МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Кафедра теорії, практики та перекладу французької мови

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОНЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Збірник матеріалів
III Круглого столу з міжнародною участю
(19 квітня 2019 р.)

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2019

УДК 81'342(062)
С91

Редакційна колегія: А.А. Калита (відповідальний редактор),
І.С. Полюк,
Л.І. Тараненко

С91 **Сучасні тенденції фонетичних досліджень :** зб. матеріалів ІІІ Круглого столу з міжнар. участю (19 квіт. 2019 р., м. Київ). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2019. – 172 с.

Матеріали збірника містять доповіді фахівців, які віддзеркалюють сучасні напрями фонетичних досліджень. Висвітлено різноаспектні питання звукової будови мови й мовлення; когнітивний, культурологічний, прагматичний та енергетичний аспекти фонетичних досліджень дискурсу; фоносемантичні й фоностилістичні особливості текстів різних жанрів; закономірності впливу емоційного стану особистості на просодичні характеристики мовлення; специфіку ідентифікації мовця за фонетичним оформленням його мовлення; константність і варіативність соціофонетичних параметрів мовлення; паралінгвальні характеристики емоційного мовлення; результати лінгвоконтрастивних досліджень фонетичних систем іноземної та української мов, а також актуальні питання методики викладання фонетики іноземної мови.

Матеріали Круглого столу можуть бути цікавими й корисними широкому загалу науковців, викладачів і аспірантів.

Наукове видання затверджено до друку рішенням кафедри теорії, практики та перекладу французької мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
(Протокол № 8 від 21.03.2019 р.)

ISBN 978-966-622-936-9

© КПІ ім. Ігоря Сікорського (ФЛ), 2019
© Автори публікацій, 2019

ЗМІСТ

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВУКОВОЇ БУДОВИ МОВИ Й МОВЛЕННЯ 6

Kalyta, Alla. Methodology of Studying Segmental Speech Units' Impact on the Utterance Subliminal Effect 6

Valigura, Olga. Foreign Accent Nature Within the Framework of Cognitive and Discourse Paradigm 11

Карневская Е. Б., Долматова Е.Д. Взаимодействие аллофонического и свободного варьирования согласных в английской спонтанной речи 16

Карневская Е. Б., Ефимова Е. В. Проблема категоризации в вокалической системе современного английского языка 21

Алексієвець О.М. Інтонаційні стратегії вираження точки зору у політичній промові 25

Бурка Н.А. Систематизація змін у системі приголосних фонем в історії розвитку англійської мови 29

Jaroslavienė, Jurgita. A Brief Analysis of the Lithuanian and Latvian Nasal Sonorants and their Velar Allophones 33

Кузьменко Т.М. Спектральні характеристики наголошених голосних фонем у підготовленому німецькому мовленні 38

Сокирська О.С. Просодична організація висловлень відмови, що містять заперечення *don't want to* 42

Urbanavičienė, Jolita. Consonants of the Lithuanian Language in *IPA* Context: Identification Problems 45

КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНИЙ, ЕНЕРГЕТИЧНИЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ, ЕКОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ ФОНЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДИСКУРСУ 50

Taranenko, Larysa. Evaluation of the Spoken English Parable's Energetic Potential 50

Буць Ж.В., Кривенець І.В. Роль просодичних засобів в імплікації концепту СМІХ у романі Б. Вербера «Le Rire du Cyclope» 52

Гуменюк І.Л. Варіювання швидкості зміни руху тону в англомовних сільських пейзажних описах 55

Kozub, Lubov. The Correlation of Intonation and Pragmatics in English Conversational Speech 58

Куценко М.А. Просодична організація клішованих висловів у комунікативних ситуаціях співпереживання 61

Marchenko, Valentyna. Investigating the Interplay of Speech Intonation and Music in Speech-and-Music Works 64

Рускевич Л.В. Просодическая экспрессивность в английском языке: константные и вариативные признаки 67

Savchuk, Valeriy. On the Role of Prosodic Means for Communicative Moves Actualization in Presidential Discourse 72

Сердюк І.В. Особливості функціонування динамічної підсистеми просодії в англомовних військових промовах: гендерний аспект 77

ФОНОСЕМАНТИЧНІ Й ФОНОСТИЛІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ 81

Barna, Claudio. The Rivers *Dnipro* and *Dnistro* in Classical Literature 81

Борбенчук І.М. Фоностилістичні засоби у провансальській ліриці XII ст. 82

Дегтярьова Є.О. Фонологічна іконічність у французьких мінімалістичних художніх текстах 85

Vitale, Alessandro. From 'Hospitality' to 'Hostility': the Evolution of Hostis and the Notion of 'Private' and 'Public' Enemy in Slavic Languages 89

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ МОВЦЯ ЗА ФОНЕТИЧНИМ ОФОРМЛЕННЯМ ЙОГО МОВЛЕННЯ 90

Андрущенко І.О. Акустичний аналіз темпоральних характеристик публічного мовлення збудливих акцентуйованих особистостей 90

Аникеева Т.В., Панова И.И. Стратификация профессиональной принадлежности говорящих в просодии английской публичной речи 94

Вуколова К.В. Фонетичні властивості Піттсбурзького діалекту як спосіб самоідентифікації його носіїв 99

Жигжитова Л.М. Вплив соціокультурних характеристик особистості на фонетичну організацію мовлення 102

Snegireva, Elizaveta. Voiceprint and Voice Recognition 105

КОНСТАНТНІСТЬ І ВАРІАТИВНІСТЬ СОЦІОФОНЕТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ МОВЛЕННЯ 108

Abdennour, Mohammed. Issues of Dialectal Arabic 108

Drye, Duncan. Evolution of the English Language 111

Kolisnyk, Maryna. Specificity of Vowel System Deviations in the North-Eastern Dialect of England Within the Period of 2000-2010 Years 112

Медведева Н.Г. Территориальная вариативность английского языка в просодических структурах экспрессивно маркированной вопросительности 114

ВЗАЄМОДІЯ ЛІНГВАЛЬНИХ І ПОЗАЛІГВАЛЬНИХ ХАРАКТЕРИСТИК В ОФОРМЛЕННІ ЕМОЦІЙНОГО МОВЛЕННЯ 116

Гонта І.А. Роль психоемоційного чинника та екстралінгвістичної домінанти в словотворі (на матеріалі мовного субстандарту) 116

Гридюшко О.О. Взаємодія лінгвальних і паралінгвальних засобів вираження критики у передвиборчому дискурсі Німеччини та України 121

Евдокимова И.А. Просодические средства воздействия в устном англоязычном рекламном дискурсе 126

Космацька Н.В. Графічні засоби відтворення емоцій персонажа художнього твору 131

Ниживинская О.В. Взаимодействие просодических и невербальных средств в экспликации степени экспрессивности речевых актов 136

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФОНЕТИКИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 139

Ilchenko, Olha & Shelkovnikova, Zinaida. The Power of the Pause 139

Kalyta, Alla, & Polyuk, Iryna. Phonetics and Phonology in Developing the Students' Communicative Language Competence 144

Корнєва З.М. Засадничі принципи формування міжкультурної професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних закладів вищої освіти 146

Kovalska, Nataliya & Prisiazhnyuk, Nadiya. Remedies Introduced or to be Introduced in Teaching Pronunciation on the Initiative of Lecturers 150

Koulykova, Viktoriya. Etapes de la Formation de la Competence Fonetique des Etudiants-Debutants 153

Martynenko, Olena. Peculiarities of Phonetic Skills Development for Prospective Interpreters 156

Сотников А.В. Фонетичні труднощі навчання іноземних студентів англійської мови та шляхи їх подолання 159

Drye, Amanda. Inequalities in Access to Healthcare in England: Educating Students 162

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ 164

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВУКОВОЇ БУДОВИ МОВИ Й МОВЛЕННЯ

METHODOLOGY OF STUDYING SEGMENTAL SPEECH UNITS' IMPACT ON THE UTTERANCE SUBLIMINAL EFFECT

Alla Kalyta
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
kalitanewadd@gmail.com

The paper advances methodological steps, i.e. expert and instrumental analyses, in the process of studying the role of segmental speech units' interaction in producing the utterance subliminal effect.

***Key words**: methodology, subliminal effect, segmental units' interaction, utterance meaning, sound symbolic meaning, text emotional loading, the sound communicative energy, the individual's psyche.*

One of the issues being in the focus of speech energetic theory [10] is the causative-consecutive relations between the language segmental units and speech subliminal effect, which, as is known, have not been the subject matter of a special linguistic study.

In view of this, it was emphasized that sounds acquire a certain degree of symbolic meaning only in the context [11, pp. 51-52]. Other linguists (see, for instance, 2; 5; 6; 7 et al.) stress the role of sound organization in the processes of text decoding and its emotional perception.

The study of the text sound image showed that its sound organization is not random, but is rather in relation to its emotional loading. It was found out, in particular, that the conscious use of "light" or "dark" sounds in the text contributes to the expression of the addresser's emotional state and affects the addressee's perception of its message [1, pp. 24-25]. Thus, the English texts associated with the expression of negative emotions, for instance, are characterized by a high frequency of the so-called low "dark" vowels /ɑː/, /ɔː/, /uː/.

Deepening the existing ideas, V. Levitsky [7, p. 66] noted that symbolic sound meanings are, in fact, a scientific abstraction, since the sounds themselves have no meaning. However, individual sounds [6, p. 69] entering into various sound combinations, still retain their basic physical and emotional-and-logical properties as well as have different sound-symbolic potential. This explains Z. Harris' view [9, p.

188] that the scholar should search for the linkage between the word sound image and its meaning not among individual phonological elements, but rather among sound combinations and their sequences. In view of this, only two word morphemic elements, according to G. Marchand [12, pp. 323-324], are relevant for decoding the meaning of any speech segment: the initial consonant (or consonants) preceding the vowel, and final sounds, i.e. the vowel and final consonant(s).

The ideas on the sound and meaning relation considered above prove that the semantic system of the language is fixed in the image-bearing and semantic structure of the text, responsible for the process of symbolization, including the semantization of phonetic units. This process is based on the phenomenon of the sounds' acquisition of a symbolic meaning which in speech coincides with the meaning of units of other language levels. Consequently, the phonetic text-forming means, signaling the presence of a certain word meaning or its shade, participate indirectly in meaning formation, i.e. by sound differentiation of components' meaning that takes place in communicants' consciousness.

At the same time, it is quite obvious that the sound communicative energy, determined by the meaning of a word or utterance, initiates cognitive mechanisms of the individual's psyche. These mechanisms excite the listener's emotional sphere that ensures the active interaction of logical and emotional beginnings of his/her psyche, as a result of which the perceived sound and meaning, acquiring the psycho-energetic potential as a definite meaningful unity, realizes its subliminal effect.

As we see, the problem of segmental units' role in producing the speech subliminal impact is very complex. It is also clear that in the process of the study of a new object, considering the absence of scientific information about specific factors or reasons that affect its functioning, the application of the multifactor research method [4, pp. 97-182] seems rather effective since this method allows ranking the nomenclature of segmental units according to their significance. Thus, the process of segmental units' influence on the utterance subliminal effect should be presented in the form of a widely known mathematical model of any system under study (see: [8; 3, pp. 105-121]), termed as the "black box" in cybernetics.

It is natural that to describe such a system it is necessary in the first place to define its structure, functions and relations. Generally, the full four-level structure of the system under analysis should include separate sounds, syllables and words as well as their combinations and connections within the utterance as the constituent elements of this system. However, in other cases, the researcher is free to model such schemes of the black box, whose structural elements are individual sounds, syllables, words, utterances as well as their all possible combinations.

For the experimental establishment of the segmental units' influence on the utterance subliminal effect, it is sufficient to consider the structure of a two-level system, whose elements are separate sounds and syllables, as well as connections existing between them.

In this case, it is necessary, firstly, to determine the range of vowels and consonant sounds existing in a language and their possible combinations in syllables and words. The methods of the cybernetic theory of morphological analysis and system synthesis, as is known, allow one to define the required nomenclature of sounds.

In order to achieve this, it is sufficient to get abstracted from the sounds articulatory features and to confine to such significant elements of the vocalic and consonantal systems, whose alternative interactions and combinations form syllables. Taking into account the vowels and consonants as the classification features, we obtain the opportunity to build a morphological matrix of the patterns of vowels and consonants interaction in syllables in the process of the utterance meaning generation.

The structural elements of the system under study form the alternative field of potentially possible combinations of various vowels and consonants inherent to human speech. In other words, we can acquire the matrix presenting the range of sound combinations, potentially functioning in speech.

In the process of solving this issue, it is advisable to pay attention to the possibility of differentiating syllables according to the following features: the quantity of vowels and consonants in them, their distribution, qualitative characteristics of sounds (for vowels – length, height, row, etc.; for consonants – presence or absence of voice, palatalisation and its degree, fricativeness, laterality, nasality, etc., as well as the associations evoked by individual sounds and their combinations (positive / negative, light / dark, large / small, evil / kind, dangerous / comfortable, near / far, etc.).

From a methodological point of view, it is expedient to plan as a first step of the research the so-called extreme experiments, whose result will be a direct identification of the maximum subliminal effect of definite segmental units on the recipient's psyche. The second stage involves the organization of experiments that allow the researcher to optimize the results of all the language means interaction while producing the utterance subliminal effect.

As for the quantitative assessment of the subliminal effect intensity, it is rational to implement it in two ways: by expert analysis and instrumentally. The expert method is well known in linguistics. It is traditionally applied with the use

of a relative scale (100%) for assessing the degree of the utterance subliminal effect on the recipient in general and its segment units in particular.

Concerning the technical means of experimental verification of the sound means' subliminal effect, at present there are numerous devices, like: encephalographs, tomographic scanners (positron-emission tomography scanner, Magnetic Resonance Imaging), single-photon emission computer-aided tomography (single-photon imaging with gamma camera). However, not all of these devices are still widely available to linguists. Therefore, today the researchers can use the methods of quantitative electroencephalogram and single-photon emission computer tomography or more simple methods such as registering or recording the blood pressure, pulse and pupillary dilatation, the degree of sweat secretion and other known and available instruments that register the speakers' psychological and physiological states.

We shall point out here that the results obtained by the expert and instrumental methods should be compared on the basis of their prior rate setting (i.e. making them dimensionless). What remains to be added is that a complete description of the phenomenon of speech sounds influence on recipients can be performed only on the basis of a statistical generalization of their perception of utterances and texts of various styles.

We believe that the methodological views presented in the paper, aimed at studying the segment units' influence on the utterance subliminal effect, can be used as a logical and methodological tool for further scientific development of the linguistic problem under study.

References

1. Анисимова Р.В. Роль фонетических параметров в осуществлении функции воздействия поэтического текста // Проблемы фоносемантики. – М.: ИЯ АН СССР, Пензенский гос. пед. ин-т им. В.Г.Белинского. – 1989. – С. 24-26.

2. Журавлев А.П. Звук и смысл. – М.: Просвещение, 1981. – 160 с.

3. Клименюк О.В. Методологія та методи наукового дослідження: Навчальний посібник. – К.: «Міленіум», 2005. – 186 с.

4. Кринецкий И.И. Основы научных исследований: Учеб. пособие для вузов. – К.-Одесса: Вища школа, 1981. – 208 с.

5. Кушнерик В.І. Фоносемантизм: гіпотези і факти. – Чернівці: Книги-XXI, 2008. – 420 с.

6. Левицкий В.В. Звуковой символизм: Закономерности функционирования и источники порождения // Проблемы фоносемантики. – М.: ИЯ АН СССР, Пензенский гос. пед. ин-т им. В.Г.Белинского. – 1989. – С. 69-71.

7. Левицкий В.В. Звуковой символизм. Основные итоги. – Черновцы: ЧДУ, 1998. – 130 с.

8. Неуймин Я.Г. Модели в науке и технике: История, теория, практика. – Л.: Наука, 1984. – 189 с.

9. Harris Z. Methods in Structural Linguistics. – Chicago: University of Chicago Press, 1951. – 193 p.

10. Kalyta A. Phonetic Studies from the Perspective of an Energetics Approach // *Within Language, Beyond Theories* (Vol. I): *Studies in Theoretical Linguistics*, ed. by A. Bondaruk, A. Prażmovska. – Cambridge: Cambridge Scholar Publishing, 2015. – P. 322-236

11. Lu A.Y.-Ch. Phonetic Motivation. A Study of the Relationship between Form and Meaning. – Munchen: Hieronymus, 1998. – 223 p.

12. Marchand H. The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation: A Synchronic-Diachronic Approach. – Alabama: University of Alabama Press, 1966. – 379 p.

FOREIGN ACCENT NATURE WITHIN THE FRAMEWORK OF COGNITIVE AND DISCOURSE PARADIGM

Olga Valigura
Kyiv National Linguistic University
olha.valihura@gmail.com

The paper focuses on the nature of a foreign accent in a bilingual's speech within the framework of cognitive and discourse paradigm. It substantiates a theoretical background for the analysis of the interaction between cognitive interfering and linguistic interfered elements in the phonetic system of bilingual Ukrainians speaking English. The contribution outlines the principal features of foreign accent in Ukrainians' English speech at the segmental and suprasegmental levels.

Key words: *foreign accent, bilingual's speech, cognitive and discourse paradigm, phonetic system segmental and suprasegmental levels.*

The objective of this research is to investigate how the native language phonological knowledge affects the Ukrainian speakers' phonetic realizations in a foreign language (English) via the comparative analysis of the English pronunciation standard and the Ukrainian bilinguals' accented speech revealing the nature of the foreign accent in a bilingual's speech. As the research in speech production becomes more integrated with linguistic theory, it has become increasingly clear that prosodic structure cannot be understood independently from segmental articulation. High-level prosodic aspects of linguistic structure pervade low-level articulatory behaviour. Understanding universal and specific features of phonetic characteristics on segmental and prosodic levels of accented speech are the two areas in which an experimental phonetic study of English spoken by Ukrainians is being carried out.

The investigation of nature of the foreign accent within the framework of cognitive and discourse paradigm is aimed at the integrated study of mental and speech processes and uses a wide set of methods and methodologies of experimental phonetics, energy of speech, cognitive linguistics, pragmatics, sociolinguistics, neurolinguistics, psycholinguistics, theory of artificial intellect [1; 3-5; 7; 9-11; 13].

The research proves that the appearance of a foreign accent as the result of phonetic interference due to language contacts is caused not only by peculiarities of articulatory basis of native speakers and prosodic characteristics of the bilinguals' native language. It is also provoked by such cognitive phenomena as mentality, knowledge and individual's language capacity which are regarded as interfering notions. As for interfered phonetic elements they are considered to be

prototypical for one's native tongue, being structured in the process of formation of new phonetic units during foreign language acquisition.

Speaking about the emergence of the interfering elements in the bilinguals' speech it is necessary to emphasize the correlation between the mentality in the sense of the totality of cognitive stereotypes of consciousness and phonetic organization of a non-nativespeaker's speech, existence of the interconnection of the national identity and intonation. Thus, it may be assumed, for instance, that the excessive number of rising tones in English spoken by Ukrainians can be explained by the lack of such features in the Ukrainian mentality as a disposition toward self-realisation, personal independence, confidence, which are all inherent to Anglo-Saxon mentality, usually realized on the phonetic level with the help of low falling tones. The tendency to use the rising tone at the end of statements instead of the falling tone may be accounted for by the unconscious feeling of uncertainty and lack of confidence manifested in speech. The research data obtained by David Britain [6], Janet Fletcher and Andrew Butcher [8] who studied the same phenomena but in New Zealand and Australian English prove our observations [2; 14, p. 264].

Special attention should be given to knowledge as another interfering element. We regard it as a self-organizing and a self-regulating system that moves and changes in accordance with new data, into which linguistic, non-linguistic and background knowledge is included. It is traditionally described in terms of frames, the concept introduced by Marvin Minsky. Following his theory of frame (net) models, supported by current neurolinguistic studies [12], we suggest a model of phonetic knowledge formatted as an *intonation frame,* i. e. a speech generation structure, which encompasses tone, loudness, utterance stress, rhythm, tempo, pauses.

The presence of a separate intonation framing mechanism in the system of speech generation means, proved by up-to-date neurolinguistic studies [12], allows to assert that there exist basic elements of certain intonation frames and their variability, motivated by the communication context. Intonation frame as a knowledge format includes information about the intonation group or phrase. Besides, there exist nuclear tones frames, as well as the frames, which contain tonal, dynamic and temporal modifications of pre-nucleus and after-nucleus components. So, every utterance is characterized by a certain set of intonation frames in the form of gestalt, i.e. as a whole part and parcel of consciousness in the shape of images. In general it creates the peculiarities of a national language and

gives the possibility to explain the incorrect intonation framing of English utterances, produced by Ukrainian bilinguals.

An individual's language faculty as one of the interfering elements in a bilingual's speech is a basis of a foreign language competence, the level of formation of which is one of the leading factors of the foreign accent emergence in communication.

As for interfered phonetic elements which shape the form of the pronunciation accent in a bilingual's speech, we refer to them not only as the mistakes on the phonetic level, but also as mental errors, i.e. those distortions and deviations in the English pronunciation system and norm, which exteriorize phonetic representations in the neurodynamic structures of the brain on segmental and supersegmental levels. As it was mentioned above they are prototypes of basic phonetic elements of the native language, being restructured when new phonetic units are formed during foreign language acquisition.

This research presents the results of a systematic investigation of heterogeneous pronunciation errors on segmental and suprasegmental levels in the English speech of native Ukrainian speakers, thus revealing their foreign accent.

Generally, in the system of English consonants and vowels the Ukrainian accent of English displays such features as (1) partial or complete absence of English articulation basis; (2) discrepancy between the articulatory gestures in Ukrainians' English speech and standard pronunciation of English; (3) substitution of English vowels and consonants with Ukrainian ones, especially due to their 'faulty' similarity; (4) underdifferentiation of combinatory and positional allophones of English vowels and consonants (*divergence* or the *allophonic split*); (5) lack of differentiation between the sounds /ɪ/, /i:/, which leads to mixing such words as *sit* and *seat*, *live* and *leave*, etc.; (6) overdifferentiation or assignment of differential features of a certain Ukrainian sound to an English one (*convergence*); (7) perceiving light and dark variants of the English phoneme /l/ as two different phonemes under the influence of the opposing Ukrainian phonemes /л/ and /л'/; (8) non-observance of modifications in English vowels and consonants in coherent speech; (9) reinterpretation of English sounds due to the lack of agreement between the speakers' brain and speech organs' functioning in their preparation for sounds production; (10) absence of unstressed vocalism in pronunciation; (11) the emergence of epenthetic, i.e. additional, vowels in English sound complexes due to Ukrainian speakers' unawareness of English phonotactic rules.

The research identified the principal features of foreign accent in Ukrainians' English speech at the suprasegmental level: (1) incorrect division of

speech continuum into intonation groups (more than four rhythmic groups in each); (2) violations in the utterance stress distribution in the intonation groups; (3) high occurrence of the actualisation of the beginning and ending of the intonation groups and the terminal tone actualisation in the zones of higher and high tonal levels; (4) lack of tempo and loudness modifications for giving prominence to communicative centres of English utterances as well as marking basic and additional information in the intonation groups; (5) sense distortion, changes in the emotional and pragmatic potential of the English utterance; (6) general slowing down of speech tempo, caused by a large number of words in an intonation group and lack of reduction of unstressed vocalism.

Thus, the results of the study proved that phonologically similar categories have different phonetic properties in English and Ukrainian, which should be taken into account by Ukrainians to overcome their foreign accent in English, to attain a higher standard of phonetic competence in English pronunciation. Moreover, the success of overcoming foreign accent is closely related to various psychological, cognitive, cultural, social, and identity factors which should be considered in the process of foreign language acquisition.

References

1. Валігура О. Р. Методологічні передумови експериментального дослідження вимовного акценту в мовленні білінгвів / О. Р. Валігура // Сучасні тенденції фонетичних досліджень: зб. матеріалів Круглого столу, м. Київ (26 квітня 2018 р.). – К.: Міленіум, 2018. – С. 11–14.
2. Валігура О. Р. Специфіка породження фонетичної системи англійського мовлення українців / О. Р. Валігура // Здобутки та перспективи розвитку сучасного мовознавства: Міжнар. зб. наук. пр., присвяч. 70-річ. ювіл. проф. Алли Андріївни Калити. – К. : Вид-во "Політехніка", 2015. – С. 27–32.
3. Калита А. А. Синергетическая концепция порождения интерферированной речи билингвом / А. А. Калита, О. Р. Валигура // Языки и этнокультуры Европы: Всерос. научно-практ. конф. с международным участием, посвященная юбилею доктора филологических наук, проф. Н. Н. Ореховой. – Глазов, 2010. – С. 205–217.
4. Калита А. А. Энергетика речи / А. А. Калита. – К.: Кафедра, 2016. – 292 с.
5. Клименюк А. В. Знание, познание, когниция / А. В. Клименюк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. – 304 с.
6. Britain D. Linguistic Change in Intonation: The Use of High-Rising Terminals in New Zealand English / D. Britain // The Sociolinguistics Reader, Vol. 1: Multilingualism and Variation. – London: Arnold, 1998. – P. 213-239.
7. Flege J. E. Perceiving Vowels in a Second Language / J. E. Flege, I. R. A. MacKay. – Studies in Second Language Acquisition, 2004. –Vol. 26. – P. 1–34.
8. Fletcher J. Sound Patterns of Australian Languages / J. Fletcher, A. Butcher // The Languages and Linguistics of Australia: A Comprehensive Guide. – Berlin: Mouton de Gruyter, 2014. – P. 91-138.

9. Major R. C. Foreign Accent: The Ontogeny and Phylogeny of Second Language Phonology / Roy C. Major. – Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2001. – 224 p.

10. Moyer A. Foreign Accent: The Phenomenon of Non-native Speech / Alene Moyer. – Cambridge: Cambridge University Press, 2013. – 218 p.

11. Munro M. J. Foreign Accent and Speech Intelligibility / Murray J. Munro // Phonology and Second Language Acquisition. – Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2008. – P. 193–218. (Studies in Bilingualism: Vol. 36).

12. Paradis M. The Neurofunctional Components of the Bilingual Cognitive System / M. Paradis // Cognitive Aspects of Bilingualism. – Dordrecht: Springer, 2007. – P. 3-28.

13. Strange W. Cross-language phonetic similarity of vowels: theoretical and methodological issues / W. Strange // Language Experience and Second Language Speech Learning: In honour of James Emil Flege / Bohn, O.-S., M. J. Munro (eds.). – Amsterdam: John Benjamins, 2007. – P. 35–56.

14. Valigura O. Bilinguals and Linguistics of Creativity: the Case of Ukrainians Speaking English / Olga Valigura // Language – literature – the arts: a cognitive-semiotic interface / Elzbieta Chrzanowska-Kluszewska, Olga Vorobyova (eds.). – Frankfurt am Main; Bern: Peter Lang, 2017 / Series: Text – meaning – context: Cracow studies in English language, literature and culture: Vol. 14. – P. 261–276.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ АЛЛОФОНИЧЕСКОГО И СВОБОДНОГО ВАРЬИРОВАНИЯ СОГЛАСНЫХ В АНГЛИЙСКОЙ СПОНТАННОЙ РЕЧИ

Карневская Е. Б., Долматова Е.Д.
Минский государственный лингвистический университет,
Республика Беларусь
ekarnevskaya@mail.ru; dolmick@mail.ru

The study of English noise consonants modifications in spontaneous speech reveals the coexistence and interaction of two types of variation in the phonetic realization of phonemes: allophonic variation, being contextually predictable, and free variation, manifested through the individual one (interindividual and intraindividual). The essence of this interaction lies in subordination of the individual variation of combinatorial-positional conditionality.
Key words*: allophonic variation, interaction, modifications, free variation, sub-allophone.*

Главной целью изучения вариативности в фонетической реализации фонологических единиц является в настоящее время установление критериев существенности наблюдаемых модификаций для речевой деятельности человека, которая должна раскрываться с точки зрения как порождения, так и восприятия речи. В этой связи возрастает интерес к вопросу критериев фонетического сходства/различия между звуками, реализующими одну/разные фонемы и один/разные аллофоны одной фонемы в речи носителей языка.

Наблюдения над английской звучащей речью убеждают в том, что реальная картина модификаций гласных и согласных намного сложнее ее аллофонного описания, прежде всего в силу встречаемости разных звуковых качеств в одних и тех же условиях функционирования фонемы, т.е. в рамках одного комбинаторно-позиционного аллофона [2; 4; 5]. Иными словами, идентичность фонетического контекста не означает артикуляторную, акустическую и перцептивную идентичность всех звуков, репрезентирующих данный аллофон, что вызывает необходимость изучения взаимодействия аллофонического и свободного варьирования, поскольку установление последнего возможно только в конкретных комбинаторно-позиционных условиях.

Данная проблема была одним из аспектов изучения в исследовании модификаций английских согласных в связной речи на материале британского варианта современного английского языка [1; 3]. Результаты

экспериментального анализа английских шумных согласных, функционирующих в сочетаниях типа *согласный + гласный (СГ)* и *гласный + согласный (ГС)*, выявили перцептивно и акустически различающиеся реализации согласного, сосуществующие в одних и тех же комбинаторно-позиционных условиях. Данные варианты реализаций рассматривались нами в качестве *субаллофонов согласных*, имеющих статус *свободных вариантов* в фонетической системе и произносительной норме современного английского языка. Основанием для такой интерпретации служит тот факт, что все рассматриваемые реализации одного аллофона в большей или меньшей мере маркированы позиционно, т.е. представляют собой определенную общность, поскольку все они ассоциируются носителями языка с приемлемой в норме реализацией данной фонемы в данной позиции.

По результатам эксперимента, различия между субаллофонами в ряде случаев относятся *только к степени выраженности признака* (например, степени аспирации глухих смычно-взрывных [t], [p], [k], палатализации, оглушения, озвончения), а не к его наличию/отсутствию. Помимо сугубо *количественных* модификаций, внутриаллофонное варьирование включает и модификации *качественного* характера, затрагивающие, но в то же время не нарушающие полностью способ реализации фонемы. Это, например, наблюдаемая в спонтанной речи неполнота смычки, ведущая к аффрицированности смычно-взрывных согласных, безвзрывная реализация смычно-взрывных согласных и др.

Вместе с тем дистрибуция и частотность свободных вариантов не одинакова для всех аллофонов согласных фонем. Более того, некоторые из них ограничены в своем употреблении определенными комбинаторно-позиционными условиями. Так, например, фрикатизированные варианты смычно-взрывных согласных не характерны для слов, имеющих ядерную акцентную выделенность во фразе, а глоттальная смычка [ʔ] как аллофон согласного [t] не встречается в начальной и интервокальной позиции слова.

Характерно, что некоторые варианты произнесения согласных оказываются одновременно субаллофонами нескольких аллофонов одной фонемы. Так, и аффрицированные, и фрикатизированные варианты глухих смычно-взрывных фонем встречаются в интервокальной позиции внутри слова перед ударным гласным после безударного (ˈ*repu*ˏ***t***ation*), после ударного гласного перед безударным (ˏ*ea**t**ing)*, между двумя безударными гласными (*an*ˏ*ticipa**t**ed*), в конечной позиции в слове после ударного гласного

на межсловном стыке (ˈ*Out of ˏsight,* ˎˈ*out of* ˋ*mind*) и т. д. Вместе с тем воплощение фонемы в определенной сегментно-просодической позиции всегда имеет свою фонетическую доминанту, традиционно ассоциируемую в описании английских согласных с ‘основным’ аллофоном.

Понятие различия между аллофонами принципиально отлично от различий между фонемами, поскольку оно не имеет дистинктивного характера. Различие рассматривается здесь только на фонетическом уровне и понимается как особенность реализации фонемы. В то же время в силу количественной достаточности модификаций для их восприятия, а также их относительно жесткой привязанности к комбинаторно-позиционным условиям функционирования фонемы аллофонические различия становятся частью произносительной нормы языка.

Общий диапазон выявленных в настоящем исследовании перецептивно и акустически различных реализаций конкретной фонемы в идентичной словесной и фразовой позиции и идентичном сегментном окружении не совпадает на уровне актуализации у всех испытуемых. Причиной расхождений, как показало исследование, служат не только индивидуальные предпочтения в манере произношения, но и специфика каждой из согласных фонем языка или подкласса с точки зрения стабильности/вариабельности фонетической реализации. Так, например, фонема [t], реализованная в словоконечной позиции после безударного гласного в срединной позиции во фразе / акцентной группе, в речи некоторых носителей языка оказалась представленной всеми девятью выявленными в работе вариантами (субаллофонами), в то время как другие носители языка в данной позиции используют от одного до трех вариантов. С точки зрения интерпретации этих различий, использование того или иного варианта (субаллофона), на наш взгляд, связано с фонетической компетенцией говорящего, отражающей коммуникативно-ситуативную адекватность речи (бóльшую/меньшую тщательность, небрежность артикуляции), которая предполагает выбор оптимальной фонетической формы для передаваемого смысла в конкретной речевой ситуации.

Как аллофоническое, так и свободное варьирование английских согласных является частью артикуляционной и перцептивной базы языка. Полученные экспериментальные данные доказывают способность носителей языка различать степень проявления признаков или их градации (например, *оглушенный/озвонченный*, *сильноаспирированный/слабоаспирированный*, *укороченный/удлиненный*, *твердый/полутвердый/полумягкий* согласный) и,

более того, соотносить эти различия с позиционно обусловленными реализациями фонемы. Таким образом, аллофоны, так же как и их нормативно приемлемые свободные варианты (субаллофоны), являются когнитивными единицами – элементами произносительного кода, хранящимися в памяти носителя языка наряду с единицами иерархически более высокого уровня – фонемами.

С целью выявления критериев существенности аллофонических модификаций анализируемых согласных был использован метод анализа через синтез, который выявил различия между изучаемыми аллофонами согласных с точки зрения перцептивного расстояния между ними. Модификация признавалась существенной при невозможности подстановки реализации фонемы, репрезентирующей фонему в живой речи в конкретных комбинаторно-позиционных условиях, в другие словесно-фразовые позиции. Объективной основой возможности таких подстановок, напротив, является, во-первых, недостаточно выраженное (с количественной точки зрения) акустическое различие по длительности и амплитуде шума между сравниваемыми аллофонами и, во-вторых, наличие свободного варьирования в реализации согласных фонем в связной речи.

Результаты исследования убеждают в том, что полное фонетическое описание фонем предполагает включение их аллофонического варьирования с учетом объема внутриаллофонных модификаций. Сама постановка вопроса о различиях в характере и объеме внутриаллофонной и межаллофонной репрезентации фонемы основана на критерии перцептивной значимости модификаций сегментных единиц в речи. Аллофонический ряд английских согласных, обусловленный комбинаторно-позиционными факторами функционирования фонемы, константен по своей природе и не зависит от говорящего индивида, в то время как вызываемые этими условиями модификации оказываются вариативными, т.е. в определенной степени индивидуальными. Таким образом, аллофония представляет собой потенциал, ограниченный «разрешающими» возможностями системы, но его актуализация не носит, как оказывается, обязательного характера, прежде всего с точки зрения степени модифицированности вариантов реализации фонем в разных условиях.

Литература

1. Долматова Е. Д. Модификации английских согласных в связной речи (экспериментально-фонетическое исследование на материале британского варианта современного английского языка) : дис. … канд. филол. наук : 10.02.04 / Е. Д. Долматова. – Минск, 2014. – 200 л.

2. Иванова Н. К. Типы произнесения и их отражение в англоязычных орфоэпических словарях / Н. К. Иванова // Проблемы и методы экспериментально-фонетических исследований : к 70-летию проф. каф. фонетики и методики преподавания иностр. яз. Л. В. Бондарко / отв. ред.: Н. Б. Вольская, Н. Д. Светозарова. – СПб., 2002. – С. 122–130.

3. Карневская Е. Б. Взаимодействие объективных и субъективных факторов в аллофонии сегментных единиц / Е. Б. Карневская, Е. Д. Долматова // Язык и дискурс в статике и динамике : тез. докл. Междунар. науч. конф., Минск, 14–15 нояб. 2008 г. / Мин. гос. лингвист. ун-т ; редкол.: З. А. Харитончик (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2008. – С. 96–97.

4. Lavoie L. Subphonemic and suballophonic consonant variation: the role of the phonemic inventory / L. Lavoie // ZAS Papers in Ling. – 2002. – Vol. 28. – P. 39–54.

5. Loakes D. Frication of /k/ and /p/ in Austarlian English: inter- and intra- speaker variation / D. Loakes, K. McDougall // Proceedings of the 10 Australian international conference on speech science and technology, Macquarie Univ., Sydney, 8–10 Dec. 2004 / ed. S. Cassidy ; Austral. Speech Science a. Technology Assoc. – Sydney, 2004. – P. 171–176.

ПРОБЛЕМА КАТЕГОРИЗАЦИИ В ВОКАЛИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННОГО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Карневская Е. Б., Ефимова Е. В.
Минский государственный лингвистический университет,
Республика Беларусь
ekarnevskaya@mail.ru; heleneve77@gmail.com

The report is devoted to the problem of phonemic differentiation within the correlative pairs of English vowels. The experimental data obtained demonstrate their stability in the English vocalic system. Special emphasis is laid on the role of the compound qualitative-quantitative feature 'length-tenseness' in insuring perceptible discrimination and the phonemic status of the phonetically similar vowels within the correlative pair.

Key words: *vocalic system, correlative pairs of vowels, principles of categorization, phonetic similarity.*

Одной из специфических черт английской вокалической системы, обусловливающей её развернутость по числу единиц и по составу, является наличие в ней коррелятивных пар гласных-монофтонгов: [ɪ]–[iː], [e]–[æ], [ə]–[ɜː] [ʌ]–[ɑː], [ɒ]–[ɔː] и [ʊ]–[uː]. Указанная особенность, как известно, служит причиной дополнительных трудностей для неносителей языка в овладении произношением и в понимании английской речи на слух. Она также представляет собой сложность в теоретическом отношении, а именно в решении задач фонологического анализа, касающихся принципов категоризации в английском вокализме.

Возросший интерес к обозначенной проблеме во многом стимулирован результатами экспериментальных исследований функционирования английских гласных в связной и прежде всего спонтанной речи, которые выявили возможность нейтрализации фонологических оппозиций с точки зрения восприятия. Подобное явление наблюдается не только в словесно-безударных, но также и в словесно-ударных гласных вследствие ослабления их качества в позиции дезакцентуации во фразе. При этом, как показало исследование модификаций английских гласных-монофтонгов в акцентной структуре фразы [1], среди выявленных случаев перцептивного смешения гласных фонем большинство (65 %) относилось к членам коррелятивных пар. Недодифференциация фонем подтверждалась на акустическом уровне движением гласных по направлению друг к другу, ведущим к уменьшению разницы между ними по формантным показателям F1 и F2 и их сближению

внутри акустического пространства. Тем не менее, несмотря на отмеченное ослабление артикуляции и идентификации, гласные в коррелятивных парах даже в свободной спонтанной речи обнаруживают достаточно высокий процент распознавания (не ниже 59 %), что свидетельствует об их стабильности и устойчивости как элементов вокалической системы английского языка.

Результаты акустического анализа и распознавания английских гласных на слух доказывают артикуляторную и перцептивно-акустическую близость гласных-членов коррелятивных пар, но не отвечают на вопрос о том, чем именно отличаются коррелятивные пары от других оппозиций в терминах конститутивных признаков сопоставляемых фонем. Почему, с одной стороны, принято указывать на тонкий (читай «незначимый») характер качественных различий между членами коррелятивной пары, а с другой стороны, подчеркивается примат качественных различий между ними [3, 7]. Очевидно, что в основе таких утверждений лежит предпосылка о когнитивной способности носителя языка градуировать и оценивать различия в артикуляции звуковых единиц по степени выраженности. В данном случае имеется в виду способность воспринимать (контролировать) фонетические различия между гласными-членами коррелятивных пар и одновременно отождествлять качественные характеристики этих гласных с некой более общей и высокой по степени абстрагирования фонологической категорией.

В свете этих рассуждений принципы классификации, а значит, и дискретизации, принятые в описаниях английского вокализма, должны, по-видимому, определяться как фонетико-фонологические, а не строго фонологические. Артикуляторные различия по положению языка между гласными в коррелятивных парах тем самым предполагают соотнесенность сопоставляемых вокалических тембров с одной и той же дискретной градацией. Такая трактовка нашла отражение в традиционных артикуляторных классификациях английских гласных [2, 7], которые опирались на принципы описания, предложенные Генри Суитом [6]. Вместе с тем в ряде современных классификаций можно обнаружить некоторые отступления от изложенных принципов дискретизации, которые, однако, остаются без каких-либо разъяснений. Так, например, в таблице английских гласных, разработанной П. Ладефогедом [5], помимо пары [e]–[æ], продолжающей вызывать вопрос о правомерности отнесения её к коррелятивным, члены еще двух пар [ɒ]–[ɔː] и [ʌ]–[ɑː] также не входят в одну

категориальную зону: гласные [ɒ]–[ɔː] и [e]–[æ] локализованы в разных категориях по вертикальному положению языка (по подъему), а гласные [ʌ]–[ɑː] – по горизонтальному положению языка (по ряду).

Следовательно, если признать, что дифференциация между гласными в коррелятивных парах обусловлена преимущественно положением языка, то сама дискретизация вокалического пространства должна была бы быть иной, более дробной, то есть без имплицируемого неравенства в статусе между разновидностями (субградациями) и широкими категориями (классами). Такое решение вряд ли можно признать приемлемым, поскольку в отличие от парадигматической противопоставленности трёх широких категориальных зон для обоих качественных признаков гласных – подъема и ряда, значимость различий по тем же признакам между разновидностями (субградациями) не может быть доказана на парадигматическом уровне. Причиной этого является их сопряженный характер: широкая разновидность высокого подъема (half close) для [ɪ] по сравнению с [iː], например, сопряжена с его менее продвинутой вперёд артикуляцией (front retracted). Именно в силу данной взаимообусловленности выделяемые разновидности (по Г. Суиту [6]), или более поздние уточнения артикуляции, такие как «ближе к центральному ряду» или «ближе к полузакрытому кардинальному гласному» (по Д. Джоунзу [4]), не могут считаться фонологически значимыми.

Обсуждаемая проблема усложняется тем, что в современном английском вокализме, как показывают результаты новейших исследований, артикуляторно-формантные характеристики гласных в большинстве коррелятивных пар ([e]–[æ], [ʌ]–[ɑː], [ɒ]–[ɔː] и [ʊ]–[uː]) выходят за рамки одной категории. В данной ситуации, со всей очевидностью, требуется дополнительная аргументация для обоснования объединения гласных в коррелятивные пары, то есть для выявления критериев сохранения последних.

Дискуссия о большей или меньшей важности качественных различий между гласными-членами коррелятивных пар, так же, как и дискуссия о фонологической значимости контраста по напряженности и незначимости контраста по долготе между ними, оставляет в тени основной, на наш взгляд, фактор их объединения – фонетическое сходство.

Раскрытие названного фактора, безусловно, требует отдельного внимания, в частности, относительно роли отдельных конститутивных

признаков гласных. В этом плане важно указать, что восприятие фонетического сходства между гласными определяется, помимо объективной близости качественных (формантных) характеристик, принципиальным совпадением гласных по признаку лабиализованности / нелабиализованности – не имеющему дистинктивного характера, но существенно модифицирующему форму и объем ротовой полости и таким образом участвующему в создании индивидуальных вокалических тембров. Фонетическое несходство между гласными, с другой стороны, обусловлено на уровне восприятия, наряду с особенностями артикуляции, противопоставленностью гласных по признаку долготы.

С учетом упомянутых тенденций английского вокализма, устойчивость и стабильность коррелятивных пар гласных в значительной степени обеспечивается контрастом по признаку долготы между членами пары, несмотря на высокую вариативность длительности гласных в речи. Этот вывод подтверждается экспериментально установленной статистической достоверностью различий по параметру длительности между долгими и краткими гласными внутри коррелятивных пар в идентичных словесных (комбинаторно-позиционных) и фразовых (позиционно-просодических) условиях [1]. Тем самым доказывается роль долготы как постоянного компонента количественно-качественного дифференциального признака английских гласных – *долгота-напряженность*.

Литература

1. Ефимова Е. В. Вариативность английских гласных в акцентной структуре фразы (на материале спонтанной речи) : дис. … канд. филол. наук : 10.02.04 / Е. В. Ефимова. – Минск, 2017. – 232 л.

2. Практическая фонетика английского языка : учебник / Е. Б. Карневская [и др.] ; под общ. ред. Е. Б. Карневской. – 13-е изд., перераб. – Минск : Выш. шк., 2016. – 383 с.

3. Gimson A. C. An introduction to the pronunciation of English / A. C. Gimson. – 2nd ed. – London [etc.] : Edward Arnold, 1973. – XVI, 320 p.

4. Jones D. An outline of English phonetics / D. Jones. – 9th ed. – Cambridge : W. Heffer, 1967. – XX, 380 p.

5. Ladefoged P. A course in phonetics / P. Ladefoged. – 2nd ed. – San Diego : Harcourt Brace Jovanovich, 1982. – 300 p.

6. Sweet H. A Primer of phonetics / H. Sweet. – Oxford : Clarendon Press, 1892. – 148 p.

7. Vassilyev V. A. English phonetics: a theoretical course / V. A. Vassilyev. – M. : Higher school, 1970. – 324 p.

ІНТОНАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ВИРАЖЕННЯ ТОЧКИ ЗОРУ У ПОЛІТИЧНІЙ ПРОМОВІ

Алексієвець О.М.
Київський національний лінгвістичний університет
oksalex@ukr.net

The paper reports on the study of intonation strategies in the utterances expressing viewpoint in English political public speech.
Key words: *intonation strategies, auditory analysis, viewpoint, political speech.*

Сучасні лінгвістичні дослідження загалом і фонетичні, зокрема, спрямовано на виявлення особливостей побудови успішної комунікації у різних галузях суспільного життя.

У ході спілкування мовець прагне реалізувати два типи мети: передусім, думає про результат повідомлення, тобто про ефективність, і, водночас, прораховує «ціну» різних підходів, які більшою чи меншою мірою відповідають ситуації спілкування. Це дозволяє розглядати мовленнєву комунікацію в аспекті загальної стратегії (мета) і конкретної тактики (її досягнення), тобто як стратегічний процес, основою для якого є вибір оптимальних мовних ресурсів. Передача повідомлень у ньому може розглядатися як серія рішень мовця. Більшість з них приймаються несвідомо, автоматично, проте низка ситуацій вимагає усвідомленого пошуку [1, с. 9-10].

Передусім, уточнимо, стратегія становить собою когнітивний план спілкування, за допомогою якого контролюється оптимальне вирішення комунікативних завдань мовця в умовах недостатності інформації про дії партнера [1, с. 100].

Водночас, аналіз теоретичних досліджень показав, що просодична організація мовлення тісно пов’язана з іншими рівнями продукування дискурсу завдяки здатності ефективно передавати актуальний смисл, бути надійним джерелом і провідником інформації, здійснювати певний комунікативний вплив на співрозмовника [2-3; 6]. Л. Постнікова констатує [4, с. 137], що сучасна політична комунікація сприймається як особливий комунікативний процес, що має національний, вольовий та духовний характер, провідну роль у реалізації комунікативних стратегій і смислових моделей якого відіграють просодичні засоби.

Завдяки просодії, що слугує свідомим і навмисним знаряддям впливу, реалізуються ораторські інтенції донесення до слухача точки зору

виступаючого, бажання переконати та завоювати аудиторію і навіть створюється певний імідж комуніканта. При цьому характерно, що за допомогою специфічного застосування просодичних компонентів не тільки здійснюється виокремлення ключових моментів і створюється смисловий розподіл тексту, а й досягається перлокутивний ефект, реалізований засобами інтонації [4, с. 113; 5; 6, с. 224].

Ураховуючи викладене, у контексті запропонованого дослідження інтонаційна стратегія трактується як комплекс інтонаційних засобів, спрямованих на досягнення комунікативної мети.

Результати попередніх досліджень показали, що політичний дискурс має особливе ритміко-мелодійне оформлення, яке підпорядковується таким екстралінгвістичним і лінгвокультурним чинникам, як умови комунікації, варіант мови, специфічні риси мовної особистості. Англійському усному політичному мовленню притаманний набір інтонаційних стратегій: розмаїття термінальних тонів (спадний, рівний, висхідний, складні та складені), виділення найзначущіших компонентів висловлення завдяки розширенню чи звуженню тонального діапазону, струнка ритмічна організація, зміна темпу вимови від повільного до швидкого, висока частота логічних, синтагматичних і прагматичних пауз, зміни гучності від помірної до високої, а також зміни тембру від м’якого до напруженого.

До найтиповіших інтонаційних стратегій вираження точки зору у переможній промові Барака Обами [7], виголошеної 6 листопада 2012 р. у Чикаго після його остаточного обрання на другий термін, віднесемо:

- спадний та хвилеподібний рух тону в синтагмі: *It ˏmoves ˊforward ʕ be|cause of ˎˎyou.|| It |moves ˏforward ʕ because |you reaˋffirmed the ˊspirit | that has ˋtriumphed over ˊwar and deˋpression, | the ˏspirit | that has |lifted this ˊcountry | from the |depths of deˏspair ʕ* …, що дозволило промовцю звучати емоційно переконливо;
- усічена шкала та низький спадний тон: *and we ˊrise or ˋfall toˏgether | as |one ˏnation | and as |one ˏpeople. | | |*;
- функціонування емфатичних шкал: *the ˋbest is ˋyet to ˏcome*, зокрема, спадна ковзна шкала у поєднанні з низьким спадним тоном, помірною гучністю та дещо пришвидшеним темпом слугують виголошенню провідної думки;

- висхідні тони, короткі паузи, які виокремлюють кожне слово в синтагму, підвищена гучність і прискорений темп: *It doesn't ˼matter ξ whether you're ˏblack or ˎwhite ξ or Hiˏspanic ξ or ˏAsian ξ or ˡNative Aˏmerican ξ or ˏyoung ξ or ˏold ξ or ˏrich ξ or ˏpoor, ξ ˏabled, ξ disˏabled, ξ ˏgay ξ or ˏstraight.* |, що створює ефект наростання та підсилення точки зору промовця;
- власне паузи як інтонаційна стратегія підсилення семантичної ваги точки зору промовця, створення ефекту емоційного наростання, динамічності і яскравості: *Toˏnight, | in this eˎlection, | ˋyou, | the Aˡmerican ˎpeople, | reˎminded us ξ that while our ˎroad ξ has been ˎhard, | while our ˡjourney has been ˎlong, | we have ˡpicked ourˎselves ˏup,| we have ˡfought our ˡway ˎback, | and we ˎknow in ˡour ˋhearts | that for the ˡUnited ˡStates of Aˏmerica, | the ˋbest is ˋyet to ˎcome.* |||;
- висока гучність і чіткий ритм: *We ˋare, ξ and forˡever ˋwill be, ξ the ˎˎUnited ˼States of A˼merica,* |, коли промовець досягає кульмінації завдяки подрібненому поділу висловлення на синтагми, високим спадним тонам, акцентному виділенню важливих частин висловлення;
- комбінація двох спадних тонів і внутрішньосинтагменна пауза (ξ) *that we ˡlive ξ in the ˋgreatest ˡnation on ˎearth*, яка підсилює семантичну вагу слова і всього фрагмента при високій гучності і прискореному темпі, та ін.

Виступ загалом захоплює високим ступенем емоційності, природнім у такій ситуації, переконливості та різноманітними мовними засобами, якими послуговується промовець. Проте вказані інтонаційні стратегії є чи не найпотужнішим засобом, що передає почуття Президента, його ставлення до аудиторії, яка також перебуває у стані емоційного піднесення. Наскрізною у виступі є ідея єдності Сполучених Штатів Америки, народу та його майбутнього. Цим розпочинається й, емоційно наростаючи, закінчується промова.

Таким чином, інтонаційні стратегії в аналізованій промові дозволили промовцеві донести до аудиторії сутність виступу, звертаючи увагу на інформативно важливі моменти, а також відобразили динаміку зміни його емоційного стану.

Література

1. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с.

2. Калита А. А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення : [монографія] / А. А. Калита. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 320 с.

3. Калита А. А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання : [монографія] / А. А. Калита. – К. : Видавничий центр КДЛУ, 2001. – 351 с.

4. Постникова Л. В. Просодия политического дискурса в британской и американской лингвокультурах / Постникова Лариса Вячеславовна. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011. – 200 с.

5. Стеріополо О. І. Перлокутивний ефект просодії мовлення / О. І. Стеріополо // Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес : Матеріали міжнар. наук. конф. (24–25 листопада 2004 року). – Чернівці : Рута, 2004. – С. 268–270.

6. Штакіна Л. Тональні конфігурації логіко-смислової динаміки дискурсу / Людмила Штакіна // Наукові записки. – Випуск 96 (2). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – С. 223–228.

7. Barack Obama’s Victory Speech 2012 (Full Video) [Електронний ресурс] / Barack Obama. – Режим доступу: http://www.youtube.com/watch?v=416oyZmugEc

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗМІН У СИСТЕМІ ПРИГОЛОСНИХ ФОНЕМ В ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Бурка Н.А.
Київський національний лінгвістичний університет
leschenko.nat@gmail.com

The article is a complex study of consonantal phonemes' syntagmatics, registered at the beginning, in the middle and at the end of the word throughout the historical development of the English language. The paper also proves the necessity to define the role of reasons for changes in the English consonantal syntagmatics. In particular, the study of the interaction of lingual (structural, functional, anthropophonic) and extralingual (regional, military, migratory, political, religious, ethnic, socio-legal, cultural, economic, etc.) factors made it possible to identify the reasons that caused changes in the English language in general and its phonemic system in particular.

Key words: *Old, Middle and Modern English periods, comparative analysis, the English language development, syntagmatics, consonantal clusters, frequency characteristics.*

Протягом історичного розвитку в межах традиційно розглядуваних у лінгвістиці трьох періодів розвитку англійської мови (давньоанглійського, середньоанглійського та новоанглійського) [1, с. 7; 3] роль приголосних фонем у реалізації розрізнювальної (диференційної) і конститутивної функцій зростала послідовно. Комплексними причинами появи в англійській мові нових приголосних фонем і формування особливостей їхнього функціонування слід уважати складну взаємодію внутрішніх, лінгвальних, і зовнішніх, позалінгвальних, факторів.

До лінгвальних факторів належать: *структурні* (зміна парадигматичної системи фонем із відповідною перебудовою фонематичних опозицій), *функціональні* (збільшення кількості морфем і лексем, у звуковому оформленні яких містяться нові фонеми), *антропофонічні* (здатність артикуляційно-перцептивного апарату людини до відтворення новоутворених фонем і їхнього смислорозрізнення). Основними позалінгвальними факторами, які вплинули на зміни синтагматики приголосних фонем упродовж розвитку англійської мови, слід уважати такі: військово-політичні, міграційні, регіонально-економічні, релігійні, етнічні, природно-катастрофічні, цивілізаційно-технологічні й міжнародно-комунікативні [2, с. 28], а також стандартизація мовної літературної норми, що супроводжувалася значною кількістю іншомовних запозичень.

У давньоанглійський період відбулося розщеплення гуттурального

ряду (піднебінних, фарингальних і ларингальних фонем) на два ряди – велярні й палатальні; випадіння /j/ у середині слова після всіх приголосних, крім /r/, якщо попередній склад довгий; випадіння інтервокальної /h/, яка стоїть після приголосної перед голосною, а також після голосної перед дзвінкими приголосними фонемами, зокрема /r/, /m/, /n/.

Найуживанішими поєднаннями приголосних фонем на початку слова були /br/, /gl/, /hl/, /hr/, /hw/, /sk/, /sp/, /st/ і /sw/ та трифонемна сполука /skr/. Серед двофонемних приголосних сполук як найбільш рекурентних у середині слова виокремлено такі: /dn/, /ht/, /ld/, /nd/, /nt/, /rg/, /rn/, /rw/, /sk/, /ts/; серед трифонемних сполук домінували комбінування /ndl/ і /str/. Найчастотнішими серед сполук у кінці слова зареєстровано двофонемні сполуки /ld/, /nd/ і /st/ [ASD].

До найважливіших змін у системі приголосних фонем у середньоанглійський період належать: вокалізація дзвінких гуттуральних спірантів, що займають позицію в середині та в кінці слова; одзвінчення глухих спірантів /f/, /θ/, /s/ на початку слова; перехід у ранній середньоанглійський період да. /ð/ у позиції перед /m/, /n/, /l/, /r/ у /d/, а в XV ст. /d/ після голосної і перед складотвірною /r/ – у /ð/. Цей період характеризується спрощенням подвоєних (довгих) гемінатів; приголосні фонеми скандинавських і французьких запозичень здебільшого легко передавалися англійськими приголосними фонемами.

Серед двофонемних частотновживаних фонемосполучень на початку слова є /br/, /gr/, /fl/ і /fr/, /tr/, а в середині слова – /bl/, /kl/, /mp/, /nd/, /nt/, /rm/, /rt/, /tr/ і /st/. Порівняння специфіки актуалізації цих приголосних сполук у двох періодах розвитку англійської мови свідчить про зменшення в середньоанглійський період кількості двофонемних (крім тих, що починаються на /l/ і /r/) і трифонемних сполук та повне зникнення чотирифонемних поєднань. У кінці слова загальна кількість сполук зменшилася при домінуванні − /nt/ і /st/ [MED].

Результатом аналітизації та фіксації наголосу на першому складі кореневої морфеми в середньоанглійський період стає редукція флексій та їхній остаточний розпад у новоанглійський період, унаслідок чого довжина слів стає меншою, а межі складу і морфеми стали збігатися. Це спричинило мінімізацію ролі флексій у вираженні граматичної інформації, виникнення значного пласту односкладових та одноморфемних слів і відповідно – спрощення фонемного складу приголосних фонем.

На початку слова двофонемні сполуки /dr/, /fl/, /fr/, /kr/ закріпилися в

системі мови в новоанглійський період, маючи досить високу частоту вживання. Середина слова демонструє суттєве збільшення кількості можливих поєднань із шумною приголосною фонемою /b/: /bd/, /bn/, /bl/, /bp/, /br/, /bs/, /bt/ при значному переважанні частоти актуалізації сполуки /bl/.Тенденція щодо зменшення кількості різновидів поєднань у середині новоанглійського слова притаманна й сполукам із носовою сонорною фонемою /m/: /mb/, /mk/, /mf/ і /mn/. Фонемосполучення /mp/ зареєстроване як найчастотновживаніше. Найрекурентнішою серед підгрупи сполук /sk/, /sl/, /sm/, /sn/, /sp/, /st/, /sw/ залишається /st/. Розгляд закономірностей функціонування приголосних сполук у кінці новоанглійського слова виявив серед них два диграфа – <ck> і <ch>. Новоанглійський період характеризується ускладненням структури синтагматики трифонемних приголосних сполук у середині слова: /bsk/, /bst/, /lkm/, /lpr/, /mpk/, /mpl/, /nkt/, /nds/, /npl/, /nrl, /ntb/, /ntl/, /ntm/, /ntr/, /pbr/, /pst/, /rlp/, /rlw/, /rmf/, /rpl/, /rst/, /rtm/, /rtn/, /skl/, /stb/, /stm/, /tsk/, /tsp/, /tst/, /wsp/, /wsr/ [LWD].

Частотні характеристики актуалізації приголосних сполук у трьох позиціях частки їхнього вживання на початку, у середині та в кінці слова в середньоанглійський період та про відповідне їхнє зменшення в новоанглійський період; значне переважання двофонемних сполук протягом усього історичного часу; спадно-висхідну динаміку розвитку три- й чотирифонемних сполук зі зменшенням їхньої кількості в середньоанглійський період та збільшення в новоанглійський період.

Здатність фонем вступати в сполуки, тобто їхня валентність, залежить здебільшого від їхніх фонемних характеристик, зокрема, від внутрішньої будови приголосних фонем. Позиція фонеми найчастіше визначається способом артикуляції, а дистрибуція – місцем артикуляції. Дистрибутивний аналіз засвідчив відповідність сполучуваності фонем їхній парадигматичній класифікації. Сполуки на початку давньоанглійського слова є найбільш стабільними через необмеженість морфологічними швами і здатні слугувати основою для здійснення дистрибутивної класифікації фонем. Розташування приголосних сполук у кінці слова виявилося найменш сприятливим для встановлення закономірностей їхньої сполучуваності, моделювання структури та обґрунтування причин змін, оскільки приголосні сполуки в цій позиції знаходилися в процесі становлення у всі періоди історії мови через розпад системи флексій через редукцію, випадіння голосної фонеми. Антропофонічні фактори не дозволяли реалізацій приголосних фонем у неприйнятних для носія певної мови комбінаціях фонем, хоча наявні фонеми,

реалізація яких є надто важкою для вимови.

У відсотках максимальна кількість появи в англійській мові нових приголосних сполук відбувалася в середньоанглійський період її розвитку і становить 27 % від їхньої загальної кількості, які функціонували протягом усієї історії мови.

Найбільша кількість нових приголосних двофонемних сполук, локалізованих на початку слова (30,7 %), відбувалася в англійській мові в середньоанглійський період її розвитку; максимум локалізації приголосних фонем (62,5 %) у середині слова належить до давньоанглійського періоду її розвитку; рівновелика частка появи двофонемних приголосних сполук у кінці слова припадає на давньо- та новоанглійський періоди (26,7 % і 23,5 %).

Література

1. Иванова И. П., Чахоян, Л. П., Беляева Т. М. История английского языка. Санкт-Петербург : Лань, 1999. 512 с.
2. Левицкий В. В. Основы сравнительной фонетики германских языков. Черновцы : Рута, 2003. 124 с.
3. Sweet H. The History of Language. Norwood, Pa : Norwood Editions, 1978. xi + 148 p.
4. [ASD] An Anglo-Saxon Dictionary. Based on the Manuscript Collections of Joseph Bosworth / Ed. and enlarged by T. Northcote Toller. Oxford : Clarendon Press, 1997. 1302 p.
5. [LWD] Longman World Wise Dictionary / Ed. by M. Murphy. Ed. 2nd. Harlow : Pearson, 2008. 792 p.
6. [MED] A Middle-English Dictionary Containing Words Used by English Writers From the 12th to 15th Century / Ed. by F. H. Stratmann: [a new ed.; re-arranged, revised and enlarged by H. Bradley]. Oxford : Oxford University Press, 1967. 708 p.

A BRIEF ANALYSIS OF THE LITHUANIAN AND LATVIAN NASAL SONORANTS AND THEIR VELAR ALLOPHONES

Jurgita Jaroslavienė
Institute of the Lithuanian Language,
Vilnius, Lithuania
jurgita.jaroslaviene@lki.lt

In this paper the main spectral characteristics of the following Lithuanian and Latvian sonorants and their velar allophones are briefly described: Lith. /m/, /mʲ/, /n/, /nʲ/, [ŋ], [ŋʲ] and Lat. /m/, /n/, /ɲ/, [ŋ]. Until now, there has been only one comparative study on acoustic features of Lithuanian and Latvian nasals using a similar methodology [11]. For the Lithuanian part of the study, isolated sequences (of CVC type), as well as disyllabic, mostly nonsense words (of CVCV type; in the case of [ŋ], [ŋʲ], VCCV type) were selected, while for the Latvian language isolated monosyllabic sequences (of CVC type; in the case of [ŋ], CCVCC type) were analysed. Only the first non-stressed consonant is the object of this paper.

Key words: *Standard Lithuanian, Standard Latvian, sonorant, formant structure, spectral analysis, acoustic feature, spectral characteristics.*

All Lithuanian and Latvian sonorants are assigned to the class of voiced consonants and have no voiceless counterparts. In production of sonorants the element of tone dominates, their formant bands are quite well defined; therefore, these consonants are called sonorants while the different types of noise (the characteristic of consonants) are more visible (although non-systematically) in some sonorants only [cf. 3; 7; 8; 9; 10; 17; 18; 19; 20; etc.].

Formant structure and spread of energy in sonorants, like in vowels, very much depend on the resonators (mouth and nose cavities), their size and proportion: for example, although nasal sonorants are quite sonorous, their spectral analysis is more difficult because of the influence of nasalization; due to its effect the formants in their spectrograms tend to be not very clear, fractured, with the first formant usually most clearly defined [cf. 4; 6; 7; 8; 12; 13; 14; 15; 16; 19; 20; 21; 22; 23; 24 etc.). Because of the features of articulation, the formant bands in the spectra of nasals are not only less pronounced, but also broader than of the adjacent vowels, with the spectral energy spread over wider frequency range.

As in other languages of the world [cf. 5; 16], the nasal formant of the nasal consonants in contemporary Standard Lithuanian and Standard Latvian is located in the range of the lowest frequencies. In male data the first formant bandwidth does not show statistically significant differences; it is confirmed by large statistical deviation. However, the values of the first formant bandwidth for females are narrower in both Lithuanian and Latvian data, to compare to males.

As is known, the first formant depends to a larger extent on the resonator of the mouth, openness of articulation (openness of the mouth), position of the tongue (raised or lowered) [20]. While producing different nasal consonant these articulatory features (openness and the position of the tongue) change little [22]. For example, comparison of the first formant for the labial and dental [m] and [n] shows that in Lithuanian the first formant of the hard non-labial sonorant tends to be higher, but the differences are not statistically significant.

Comparison of the first formant for the Lithuanian [m^j], [n^j] and the Latvian [m], [n], [ɲ] next to vowels of different quality did not reveal any distinctive tendencies. Non-palatalized and palatalized counterparts of the same class, i.e. Lithuanian [m] and [m^j], particularly [n] and [n^j] also differ very little in this respect. Therefore, to distinguish the Lithuanian and Latvian nasal sonorants, other acoustic characteristics must be analysed, e.g. anti-formants (Z_1).

Conclusions of similar study on consonants in other languages [see 12] show that the change of tongue position in the front part of the mouth (as well as other articulatory features) and the resulting change of the volume of the oral cavity is inversely proportional to anti-formant frequency: the frequency of the first nasal resonance and the anti-formant (oral zero) are both higher, the more front is the articulation (i.e. the shorter the length of the resonant cavity and the further back towards the palate the tongue) [16]. Comparison of anti-formants of Lithuanian and Latvian sonorants shows that the results essentially correspond to the trends in research on other languages [for more, see: 8; 11; 24]. For example, the lowest anti-formant values are for labials in both Baltic languages. The frequency range of allophones of the same sonorant can vary to some extent due to the influence of the adjacent vowel, also the male and female data may show some differences, but the relationship in all cases remain the same. In non-labial sonorants (Lithuanian [n], [n^j], Latvian [n] and particularly [ɲ]) anti-formants are higher than in the case of labial sonorants.

Comparison of non-palatalized and palatalized Lithuanian consonants shows that the anti-formants of palatalized sounds [m^j], [n^j] start in higher frequencies than anti-formants of the corresponding non-palatalized consonants [for more detail on consonant palatalization in Lithuanian and other languages of the world, see 2; 4; 20; other]. The intervals of anti-formants for [m^j], [n^j] overlap (in all data), although anti-formants of the non-labial nevertheless tends to be higher. Anti-formants of the Latvian palatal [ɲ] and the dental [n] before the vowels of [e] and [i] type are higher than anti-formants of the dental [n] before [a], [u].

The localization of the second formants are considered to be one of the most important features in differentiating palatalized and non-palatalized sonorants in Lithuanian [as well as other languages, for more, see 1].

As is known, the localization of the second formants in sonorants, particularly in nasals, is hard to determine, therefore it is important to take into account the quality of the adjacent vowel and F2 transition (i.e. the place of articulation in nasal sonorants is related to their phonetic context). For example, spectrograms of Lithuanian palatalized and non-palatalized sonorants and their adjacent vowels show that the onset and the middle formant frequencies differ depending on the adjacent sonorant. Besides, the spectrograms for sounds produced by males and females can differ. Considering the spectral characteristics of nasal consonants and F2 onsets the assumption is made that Lithuanian and Latvian [m] has lower timbre than [n], while the Lithuanian [m^j] and [n^j] have higher timbre than the non-palatalized [m] and [n].

In Latvian, nasal sonorants can be differentiated by the F2 onsets and F2 middle frequencies of the adjacent vowels, which vary depending on the nasal sonorant next to them, but the differences are not as obvious as in the case of Lithuanian [also cf. 14, 22]. The loci serve as indicators for the place of articulation of palatalized and non-palatalized Latvian nasal sonorants. Male and female data differ considerably, but, as usual, the tendencies remain the same as the separate sets of data show similar relationships.

Generalized Lithuanian and Latvian data show that the nasal sonorants of both languages differ from other sounds, as well as among themselves in more than one important acoustic feature. Firstly, like in other languages of the world, the formant structures of nasal sonorants is different than of other sounds; in nasal sonorants of both languages the spectral energy is spread over wider frequency range [besides, their spectra have more particular characteristics, see 11]. Secondly, the loci of the second formant were found to be an important feature in differentiating Lithuanian palatalized and non-palatalized nasals and other sonorants and their allophones: taking into account the onset and middle formants of the adjacent vowels, palatalized sounds had higher timbre than the correspondent non-palatalized sounds (Latvian language does not have the opposition between palatalized and non-palatalized consonants, but nevertheless Latvian sonorants had higher timbre in positions next to the front vowels, to compare to the positions next to back vowels). Thirdly, anti-formants of palatalized (and palatal) sounds tend to be higher than of their non-palatalized equivalents (it is explained by the decrease in the mouth cavity volume), though it must be noted

that their intervals overlap. In both languages, anti-formants of labial sounds usually are lower than of the corresponding non-labial consonants; the highest anti-formant was observed for velar allophones of the Lithuanian /n/, /n^{j}/ and Latvian /n/ [for more details, see 11]. Anti-formants of the Latvian palatal [ɲ] and the dental [n] before the vowels of [e] and [i] type are higher than anti-formants before [a], [u]. The intervals of anti-formants for Lithuanian [m^{j}], [n^{j}] overlap (in all data), although anti-formants of the non-labial consonant nevertheless tends to be higher.

Results of the comparison of anti-formants in Lithuanian and Latvian nasal sonorants basically correspond to the tendencies discovered in research on other languages: the lowest anti-formants are for labials of both languages. The range of anti-formant frequencies can vary somewhat depending on the quality of the adjacent vowel and between male and female data, but the relationship remains rather stable.

References

1. Ambrazevičius Rytis. 2010, Differential Acoustical Cues for Palatalized vs Nonpalatalized Prevocalic Sonants in Lithuanian. *Žmogus ir žodis* 12(1), 5–10.

2. Ambrazevičius Rytis, Leskauskaitė Asta. 2014, *Priebalsių akustinės ypatybės: palatalizacija ir balsingumas.* Kaunas: Technologija.

3. Bacevičiūtė Rima. 2008a, *Fonetikos terminai: Žodynėlis ir mokomosios užduotys*, Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.

4. Bacevičiūtė Rima. 2008b, Dėl lietuvių kalbos minkštųjų priebalsių junginių (eksperimentinis tyrimas). *Perspectives of Baltic Philology*, Poznań, 7–19.

5. Butkauskaitė Edita. 2010, Nazalizacija: samprata ir tyrimai. *Lietuvių kalba* 4. http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/24.

6. Crystal David. 1998, *Dictionary of Linguistics and Phonetics*, 4th ed., Oxford, Blackwell.

7. Girdenis Aleksas. 2014, *Theoretical Foundations of Lithuanian Phonology* (English translation by Steven Young), Vilnius: Eugrimas.

8. Grigorjevs Juris. 2012a, Acoustic characteristics of the Latvian sonorants, *Baltistica* 47(2), 267–292.

9. Grigorjevs Juris. 2012b, Latviešu valodas laterālo spraudzeņu akustisks raksturojums [Acoustic characteristics of Latvian laterals], *Linguistica Lettica* 20, 96–110.

10. Grigorjevs Juris, Indričane Inese, Taperte Jana 2016, Latviešu /v/ un /j/: dažādu realizāciju akustiskais pētījums. *Baltistica*, 50(2), 313–340.

11. Grigorjevs Juris, Jaroslavienė Jurgita 2014, Dabartinių baltų bendrinių kalbų nosinių sonantų spektrinė analizė. *Žmogus ir žodis / Didaktinė lingvistika* 16(1), 35–49.

12. Johnson Keith 2003, *Acoustic & auditory phonetics.* 2nd edn., Oxford: Blackwell Publishers.

13. Kazlauskiene Asta. 2018, *Bendrinės lietuvių kalbos fonetikos ir fonologijos pagrindai*. Vadovėlis. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. https://www.vdu.lt/lt/books/bendrines-lietuviu-kalbos-fonetikos-ir-fonologijos-pagrindai/

14. Kent Raymond D., Read Charles. 1992, *The acoustic analysis of speech*, San Diego, CA: Singular Publishing Group.

15. Ladefoged Peter. 2005, *Vowels and Consonants: (An Introduction to the Sounds of Languages)*, 2nd Edition, University of California, Los Angeles: Blackwell Publishing.

16. Ladefoged, Maddieson. 2002, Ladefoged Peter, Maddieson Ian 2002, *The Sounds of the World's Languages*, Malden: Blackwell Publishers.

17. Laua Alise. 1997, *Latviešu literārās valodas fonētika* [Phonetics of standard Latvian], Rīga: Zvaigzne ABC.

18. LG 1997 – Ambrazas Vytautas (ed.), *Lithuanian grammar*, Vilnius: Baltos lankos.

19. LVG 2013 – Auziņa Ilze, Breņķe Ieva, Grigorjevs Juris et al., *Latviešu valodas gramatika*, Rīga: Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūts.

20. Pakerys Antanas. 2003, *Lietuvių bendrinės kalbos fonetika*, Vilnius: Enciklopedija.

21. Pakerys Jurgis. 2014, *Kalbos konstruktorius*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

22. Pickett James. M. 1999, *The Acoustics of speech communication: fundamentals, speech perception theory and technology*, Malden: Allyn and Bacon.

23. Stevens Kenneth. 1998, *Acoustic phonetics.* Cambridge, London: The MIT Press.

24. Taperte Jana. 2015, Spectral features of nasals in Standard Latvian. *Baltistica* 50(1), 115–128.

СПЕКТРАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАГОЛОШЕНИХ ГОЛОСНИХ ФОНЕМ У ПІДГОТОВЛЕНОМУ НІМЕЦЬКОМУ МОВЛЕННІ

Кузьменко Т.М.
Київський національний лінгвістичний університет
kutamy@ua.fm

The paper describes acoustic features of stressed vowel phonemes in prepared German speaking. Frequencies of both formants FI and FII of long and short stressed vowels are under consideration. The results of spectral analysis prove the tendency to centralization of all vowels. The formant areas of vowels [iː], [eː], [oː], [uː] can intersect, what can cause the vowels alternations [i̯ᵉ] = [e̯ⁱː], [u̯ᵒ] = [o̯ᵘ].

Key words: *stressed vowel, prepared speaking, formant, spectral analysis, alternations.*

Звук як фізіолого-акустичне вище має низку певних ознак, які дозволяють відрізняти його від інших звуків. Такими основними характеристиками вважають частоту основного тону, інтенсивність та тривалість [4, с. 51; 5, с. 25], висоту, гучність, тембр [1, с. 59]. Усі зазначені параметри звуків вимірюються за допомогою осцилографічного аналізу. Осцилограма мовленнєвого сигналу являє собою графік, на якому зображено зміну амплітуди звукового тиску за період часу у вимові мовленнєвого відрізку [2, с. 144]. Спектральний аналіз дозволяє визначити основний тон, частоту гармонік (або обертонів) основного тону та відносну інтенсивність частотних складових звуку [1, с. 62–63].

Основним завданням проведеного спектрального аналізу є зіставлення реалізацій акустичних параметрів наголошених голосних у слові, реченні та підготовлених видах мовлення (читанні і переказі), тому на підтвердження припущення, що голосні змінюють свої якісні характеристики зі зростанням ступеня спонтанності мовлення, визначено показники перших двох формант голосних у зазначених позиціях

Голосні [iː] та [ɪ]. Згідно з результатами спектрального аналізу, голосні [iː] та [ɪ] є найбільш дифузними, порівняно з іншими голосними. Ізольований голосний [iː] характеризується показниками FI = 242 Гц, FII = 2150 Гц. В умовах слова, речення і тексту спостерігається тенденція до поступового просування голосного до центру трикутника, що позначається на другій форманті. Так, у реченні цей голосний визначається показниками формант FI = 243 Гц, FII = 2038 Гц; у підготовленому читанні, вони зростають,

відповідно, до FI = 263 Гц, FII = 2103 Гц, а під час переказу – до FI = 293 Гц, FII = 2072 Гц. Наведені дані свідчать про збільшення відкритості голосного зі зростанням ступеня спонтанності мовлення, що пояснюється збільшенням середніх значень першої форманти FI аналізованого звуку.

Подібне явище властиве короткому [ɪ], якому притаманні у слові такі середні значення формант FI = 394 Гц, FII = 2049 Гц, а у переказі – FI = 365 Гц, FII = 2069 Гц.

Згідно з розміщенням перших двох формант, довгий голосний [i:] є більш переднім і високим, ніж короткий [ɪ]. За ступенем відкритості голосний [ɪ] дуже близький до голосного середнього підняття [e:], що іноді спричиняє їхнє уподібнення. На формантній діаграмі FI – FII це явище позначається перехрещенням зон аналізованих голосних [3, с. 262].

Голосні [y:] та [Y]. Формантна картина голосних [y:] та [Y] характеризується дифузністю завдяки значної відстані між першими двома формантами. Діапазон спектру довгого [y:] коливається в межах від FI = 248 Гц, FII = 1940 Гц до FI = 264 Гц, FII = 1852 Гц, що свідчить про тенденцію до зменшення значень частоти FII і наближення голосного до центру трикутника зі зростанням ступеня спонтанності мовлення.

Наголошений короткий голосний [Y] розміщений дещо нижче за високий [y:] (FI = 320 Гц, FII = 2084). Ступінь відкритості голосного корелює зі збільшенням ступеня спонтанності мовлення. Так, під час читання голосний відрізняється частотами FI = 414 Гц, FII = 1955 Гц, а під час переказу – FI = 317 Гц, FII = 1780 Гц, що позначається на незначному коливанні значень частоти FI та суттєвій зміні FII, яка свідчить про поступову централізацію голосного.

Голосні [e:] та [ɛ]. Голосні [e:] та [ɛ] характеризуються певною дифузністю. За середніми значеннями FI та FII вони належать до переднього ряду і до середнього підняття. Зі зростанням ступеня спонтанності мовлення формантні показники змінюються. За значеннями FI, яка вказує на ступінь відкритості голосного, довгий [e:] іноді піднімається в зону короткого відкритого [ɪ], наприклад, FI голосного [e:] становить під час переказу 377 Гц, а голосного [ɪ] – 365 Гц. Показники другої форманти голосного [e:] суттєво не змінюються (FII = 2081 – 2032).

За показниками формант FI та FII короткий [ɛ] має стабільні якісні ознаки, проте результати проведеного спектрального аналізу підтверджують, що під час переказу голосний уподібнюється за значеннями FI до високого

[ɪ]. Так, голосний [ɛ] визначається показниками частоти FI = 454 Гц, а голосний [ɪ] FI = 365 Гц.

Голосні [ø:] та [œ]. Акустично лабіалізація голосних звуків характеризується зближенням значень їхніх формант, тому бемольні голосні [ø:] та [œ] розміщені нижче, ніж прості [e:] та [ɛ]. Зі зростанням ступеня спонтанності мовлення має місце поступова тенденція до централізації голосних, що відображається на показниках форманти FII, особливо голосного [œ], частотний діапазон другої форманти FII якого знаходиться в області між 1780 – 1622 Гц.

Голосні [u:] та [ʊ]. За середніми значеннями формант FI = 266 Гц та FII голосні [u:] та [ʊ] є компактними та бемольними. Якщо простежити динаміку змін спектральних характеристик цих голосних від слова до тексту, то помітною є зміна першої форманти FI = 266 Гц, яка свідчить про збільшення відкритості голосного [u:] більшою мірою під час переказу (FI = 341 Гц), що уподібнює його з коротким [ʊ] (FI = 364 Гц), та другої форманти FII, діапазон коливань якої міститься в межах FII = 828 – 971 Гц.

Короткому [ʊ] властиві нормативні показники перших двох формант лише у ізольованих словах, проте у реченні та у підготовлених видах мовлення високий голосний уподібнюється за середніми значеннями FI та FII (FI = 366 – 390 Гц, FII = 815 – 935 Гц) до голосного середнього підняття [ɔ] (FI = 365 Гц, FII = 886 Гц), про що свідчить взаємне накладання зон голосних.

Голосні [o:] та [ɔ]. Компактні та бемольні голосні [o:] та [ɔ] визначаються на формантній картині майже повним співпадінням їхніх акустичних областей у реченні, під час читання та у переказі. Якщо в умовах слова середні показники формант FI та FII характеризують їх як голосні середнього підняття, то в реченні, а особливо під час переказу тексту, має місце зміна FI, що свідчить про появу якісної редукції голосних за підняттям, внаслідок якої голосні стають більш відкритими та ненапруженими. Зменшення частот FI від 388 Гц до 361 Гц довгого [o:] та від 466 Гц до 365 Гц короткого [ɔ] уподібнює їх до високого [ʊ], розміщеного в межах FI = 316 – 390 Гц, а FII = 815 – 935 Гц.

Голосні [a:] та [a]. Згідно з даними спектрального аналізу, голосні [a:] та [a] розрізняються лише якісними ознаками, що зумовлює їхнє компактне

розташування на формантній картині. Короткий [а] має вищі значення FII = 1392 – 1423 Гц, ніж довгий [а:], у той час як перша форманта FI = 805 – 870 Гц є майже однаковою для обох голосних. Зміна тембрових параметрів звуків у підготовленому мовленні визначається їхнім злиттям, а також тяжінням короткого [а] до центру трикутника, наприклад, в умовах речення FI = 741 Гц, а FII = 1423 Гц.

Результати спектрального аналізу наголошених голосних у слові, реченні та підготовлених видах мовлення підтверджують поступову тенденцію до централізації майже усіх голосних звуків. За показниками формант наголошених голосних FI та FII, найбільш модифікованими серед усіх монофтонгів варто вважати голосні [i:], [e:], [o:], [u:]: [i:] – [i] – [ị] – [ə], [e:]– [ę:] – [e] – [ə], [o:] – [o] – [ǫ] – [ɔ] – [ə], [u:] – [u] – [u^{c}] – [u]. У підготовленому мовленні має місце уподібнення алофонів різних фонем одного ряду, але різного ступеня підняття, а саме: [ị^{e}] = [ę:^{i}], [ụ^{o}] = [ǫ^{u}]. Формантні зони зазначених голосних перехрещуються, що сприяє появі їхніх чергувань або їхньому взаємному заміщенню.

Література

1. Бондарко Л. В., Вербицкая Л. А., Гордина М. В. и др. Стили произношения и типы произнесения / Л. В. Бондарко, Л. А. Вербицкая, М. В. Гордина // Вопросы языкознания. – 1974. – №2. – С. 64–70.
2. Кодзасов С. В., Кривнова О. Ф. Общая фонетика / С. В. Кодзасов, О. Ф. Кривнова. – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 592 с.
3. Кузьменко Т. М. Редукція наголошених голосних у сучасному німецькому мовленні (експериментально-фонетичне дослідження): дис. … канд. філол. наук: 10.02.04 “Германські мови” / Кузьменко Тетяна Миколаївна. – Київ, 2006. – 262 с.
4. Потапова Р. К., Линднер Г. Особенности немецкого произношения / Р. К. Потапова, Г. Линднер. – М.: Высш. школа, 1991. – 319 с.
5. Стеріополо О. І. Фонетика і фонологія німецької мови. Теоретичний курс / О. І. Стеріополо. – Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2018. – 398 с.

ПРОСОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИСЛОВЛЕНЬ ВІДМОВИ, ЩО МІСТЯТЬ ЗАПЕРЕЧЕННЯ *DON'T WANT TO*

Сокирська О.С.
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
olgasokyrska@gmail.com

On the basis of the auditory analysis of lexico-grammatical and intonation means' interaction, the author outlines the role of the expression "don't want to" in rendering the refusal utterance meaning. The paper analyzes a set of intonation means participating in the expression of refusal utterances having different levels of emotional-and-pragmatic potential uttered by the speakers in different communicative situations.

Key words: *refusal utterance, intonation means, English dialogue speech, interpersonal communication, lexico-grammatical means, auditory analysis, emotional-and-pragmatic potential.*

Сучасні потреби комунікативної практики, пов'язані з постійним розширенням міжнародних і міжкультурних контактів та необхідністю правильного кодування й декодування смислу сказаного під час іншомовного спілкування, змушують лінгвістів звертатися до різних аспектів функціонування діалогічного мовлення. З огляду на це, актуальним є вивчення впливу мовних і позамовних засобів на оформлення англомовних емоційних висловлень взагалі та висловлень відмови зокрема.

Тому метою цієї праці є виявлення закономірностей взаємодії інтонаційних і лексико-граматичних засобів вираження англійських висловлень відмови, що містять заперечення *don't want to,* актуалізованих із різним рівнем емоційно-прагматичного потенціалу (далі ЕПП) та в різних комунікативних ситуаціях.

Відповідно до результатів аудитивного аналізу експериментального масиву висловлень, установлено, що заперечення *don't want to* є одним з частотновживаних засобів відмови і саме тому заслуговує на окремий розгляд.

Так, у плані лексико-граматичних особливостей вираження відмови, залежно від причини її породження [1], заперечення *don't want to* надає висловленню певної категоричності. Досить високий ступінь категоричної відмови можна проілюструвати таким прикладом:

"Then why not have the party on Christmas Eve anyway?" Merry asked, getting pushy, fearful that she might feel obligated to host a replacement.

“˜***Because*** ***we*** ˈ***don’t*** ˏ***want to, Merry***. (1) ***We’re*** ˈ***taking a*** ˏ***break, o***ˊ***kay.*** (2) ***A*** ˈ***year*** ˋ***off.*** (3) ˈ***No*** ˈ***Christmas*** ↑***whatso***ˋ***ever.*** (4) <…>?” [2, с. 43].

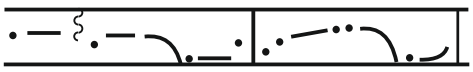 (1, 2) (3) 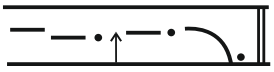 (4)

Діалог відбувається в неформальній ситуації між мовцями одного соціокультурного рівня. На тлі помірного темпу і правильного стакатоподібного ритму емоції мовця є контрольованими, що і дозволило кваліфікувати рівень ЕПП відмови як середній. Певної категоричності на просодичному рівні цій відмові надають високий тональний рівень початку першої інтоногрупи при середньо-підвищеному рівні її завершення в поєднанні з усіченою рівною шкалою, середньо-підвищеним спадно-висхідним термінальним тоном зі зменшеною швидкістю його руху та хвилеподібним мелодичним контуром у межах розширеного діапазону на тлі підвищеної гучності. Крім того, відмова набуває середнього рівня емоційності завдяки перецептивній паузі в першій інтоногрупі між *Because* та *we*. Друга інтоногрупа реалізована в розширеному діапазоні з усіченою висхідною шкалою, середньо-пониженим спадно-висхідним термінальним тоном при середній швидкості його зміни з підвищеною гучністю. Утретій інтоногрупі підвищена емоційність виражається прискореним темпом та актуалізацією в межах широкого тонального діапазону. При цьому вузький позитивний тональний інтервал надає прийменнику *off* семантичного виділення. У четвертій інтоногрупі актуалізується спадна шкала з порушеною поступовістю на слові *whatsoever*, підкреслюючи категоричність мовця щодо вечірки та небажання її організовувати.

Іншими типовими випадками вияву категоричної експліцитної відмови, де однозначність намірів мовця забезпечується завдяки вживанню заперечення *don’t want to,* можуть слугувати такі приклади:

"Alan, in a locked room at the top of this house, a room to which nobody but myself has access, a dead man is seated at a table. He has been dead ten hours now. Don’t stir, and don’t look at me like that. Who the man is, why he died, how he died, are matters that do not concern you. What you have to do is this…"

" ˋ***Stop,*** ˏ***Gray.*** || ˜***I*** ˈ***don’t*** ˏ***want*** ***to*** ˏ***know*** ˎ***anything*** ˏ***further.*** || *Whether what you have told me is true or not true doesn’t concern me…I entirely decline to be mixed up in your life. Keep your horrible secrets to yourself. They don’t interest me any more"* [4, с. 92–93].

Наведений фрагмент розмови відбувається в неформальній ситуації між мовцями рівного соціального статусу. На лексико-граматичному рівні

категоричність відмови забезпечується вживанням *Stop* і *don’t want to know.* На просодичному рівні емоційність передається прискореним темпом у другій інтоногрупі, правильним легатоподібним ритмом та наявністю тональних інтервалів між *Stop* і *Gray*, а також між *know* й *anything*.

Відмову, актуалізовану представником низького соціокультурного рівня, ілюструє такий приклад:

"Yes it is."

“\No ˢˢ ¯it \ain’t. | ˋYou don’t ↘want to \see.” [3, с. 53–54].

У першій інтоногрупі тональний діапазон висловлення розширений, що вказує на наростання нервового збудження мовця, що також підтверджується відсутніми шкалою, передтактом і затактом, сповільненим темпом та приглушеною гучністю. У другій інтоногрупі зафіксовано ковзну спадну шкалу, яка за рахунок її поєднання з хвилеподібним мелодичним контуром на тлі прискореного темпу та правильного легатоподібного ритму і передає хвилювання мовця.

На нашу думку, домінування відсутності передтакту у мовленні саме представників середнього і низького соціокультурних рівнів обумовлюється оформленням відмови, здебільшого, короткими реченнями, що можна пояснити збільшеним ступенем їх переживань та шкодувань з приводу неможливості реалізації бажаного, що, безумовно, спостерігалось частіше, ніж в мовленні індивідів високого соціокультурного рівня.

Наведені результати аудитивного аналізу просодичного оформлення відмови, актуалізованої за допомогою заперечення *don’t want to*, свідчать про підвищений рівень емоційно-прагматичний потенціалу таких висловлень, а описана взаємодія просодичних засобів забезпечує актуалізацію однозначної та категоричної відмови.

Література

1. Сокирська О. С. Статус, ознаки та особливості функціонування висловлювань відмови в англійському діалогічному мовленні / О. С. Сокирська // Мова і культура : [наук. журн.]. – К. : Вид. дім Д. Бураго, 2012. – Вип. 15, Т. VII (161). – С. 214–222.

2. Grisham J. Skipping Christmas / John Grisham. – N.Y. : A Dell Book, 2004.– 227 p.

3. Twain M. The Adventures of Tom Sawyer (6 Audio CDs) / Mark Twain; narrated by Patrick Fraley. – BBC Audiobooks America, 2003.

4. Wilde O. The Picture of Dorian Gray [Audible Audio Edition] / Oscar Wilde; narrated by Simon Prebble. – Tantor Audio, 2008 (8 hrs and 6 mins).

CONSONANTS OF THE LITHUANIAN LANGUAGE IN *IPA* CONTEXT: IDENTIFICATION PROBLEMS

Jolita Urbanavičienė
Institute of the Lithuanian Language,
Vilnius, Lithuania
jolita.urb@gmail.com

The report deals with the consonant system of the Lithuanian standard language in the context of IPA. It discusses controversial cases of consonant classification (fricatives /v v^j/ or sonants /v v^j/; consonants /k^j g^j x^j ɣ^j/ – palatal or palatalised and others). Especially great attention is devoted to palatalisation or voicing of consonants – these differential features of the phonemes are analysed on the basis of acoustic phonetics studies.

Key words: *Lithuanian standard language; International Phonetic Alphabet (IPA); transcription; consonantism; palatalisation, voicing.*

The system of consonants of the Lithuanian standard language consists of 45 consonant phonemes [1, p. 39; 15, p. 73; 8, p. 224; 18, p. 10]. The proposed classification of Lithuanian consonant phonemes according to the IPA [11] principles is represented in Table 1.

Table 1

Classification of Lithuanian consonant phonemes (based on IPA)

Manner of articulation	*Place of articulation*						
	bilabial	*labio-dental*	*dental*	*alveolar*	*palatal*	*palatovelar*	*velar*
plosive	/p/– /b/ /p^j/ – /b^j/		/t/ – /d/ /t^j/ – /d^j/			/k^j/ – /g^j/	/k/ – /g/
fricative		/f/ – /v/ /f^j/ – /v^j/	/s/ – /z/ /s^j/ – /z^j/	/ʃ/ – /ʒ/ /ʃ^j/ – /ʒ^j/		/x^j/ – /ɣ^j/	/x/ – /ɣ/
affricate			/ʦ/ – /ʣ/ /ʦ^j/ – /ʣ^j/	/ʧ/ – /ʤ/ /ʧ^j/ – /ʤ^j/			
approximant					/j/		
nasal	/m/ /m^j/		/n/ /n^j/				
lateral			/l/	/l^j/			
trill				/r/ /r^j/			

Both primary (when palatal consonants are generated) and secondary (when palatalised consonants are articulated) **palatalisation** is characteristic of the

Lithuanian language consonants. The only palatal consonant is /j/, it is articulated with the body of the tongue raised against the hard palate, e.g. *jaunas* [ˈjâˑʊnɑs] 'young', *juokas* [ˈjʊǒkɑs] 'laughter'. Articulation of the palatal /j/ is stable, it has no hard equivalent. When articulating palatalised consonants, the rise of the body of the tongue is only an additional feature rather than the main one [17, p. 54].

Each palatalised consonant has its non-palatalised equivalents whose “main articulation is almost the same” [15, p. 76], with the exception of the palatalised velar /gʲ, kʲ, ɣʲ, xʲ/ and the palatalised /lʲ/ (see below). Palatalised and non-palatalised consonants contrast in the position before the back vowel, therefore differently from many modern Indo-European languages, the palatalised and non-palatalised consonants of the Lithuanian language are independent phonemes [8, p. 153], e.g.: *susti* [ˈsʊsʲtʲɪ] 'to grow scabby': *siusti* [ˈsʲʊsʲtʲɪ] 'to grow mad', *gabus* (nom. sg. masc.) [gɑˈbʊs] : *gabius* (acc. pl. masc.) [gɑˈbʲʊs] 'capable', *trapus* (nom. sg. masc.) [trɑˈpʊs] : *trapius* (acc. pl. masc.) [trɑˈpʲʊs] 'fragile', *galu* [gɑˈlʊ] 'tip (instr. sg.)': *galiu* [gɑˈlʲʊ] '(I) can'. The palatalised consonants are also used before the front vowels (e.g.: *tylėti* [tʲiːˈlʲêːtʲɪ] 'to stay silent', *nešėme* [ˈnʲɛːʃʲeːmʲɛ] '(we) carried', *kietis* [ˈkʲɪětʲɪs] 'absinthium') and before other palatalised consonants or the palatal /j/ (e.g.: *balti* [bɑlʲˈtʲɪ] 'white (nom. pl.)', *balsius* [bɑlʲˈsʲʊs] 'loud (acc. pl.)', *pjauni* [ˈpʲjê·ʊnʲɪ]) '(you) cut'. The opposition of palatalised and non-palatalised consonants is neutralised at the end of a word – only non-palatalised consonants are articulated, e.g.: *eiti* [ˈɛĭ·tʲɪ] 'to go' : *eit* [ˈɛĭ·t] 'to go', *kelsiu* [ˈkʲê·lʲsʲʊ] '(I) will raise': *kels* [ˈkʲɛlʼs] '(he) will raise' [5, p. 48].

In consonant clusters [*k g*] are not usually palatalised but they do not prevent the consonants that follow them from becoming palatalised [7, p. 411–413; 1, p. 37], e.g.: *žingsnis* [ˈʒʲɪŋ̆·kʲsʲnʲɪs] 'step', *virkdė* [ˈʋʲɪrʲgʲdʲeː] '(he) made one weep'. The consonants /kʲ gʲ xʲ ɣʲ/ form a separate sub-group of palatalised velar consonants because they are articulated not by additionally raising the body of the tongue against the hard palate but the non-frontal centre of articulation shifts towards the body of the tongue ([1, p. 36]; see the comparison of acoustic features of the velar consonants /k g/ and the palatalised velar consonants /kʲ gʲ/ [10, p. 33–72]). Earlier investigators (e.g. Mikalauskaitė) considered the consonants /kʲ gʲ xʲ/ palatal, and treated the consonants /ɣ/, /ɣʲ/ as pharyngeal sounds [14, p. 47]. This attitude could have been influenced by the peripheracity of the sounds, which has almost disappeared today. The consonants /x ɣ/ are proposed to be attributed to the same class of articulation as the consonants /k g/ – to velar consonants, and /kʲ gʲ xʲ ɣʲ/ – to the palatalised velar ones [4, p. 167].

The articulation of the non-palatalised /l/ also differs markedly from /lʲ/, cf.: *lapo* [ˈlɑːpoː] 'leaf (gen. sg.)' and *lipo* [ˈlʲɪpoː] '(he) climbed'. The consonant /l/ may be articulated strongly velarised [4, p. 165], in articulating it the tip of the tongue touches the alveolar ridge [14, p. 52], hence, a dental consonant is generated [15, p. 75]. The palatalised /lʲ/ is articulated with the tip of the tongue touching the hard palate; hence it is attributed to the alveolar consonants.

Acoustic investigations of secondary palatalisation of Lithuanian consonants showed that the difference between palatalised and non-palatalised consonants is clearly revealed by the values of F2 loci [2, p. 13–18; 4, p. 263]. F2 loci of the palatalised consonants are compactly concentrated in the upper part of the plane of the coordinates, whereas the loci of the non-palatalised consonants are spatially arranged in the lower part. This arrangement is determined by a common additional articulation (the rise of the body of the tongue towards the hard palate) characteristic of the palatalised consonants, whereas the non-palatalised consonants have no common component of articulation that unites them [19]. It has also been noticed that models of the spectrum of the palatalised consonants are noted for more intensive spectral peaks or energy concentration areas.

In the Lithuanian language only the obstruents contrast according to **voicing**: all voiceless fricatives, plosive consonants and affricates have voiced equivalents, i.e. /p/ – /b/, /pʲ/ – /bʲ/, /t/ – /d/, /tʲ/ – /dʲ/, /k/ – /g/, /kʲ/ – /gʲ/, /s/ – /z/, /sʲ/ – /zʲ/, /ʃ/ – /ʒ/, /ʃʲ/ – /ʒʲ/, /x/ – /ɣ/, /xʲ/ – /ɣʲ/, e.g.: *puvo* [ˈpʊʊoː] '(it) became rotten' : *buvo* [ˈbʊʊoː] '(he) was', *karas* [ˈkɑːrɑs] 'war' : *garas* [ˈgɑːrɑs] 'steam', *šilas* [ˈʃʲɪlɑs] 'pinewood' : *žilas* [ˈʒʲɪlɑs] 'gray'. The articulation of plosives and voiceless consonants is very similar [15, p. 74]: according to both the place of articulation and the way of articulating them, they are attributed to the same classes. The opposition of these consonants is neutralised before the obstruents and at the end of a word [1, p. 44], e.g. *nešti* [ˈnʲɛʃʲtʲɪ] 'to carry': *nešdamas* [ˈnʲɛʒdɑmɑs] 'while carrying', *skristi* [ˈsʲkʲrʲɪsʲtʲɪ] 'to fly': *skrisdamas* [ˈsʲkʲrʲɪzdɑmɑs] 'while flying', *veža* [ˈʊʲɛːʒɑ] '(he) carries' : *vežti* [ˈʊʲɛʃʲtʲɪ] 'to carry', *laužia* [ˈlɑ̂·ʊʒʲɛ] '(he) breakes' : *laužti* [ˈlɑ̂·ʊʃʲtʲɪ] 'to break', *daug* [ˈdɒʊ̆·k] 'much', *lyg* [ˈlʲɪ̂ːk] 'as if'. The approximates /j l lʲ m mʲ n nʲ r rʲ/ are indifferent to the opposition of voiced – voiceless: they do not make voiceless consonants voiced and always remain voiced themselves.

/v vʲ/, which remain voiced are different from the obstruents; they are articulated before the voiceless consonants and do not pass their sonority to other consonants [14, p. 42]. Similarly to the sonant /j/, at the end of a word /v vʲ/ lose friction, become even more voiced and turn into the non-syllabic [ɪ̯, ʊ] forming

diphthongs of secondary origin with the preceding vowels, e.g.: *sudieu* [ˈsʊdʲɪɛ̆ʊ] 'farewell', *jūroj* [ˈjûːroi̯] 'sea (loc. sg.)', *kėdėj* [kʲeːˈdʲɛ̆i̯] 'chair (loc. sg.)'. The approximants /ʊ ʊʲ/, which undergo complete of partial vocalisation rather than fricative consonants /v vʲ/ were characterised as phonemes in the phonological classification of Lithuanian consonants [8, p. 224], which is based on the functional features of sounds. Though in articulating /v vʲ/ the nature of obstruction is the same as that of other fricative consonants, these consonants, like the consonant /j/, have a large amount of vibrations, have no tone modulation, do not make consonants voiced therefore in earlier grammars [13, p. 70] they were regarded as intermediary between the fricative consonants and approximates. In the current works on phonetics [5, p. 48; 4, p. 167; 16, p. 91] /v vʲ/ are attributed to fricative consonants, which, according to sonority, contrast with the voiceless /f fʲ/ and which can have positional variants – voiced [ʊ ʊʲ]. The consonants /v vʲ/ of another Baltic language – the Latvian language – are treated in the analogous way [9, p. 338–339]. Voiced fricative consonants tend to turn into approximates in other world languages too [12, p. 122].

Acoustic investigations show that consonant sonority should be evaluated in a complex way: it is testified to by additional voice harmonics of the voiced consonants, partial periodicity of their vibrations, shortness of the voiced consonants, less intensive phases of their noise, as well as the energy ratio between low and high frequencies [15, p. 74; 6, p. 53–105; 3, p. 7–14; 4, p. 170–260].

The system of consonants of the Lithuanian standard language in the context of IPA presented in the report is not final. This issue should be further discussed in the community of phoneticians drawing attention to the problem cases mentioned in the report.

References

1. Ambrazas, V. (eds.) (2006). *Lithuanian Grammar.* Vilnius: Baltos lankos.
2. Ambrazevičius, R. (2012). Loci of palatalized *vs* nonpalatalized prevocalic plosives in Lithuanian. *Žmogus ir žodis,* 14 (1), 13–18.
3. Ambrazevičius, R. (2013). Akustiniai pučiamųjų priebalsių balsingumo požymiai. *Žmogus ir žodis,* 15 (1), 7–14.
4. Ambrazevičius, R., Leskauskaitė, A. (2014). *Priebalsių akustinės ypatybės: palatalizacija ir balsingumas.* Kaunas: Technologija.
5. Balode, L., Holvoet, A. (2001). The Lithuanian language and its dialects. In Ö. Dahl, M. Koptjevskaja-Tamm (Eds.). *The Circum-Baltic Languages. Typology and Contact.* Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. https://doi.org/10.1075/slcs.54.05bal.
6. Dereškevičiūtė, S. (2013) *Lietuvių kalbos priebalsių akustinės ypatybės* (PhD thesis). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

7. Girdenis, A. (2001). Dėl [k], [g] minkštumo prieš kitus priebalsius. In A. Girdenis. *Kalbotyros darbai* 3, 411–413.

8. Girdenis, A. (2014). *Theoretical foundations of Lithuanian phonology*. Vilnius: Eugrimas. http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014__Theoretical_Foundations_of_Lithuanian_Phonology.pdf.

9. Grigorjevs, J., Indričāne, I., Taperte, J. (2016). Latviešu /v/ un /j/: dažādu realizāciju akustiskais pētījums. *Baltistica* LI (2), 313–340. http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/viewFile/2256/2253.

10. Indričāne, I., Urbanavičienė, J. (2017). Latviešu valodas eksplozīvo slēdzeņu /k/, /g/ kontekstuālie varianti: akustiskais raksturojums (salīdzinājumā ar lietuviešu valodas eksplozīvajiem slēdzeņiem /k^{j}/, /g^{j}/ un /k/, /g/). *Baltu filoloģija* 26 (1), 33–72. https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/BF/BF26-1/BF-26-1-Indricane_Urbanaviciene.pdf.

11. IPA: International Phonetic Alphabet (2015). https://www.internationalphoneticassociation.org/sites/default/files/IPA_Kiel_2015.pdf

12. Johnson, K. (2011). *Acoustic and Auditory Phonetics.* (3rd ed.). Wiley-Blackwell.

13. Ulvydas, K. (eds.) (1965). *Lietuvių kalbos gramatika 1: Fonetika ir morfologija (daiktavardis, būdvardis, skaitvardis, įvardis)*. Vilnius: Mintis.

14. Mikalauskaitė, E. (1975). *Lietuvių kalbos fonetikos darbai.* Vilnius: Mokslas.

15. Pakerys, A. (2003). *Lietuvių bendrinės kalbos fonetika*. Vilnius: Enciklopedija.

16. Pakerys, J. (2014). *Kalbos instruktorius.* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

17. Palionis, J. (1999). *Kalbos mokslo pradmenys*. Vilnius: Jandrija.

18. Stundžia, B. (2014). *The Lithuanian Language: Distinctive Features, Past and Present.* Vilnius: Science&Encyclopaedia Publishing Centre.

19. Urbanavičienė, J. (2018) Palatalization of consonants in Standard Lithuanian from the viewpoint of acoustic phonetics. *Binaural voice(s) of neigbours: Lithuanian and Polish threads in culture* (preparing for the press).

КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНИЙ, ЕНЕРГЕТИЧНИЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ, ЕКОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ ФОНЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДИСКУРСУ

EVALUATION OF THE SPOKEN ENGLISH PARABLE'S ENERGETIC POTENTIAL

Larysa Taranenko
National Technical University of Ukraine
"Igor Sykorsky Kyiv Polytechnic Institute"
larysataranenko@gmail.com

The paper is the experimental study of the energetic potential of English parables' oral actualization. It outlines specific features of prosodic means' interaction in English parables that contribute to conveying the text pragmatic orientation. The results of the study demonstrate the correlation between the changes of the speaker's psycho-emotional state while producing the parable and its energetic potential resulting in its definite prosodic organization.

Key words: *English parable, experimental phonetic study, prosodic organization, text energetic potential, quantitative K-criterion.*

Present day phonetic studies, characterized by the interdisciplinary approaches, require introduction of new methods of experimental research to increase the effectiveness of interdisciplinary study of oral communication.

The goal of the present paper is to experimentally verify the energetic potential of spoken English parables by applying theoretical assumptions of an innovative speech energetics theory [1] as well as by using such methods of phonetic research as a quantitative *K*-criterion of the texts' emotional-and-pragmatic potential and its graphical presentation in the form of energy-grams. We have chosen the parable as a material of our study since it is a didactic story that accumulates in its plot implicit or explicit moral admonition as to person's behavior in everyday situations and has a considerable energetic potential of its allegorical description of ethical ideas and thus it can be regarded as an effective means of producing a subliminal suggestive influence on its recipients.

The study involved several methodological steps. Within its first step we searched for a structural pattern of the parable plot [3, p. 149], including the story itself (introductory action → development of the events → the result) and the moral admonition of a parable. Within the second step, in order to define the level

of the text energetic potential, consisting of emotional and pragmatic ones, we theoretically substantiated and practically verified the quantitative *K*-criterion [2]. The third step comprised the formation of graphical energy-grams (including intono-, emotion- and pragma-grams) of the change of the text energetic potential throughout its plot unfolding.

The evaluation of energetic characteristics of the parable oral actualization proves that parables are characterized by a practically unchangeable low level of the emotional potential of the structural element "introductory action" (K = 20), its gradual increase to a high zone of the low level in the "development of actions" (K = 32,6), its constant middle level within the "result" (K = 48,8) and a slight increase to the high zone of a middle level (K = 73,16) in the moral admonition. The energy-grams confirm that the pragmatic potential of a parable gradually increases within its low level at the beginning of the text, reaches the middle level in the element "development of the events", continues to remain at this level in the "result" and reaches the maximal values (a high zone of the middle level or a low zone of the high level) in the moral admonition of a parable. At the prosodic level this is reflected by moderate tempo and loudness, checked and broken descending stepping scales, falling terminal tones, wave-like movement of pitch within intonation groups, demarcation of the first stressed and nuclear syllables by a widened pitch range, and mid pauses at the juncture of plot elements.

We believe that such a specific growth of the parable pragmatic potential which, unlike any other folklore text, reaches a high level, as well as the predominance of a low level of its emotional potential are connected with the necessity to convey the text didactic idea in a restrained and well-rounded manner.

The study showed that the parable's energetic potential varies depending on the changes of the speaker's psycho-emotional state while perceiving the pragmatic loading of the text structural components that directly influences their definite prosodic organization.

References

1. Kalyta, A. (2015). "Phonetic Studies from the Perspective of an Energetics Approach" In *Within Language, Beyond Theories* (Volume I): *Studies in Theoretical Linguistics*, edited by A. Bondaruk, and A. Prażmovska, 322-36. Cambridge: Cambridge Scholar Publishing.

2. Kalyta, A., & L. Taranenko. (2012). "Perceptivna j instrumental'na ocinki emocijno-pragmatichnogo potencialu vislovlen'." [Auditory and instrumental evaluation of the utterance emotional-and-pragmatic potential] *Naukovij visnik Volins'kogo nacional'nogo universitetu imeni Lesi Ukraïnki*. (*Scientific messenger of Lesya Ukrainka Volyn National University*) 24 (249):186–191.

3. Taranenko, L. (2014). "Actualizatsia angliyskykh prosovykh folklornykh tekstiv maloyi formy" [Actualization of English prosaic folk texts of a small form]. Kyiv: Kafedra.

РОЛЬ ПРОСОДИЧНИХ ЗАСОБІВ В ІМПЛІКАЦІЇ КОНЦЕПТУ *СМІХ* У РОМАНІ Б. ВЕРБЕРА «LE RIRE DU CYCLOPE»

Буць Ж.В., Кривенець І.В.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
jeannette@ukr.net, Irene_85@bigmir.net

In this research the authors make an attempt to determine the role of prosodic means in the implication of the concept of LAUGH in the Bernard Werber's novel «Le rire du cyclope». The linguistic expression of the investigated concept is inextricably linked with the use of prosodic means, which give new connotative shades to its verbal form of expression. Enlightenment, verbalized in a work of art allows recognizing the physical, emotional, psychological state of the speaker, reveals his psychological individuality and plays the conceptual creation function.

Key words: *prosodic means, concept, laugh, verbalization.*

Комплексний аналіз художнього тексту як особливої форми комунікації, передбачає вивчення взаємодії у ньому одиниць усіх мовних рівнів. Невербальні засоби загалом та просодичні зокрема забезпечують передусім психологічний аспект спілкування, розкривають міжособистісний зв'язок між мовцями, виконують функцію соціальної стратифікації, вказують на емоційний стан особистості, виступають важливою складовою його комунікативної поведінки.

У центрі уваги сучасних когнітивістів теоретичного й експериментального напрямів (О.П. Воробйова, О.М. Кагановська, Г.М. Каратєєва, А.М. Приходько, О.О. Селіванова та ін.) чільне місце займає проблема концепту та засобів його імплікації у тексті. Посилений інтерес провідних науковців до окресленої проблеми зумовлює актуальність нашого дослідження.

За мету ми ставимо визначити роль просодичних засобів у реалізації концепту *СМІХ* у романі Б. Вербера «Le rire du cyclope». Об'єктом дослідження виступають засоби просодики, які вербалізовано у тексті роману Б. Вербера «Le rire du cyclope».

Вивчення літературного твору з позицій когнітивного підходу та в антропоцентричному спрямуванні неможливе без урахування психологічного аспекту художньої комунікації, яке здебільшого відображається саме невербальними засобами спілкування. Чисельними є дослідження вербалізації текстових концептів у художніх творах, проте ролі невербальних засобів в імплікації концептів у тексті приділено недостатньо уваги.

Вважаємо, що лексико-семантичний аналіз лексичних одиниць на позначення темпу мовлення, тону, тембру, висоти гучності, манери мовлення, способам артикуляції персонажів роману Б. Вербера «Le rire du cyclope» надасть змогу досягти поставленої мети дослідження.

У детективному романі Б. Вербера «Le rire du cyclope» оповідається про журналістське розслідування загадкової смерті відомого коміка, улюбленця публіки – Дарія Возняка на прізвисько Циклоп. Окрім основної сюжетної лінії у творі присутні вставлення з так званої "енциклопедії", які висвітлюють деякі історичні події, факти пов’язані із зародженням "мистецтва смішити", а також автор насичує текст чисельними анекдотами, що взяті з творчості загиблого героя роману. Традиційно для робіт письменника ці елементи архітектоніки твору пов’язані між собою експліцитними та імпліцитними зв’язками. Саме імплікація у тексті концепту *СМІХ* відіграє провідну функцію у створенні цілісного семантичного простору твору.

Мовне вираження досліджуваного концепту невід’ємно пов’язане із використанням невербальних засобів, зокрема просодичних, які надають нових конотативних відтінків до його словесної форми вираження. У вербальній формі концепти – це "ключові слова" (А. Вежбицька), які відрізняються підвищеною частотою вживання у тексті і у своїй сукупності імплікують той чи інший концепт. Такими лексемами у романі «Le rire du cyclope» є іменники *rire* n.m., *sourire* n.m., *humour* n.m. та ін., прикметники *drôle, comique, grotesque, ridicule, rigolo* та ін., дієслова *rire, sourire* тощо. Виявлення просодичних засобів спілкування у письмовому тексті можливе лише у застосуванні лексико-семантичного аналізу досліджуваних лексем. Так, наприклад, у тексті роману використано словосполучення *petits rires* (легка посмішка – тут і далі переклад наш. – *І.К.*) та *fou rire* (шалений регіт), де слова *petit* adj. («Qui a des dimensions moindres que la taille, les dimensions moyennes» [1]) та *fou* adj. («Qui est hors de soi, très énervé, à bout de nerfs» [1]) позначають саме гучність і манеру сміху, а, отже, виступають засобами просодики, надаючи цим виразам антонімічного конотативного значення.

Розмаїття просодичних засобів у романі Б. Вербера «Le rire du cyclope», зокрема як допоміжного засобу імплікації концепту *СМІХ*, виявляється також у використанні автором деяких стилістичних фігур, наприклад:

Le flot d’hilarité collective monte, ample et rond comme une bulle de champagne géante, puis explose en pluie d’applaudissements (2).

У наведеному прикладі письменник порівнює сміх глядачів у залі (*Le flot d’hilarité collective*) із бульбашками шампанського, які розсипаються дощем оплесків (*explose en pluie d’applaudissements*). Словникове значення лексеми *hilarité* n.m. («Mouvement subit de gaieté ; explosion de rires» [1]) має конотацію гучного, нестримного, а лексеми *collective adj.* – ("масовий, спільний"), *ample adj.* ("просторий, рясний"), *géante adj.* ("величезний") об’єднує значення "великий, значний". Метафора «*explose en pluie d’applaudissements*» ("вибухає дощем оплесків") також указує на рівень гучності сміху, що лунає у залі, а отже передає атмосферу успішного виступу героя твору й емоційний стан задоволених глядачів.

Отже, проведене дослідження використаних у романі Б. Вербера «Le rire du cyclope» просодичних засобів комунікації, виявив їх вагоме значення в імплікації концепту *СМІХ*. Просодичні засоби, вербалізовані у художньому творі, дозволяють розпізнати фізичний, емоційний і психологічний стан мовця, виявляють його психологічну індивідуальність, а також виконують концептотвірну функцію.

Література

1. Larousse. fr: encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne. URL: https://www.larousse.fr/ (дата звернення: 22.03.2019).
2. Werber B. Le rire du cyclope. URL: https://pdfhall.com/queue/le-rire-du-cyclope-bernard-werber-pdf_5991be881723dd1fc679419e.html (дата звернення: 22.03.2019).

ВАРІЮВАННЯ ШВИДКОСТІ ЗМІНИ РУХУ ТОНУ В АНГЛОМОВНИХ СІЛЬСЬКИХ ПЕЙЗАЖНИХ ОПИСАХ

Гуменюк І.Л.
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
ingum1976@gmail.com

The paper offers the results of acoustic analysis of prosodic means realizing English rural landscape descriptions. The results of acoustic analysis enabled the author to establish the variations in the speed of tone movement changes in the prose descriptive fragments under study.

Key words: *Acoustic analysis, English rural landscape descriptions, the speed of tone movement changes, intonation.*

У наукових дослідженнях англомовних прозових художніх творів особливої значущості набуває проблема взаємодії мовних засобів під час усної реалізації цілих творів або їхніх уривків, зокрема описів природи. Незважаючи на достатній рівень опрацьованості текстової проблематики, вивчення інтонаційної організації згаданого вище типу описів є досить актуальним. Це зумовлено потребою всебічного розгляду опису як однієї з комунікативно-мовленнєвих форм художнього тексту, здатної впливати на слухача та змінювати його емоційний стан під час її актуалізації.

Тому метою запропонованої праці є встановлення закономірностей варіювання швидкості руху тону англомовних сільських пейзажних описів як одного з провідних акустичних параметрів.

Експериментально-фонетичне дослідження прсодичного оформлення англомоних сільських пезажних описів здійснювалося згідно розроблених у фонетиці методик [4, с. 62-69; 5, с. 186-191], а також авторської класифікації [3, с. 165-169] та методики експериментального вивчення аналізованого явища [1, с. 21-24; 2, с. 161-165]. Мета дослідження полягала в оцінці характеру взаємодії акустичних параметрів в інтонаційній організації різних видів сільських пейзажних описів. Серед тональних параметрів, що розглядалися в ході експерименту, помітну роль у просодичному оформленні сільських описів природи відіграє саме швидкість зміни руху термінального тону.

Дослідження швидкості зміни напрямку руху тону у термінальній ритмогрупі показало, що в інтоногрупах статичних пейзажних описів вона коливається в зонах від максимальної до нульової.

На зазначених вище ділянках інтонаційного контуру всіх різновидів сільських пейзажних описів переважають зони малої та середньої швидкості зміни ЧОТ. При цьому в динамічних фрагментах найчастотнішою є мала швидкість зміни руху тону, що разом із незначними показниками максимальної швидкості вказує на більшу пологість термінального тону, порівняно із міськими описами, й на меншу варіативність показників просодичних параметрів (конфігурація термінального тону, максимум ЧОТ і його локалізація, тональні діапазон та інтервал), що є спільною ознакою для сільських описів природи.

Дані інструментального аналізу вказують на те, що мала швидкість зміни напрямку руху тону є найчастотнішою в усіх сільських пейзажних описах. Зона середньої швидкості є наступною за рекурентністю, а її частота в усіх досліджуваних описах цього типу характеризується приблизно однаковими показниками з незначним переважанням у динамічних ділянках статично-динамічних описів. Такі показники швидкості у поєднанні із середніми просодичними параметрами (тональним інтервалом, діапазоном і рівнем інтенсивності, тривалістю пауз) та середньою й короткою середньозвуковою тривалістю є невід’ємною особливістю описів села.

Значно нижчу частотну має зона нульової і великої швидкості зміни руху тону з найнижчими показниками нульової у динамічних описах. Найвища частота великої швидкості зміни ЧОТ на динамічних ділянках статично-динамічних описів віддзеркалює значну крутизну спадного термінального тону, пов’язану зі зростанням динамічності їхнього вимовляння.

Результати акустичного аналізу дозволяють стверджувати, що завдяки варіюванню швидкості зміни руху тону та її комбінації з іншими інтонаційними параметрами можливе розрізнення досліджуваних фрагментів не лише за типовою й видовою належністю, а й рівнем емоційно-прагматичного потенціалу.

Отже, при високій рекурентності малої та середньої швидкості зміни руху тону прослідковується загальна тенденція до зростання долі великої та макисмальної зон досліджуваного акустичного параметру на термінальних ділянках сільских пейзажних описах. Такий розподіл показників пояснюється зростанням динаміки вимовляння аналізованих описів, що забезпечується зміною від малої до середньої і великої швидкості зміни руху тону у сполученні з підвищенням тонального рівня спадного термінального тону опуклої

конфігурації до середнього і високого, локалізацією максимуму інтенсивності саме на цій ділянці.

Література

1. Гуменюк І.Л. Варіювання рівня емоційно-прагматичного потенціалу в англомовних прозових описах природи / І.Л. Гуменюк // Science and Education a New Demention. Philology II (4). – Budapest, 2014. – Issue 24. – P. 21–24.
2. Гуменюк І.Л. Експериментально-фонетичне дослідження англомовних прозових описів / І.Л. Гуменюк // Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки [наук. журн.]. – Черкаси: Вид-во Черкас. нац. ун-т, 2011. – Вип. 213. – С. 161–165.
3. Гуменюк І.Л. Систематизація ознак описів природи сучасної англомовної прози / І.Л. Гуменюк // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство): [у 4 ч.]. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – Вип. 81 (2). – С. 165 – 169.
4. Калита А.А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення: [монографія]. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 320 с.
5. Калита А.А. Перцептивна й інструментальна оцінки емоцйно-прагматичного потенціалу висловлень / А.А.Калита, Л.І. Тараненко // Науковий вісник Волинського національного університету імені лесі Українки. Серія: Філологічні науки: Мовознавство. – Луцьк: – 2012. – № 24, (249). – С. 186–191.

THE CORRELATION OF INTONATION AND PRAGMATICS IN ENGLISH CONVERSATIONAL SPEECH

Lubov Kozub
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv
liubatern@yahoo.com

The article deals with the problem of correlation of intonation and pragmatics in English conversational speech. It highlights that prosody correlates with pragmatics through the attitudinal function of intonation. The author states that attitudinal intonation together with nonlinguistic information reflect the speaker's behavior in a given situation, either as intended by the speaker or as inferred by the receiver or both.

Key words: *intonation, pragmatics, suprasegmental level, prosody, pitch, paradigmatic and syntagmatic relations, interlocutor, perception.*

Defining the relationship between intonation and pragmatics is quite difficult due to the complex nature of the components of prosody, i.e. pitch, volume, tone, stress, pause in any given utterance. Some of these problems are further compounded by the difference in approach with regards to the analysis of utterances in terms of "prosody" or the notion of "suprasegmentals" [3, p. 156].

In defining prosody, D. Crystal states: "The basis psycholinguistic acoustic properties of sound are the source of the main linguistic effects: pitch and loudness. These effects, along with those arising out of the distinctive use of speed and rhythm, are collectively known as prosodic features of a language" [4, p. 169].

D. Crystal goes on to assert that intonation is not just a suprasegmental language level, but is the most important language means: "The most important suprasegmental effects in a language are provided by the linguistic use of pitch or melody. Different levels of speech tones are used in particular sequences (contours or tunes) to express a wide range of meanings. For example, all languages seem to make use of the difference between a falling and rising pitch pattern, and this is widely interpreted as expressing a contrast between stating and questioning" [4, p. 169]. We can look at a view of 'prosody' and 'suprasegmentals' that brings context into the equation and examines the difference between, and the relationship between, 'prosody' and 'suprasegmentals' and their various elements. It has been customary among linguists working in the American structuralist tradition to use the term suprasegmental rather than prosody [1, p. 204].

The term prosody in the British sense is, according to J. D. O'Connor [6, p. 160], a category of auditory perception in a 'top down' analysis of language.

Prosodic features encompass potentially more far-reaching aspects of speech than suprasegmentals do, although they generally do not apply to phenomena whose basic domain is smaller than one.

A common truth is that we can't imagine speech in which every syllable is said at the same pitch level, with no pauses, no changes in speed and loudness. Following this example we can assert that intonation makes it easier for a listener to understand what a speaker is trying to convey.

One of the most important functions of intonation is the so called "attitudinal" function. Many writers have expressed the view that intonation is used to convey our feelings and emotions, as well as attitudes, for example, the same sentence can be said in different ways, which might be labelled as "angry", "happy", "grateful", "bored", etc. It has also been widely observed that the form of intonation is different in different languages: the intonation of languages such as Swedish, Italian or Hindi is instantly recognizable as being different from that of English [7, p. 50].

Not surprisingly, a foreigner who learns the appropriate way to use intonation in a given situation may unintentionally offend his/her interlocutor by using the wrong intonation. A speaker might use the intonation expressing boredom or discontent when what is needed is an expression of gratitude or affection. To overcome this difficulty, it's advisable to listen to natural, spontaneous speech and make generalizations about attitudinal intonation patterns.

The notion of "expressing an emotion or attitude" is itself a more complex one than is generally realized. First, an emotion may be expressed involuntarily or voluntarily; if we say something in a happy way, this may be because we feel happy or because we want to make an impression that we are happy. Secondly, an attitude that is expressed could be an attitude towards the listener, towards what is being said or towards some external event or situation.

People use different voice qualities for different attitudes. Besides, it is very likely that they will use different facial expressions and even gestures and body movements for different situations. These factors are all of great importance in conveying attitudes and emotions.

Nevertheless the speaker's emotions are usually assumed to affect utterance-level settings of paralinguistic features. A wide pitch range is commonly associated with strong emotions (both positive and negative), while a narrowed range is associated with the lack of emotional involvement. Thus a stretch of speech with a low narrow pitch range together with paralinguistic markers of positive attitude, e.g. smiles, might reflect contentment, and with negative signals it might indicate boredom or gloom [2, p. 157].

So, we can conclude that attitudinal intonation which, together with nonlinguistic information in the voice, reflects the speaker's behavior in a given situation, either as intended by the speaker or as inferred by the recipient or both. We believe that this kind of attitude is best approached as a part of speaker's meaning. To understand it and establish the role of intonation in communicating it, we must see it as a part of pragmatics.

References

1. Bollinger, B. (1989). Intonation and Its Uses. Stanford, CA: Stanford University Press, 300.

2. Brazil, D., Coulthard, M., & Tohns, C. (1980). Discourse Intonation and Language Teaching. London: Longman, 246.

3. Couper-Kuhlen, E. (1986). An Introduction to English Prosody. London: Longman, 286.

4. Crystal, D. (2003). The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press, 506.

5. Ladd, D. R. (1987). The Structure of Intonational Meaning. Bloomington and London: Indiana University Press, 239.

6. O'Connor, J. D. (1991). Phonetics. Penguin Books, 320.

7. O'Connor, J. D., & Arnold, G. F. (1973). Intonation of Colloquial English. Prentice Hall Press, 290.

ПРОСОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ КЛІШОВАНИХ ВИСЛОВІВ У КОМУНІКАТИВНИХ СИТУАЦІЯХ СПІВПЕРЕЖИВАННЯ

Куценко М.А.
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації
імені Героїв Крут, м. Київ
nicokutsenko@gmail.com

The paper focuses on prosodic realization of sympathy utterances of compassion consisting of clichéd phrases "I know" and "I understand". Since these phrases are among the most common for both formal and informal situations independently of the speakers' social statuses intonation plays prominent role in decoding the proper meaning of the utterance.
Key words: *sympathy utterances, compassion, intonation, communicative situations*

Огляд результатів сучасних фонетичних досліджень засвідчує необхідність вивчення питань взаємодії засобів усіх рівнів мови у передачі та інтерпретації смислу різних типів висловлень [1, с. 102-138; 2, с. 15-70; 3, с. 200-204; 4, с. 28-54; 5, с. 42-45]. У межах їх вирішення важливим є дослідження участі лексико-граматичних і фонетичних засобів у вираженні смислу висловлень співпереживання як одного з найчастотніших видів реактивних висловлень у процесі співчуття.

Аналіз корпусу експериментальних висловлень дозволив виявити, що у ситуаціях співчуття для вираження співпереживання притаманне використання типових клішованих виразів, характерних для мовлення представників різних соціокультурних рівнів та соціальних статусів в офіційних і неофіційних ситуаціях спілкування. Тому, метою цієї праці є виявлення закономірностей взаємодії засобів різних рівнів мови у вираженні співпереживання.

Зазначимо, що згідно з результатами дослідження найтиповішими клішованими висловами є: *"I know"* та *"I understand"*. Частота реалізації цих висловлень співпереживань ґрунтується на односпрямованій взаємодії лексичних, граматичних і фонетичних засобів, яка дозволяє мовцеві максимально досягнути прагматичної настанови співчуття. При цьому роль просодичних засобів, на нашу думку, є провідною у коректному декодуванні слухачем істинності виражених почуттів. Розглянемо такий приклад [6]:

(1) JOURNALIST: || *I* ˩*under*˥*stand*. || ˥˩*Really* ||.

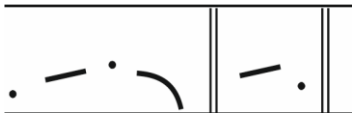

У наведеному фрагменті журналіст місцевої газети має намір взяти інтерв’ю у батьків убитої напередодні сімейної пари. Актуалізація співпереживання виявляється на рівні лексики за допомогою дієслова стану *“understand”*, яке експліцитно передає розуміння мовцем ситуації, що склалася. Проте коротка пауза перед висловленням, функціонування негативного звуженого тонального інтервалу на ділянці «передтермінальна частина-ядро», висока швидкість зміни напрямку руху термінального тону, прискорений темп і надкоротка пауза між суміжними синтагмами вказують на нещирість співчуття родині. Просодичні засоби, які вважаються маркерами щирого співчуття, як от емфатичний різновид високого спадного термінального тону у 2-ій інтоногрупі, дозволяють мовцеві заспокоїти слухачів та зменшити негативну реакцію, що виникла в них від появи журналістів і їхнього намагання взяти інтерв’ю.

Розгляд висловлень, кваліфікованих як щире співпереживання, дозволяє вважати поєднання двох спадних тонів у межах однієї синтагми ознакою щирості висловленого. Для наочності розглянемо такий приклад [7]:

(2) ANDREW: *I* ˋ*know the* ˬ*feeling* ||.

У наведеному фрагменті двоє друзів Карен та Ендрю обговорюють те, що після завершення рятувальної операції їх так і не знайшли, тому всі друзі Карен вважають її загиблою, що дуже її бентежить. Ендрю, який хворіє на невиліковну хворобу, висловлює своє розуміння цієї ситуації, оскільки він також переживав подібні відчуття. Така спорідненість стану й настрою співрозмовників актуалізується у мовленні Ендрю на рівні просодії двома спадними тонами. Перший – середньо-підвищений тон із середньою швидкістю зміни напрямку його руху вказує на розуміння відчуттів Карен, другий – низький спадний термінальний тон з малою швидкістю зміни напрямку його руху підкреслює щирість і істинність почуттів Ендрю. Таке функціонування просодичних засобів підсилює лексичне вираження співпереживання, а реалізація всього співчуття зі зниженою гучністю надають висловленому довірливого й заспокійливого характеру. Така взаємодія засобів усіх рівнів мови дозволяє мовцеві створити атмосферу довіри, спокою й доброзичливості та заспокоїти слухача.

Окремої уваги в межах аналізу клішованих виразів співпереживань заслуговує такий компонент їхньої просодичної організації, як швидкість

зміни напрямку руху тону. На думку аудиторів, цей компонент просодичної будови співпереживання надає висловленому співчуттю заспокійливого й розуміючого характеру, наприклад [7]:

(3) ELDER COLE: || ˩*I* ˨*know your* ˧*grief* ||.

Наведене висловлення ілюструє співчуття старійшини племені Пії Клер у зв'язку з загибеллю її друзів. Старійшина Коул добре ставиться до Пії, а тому щиро співпереживає їй, розуміючи її біль. Дізнавшись, що окрім друзів, вона втратила ще й чоловіка, він висловлює їй своє розуміння, оскільки п'ять років тому він утратив дружину. Щире співпереживання актуалізується на рівні лексики клішованим виразом *"I know"*, яке інтенсифікується на рівні просодії наголошенням займенника, а також низьким спадним термінальним тоном на ключовому слові *"know"*. Увігнутий контур спадного тону й мінімальна швидкість зміни напрямку його руху разом зі сповільненим темпом і зниженою гучністю надають тембральному забарвлення голосу мовця довірливого й заспокійливого характеру.

Результати виконаного дослідження дозволяють зробити висновки, що саме просодичні засоби забезпечують однозначне декодування реципієнтом смислу клішованих виразів співпереживання, а також слугують засобом оцінки ступеня щирості мовця.

Література

1. Калита А. А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання : монографія. Київ : Вид. центр КДЛУ, 2001. 351 с.
2. Калита А. А. Энергетика речи : монографія. Київ : Кафедра, 2016. 292 с.
3. Куценко М. А. Просодичне вираження англійських висловлень щирого співчуття. Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики. 2018. №. 1 (15). С. 200–204.
4. Тараненко Л. І. Актуалізація англійських прозових фольклорних текстів малої форми : монографія. Київ : Кафедра, 2014. 288 с.
5. Taranenko L.I. The role of prosodic means in decoding the riddle answer. *Сучасні тенденції фонетичних досліджень* : збірник матеріалів Круглого столу, 26 квітня 2018 р. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Політехніка, 2018. С. 42–45.
6. One of us : TV series / directed by William McGregor. Studio : 2entertain, 2016. 2 DVD's, Running Time : 233 mins.
7. Peter Benchley's Amazon. The Complete Series : TV series. 2015. Running Time: 990 mins.

INVESTIGATING THE INTERPLAY OF SPEECH INTONATION AND MUSIC IN SPEECH-AND-MUSIC WORKS

Valentyna Marchenko
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
seonolut@gmail.com

The paper presents the overall results of the experimental phonetic research aimed at studying the relations between speech and music, with an emphasis on their intonation, and their integrated functioning within speech-and-music works. Based on Speech Energetic Theory, the study exploited the idea of emotional-and-pragmatic potential as a background for speech-and-music work generation and used a special formula for its evaluation within a speech-and-music work. Such an approach enabled the author to establish commonalities and discrepancies in speech and music intonation functioning within a speech-and-music work.

Key words: *emotional-and-pragmatic potential, intonation, music, speech, speech-and-music work, Speech Energetic Theory.*

Speech-music relations present a remarkably vast field for research involving a wide range of scholars: philosophers (Plato, Aristotle), linguists (R. Jacobson, A. Reformatsky), musicologists (T. Adorno), neurolinguists (N. D. Cook, A. D. Patel), neurologists (S. Koelsch, J. Sloboda) etc. Investigated from diverse perspectives, speech and music prove to differ in many ways, yet they definitely coincide in one point – intonation (D. Bolinger, R. Jackendoff). This idea and also the fact that speech-music alliance is most successfully manifested in speech-and-music works animated an experimental phonetic research during which we compared components of speech and music intonation and their integrated functioning within a speech-and-music work.

Our research was based on Speech Energetic Theory [1], the main idea of which is that all the utterances (verbal, musical or both verbal-and-musical) we produce are generated by the energy which in its turn is created by speaker's emotions and intentions. Emotions that arise in the sphere of individual's existential being generate chaos. At the initial stage of the chaos the energy of pragmatic intention together with the emotional energy create fairly precise **emotional-and-pragmatic potential** (hereinafter – *EPP*) of the utterance or text.

To evaluate the EPP level (low, medium, high) we used the following formula:

$$K = \frac{F_0 \times t \times I_0}{1000 \times I_3},$$

in which: K – criterion of the EPP level; F_0 – fundamental frequency (Hz); t – syllable duration (msc.); I_0 – amplitude of F_0 (dB); I_3 – amplitude of F_3 (dB); 1000 – milliseconds to seconds conversion factor [2, p. 480].

For the material of our research we used poems by T.S. Eliot, R. Burns, E. Dickinson, E.E. Cummings, which were set to music and were performed by more than one singer.

The experimental phonetic research comprised several stages: firstly, a group of informants listened to the poems and their musical interpretations and determined the EPP level (high, mid or low) for certain fragments and then the values of fundamental frequency F_0, syllable duration – t, amplitude of F_0 – I_0 (dB) and amplitude of F_3 – I_0 in the same fragments were registered with the help of computer programs such as PRAAT, SpectraLab, Cool Edit Pro and entered into the calculation chart. Afterwards the registered figures of prosodic characteristics were inserted into the formula above and thus we obtained the EPP value for each fragment. The final step supposed the comparison of EPP values of poetic segments with the corresponding speech-and-music work segments and the interpretation of the results.

The results indicated that EPP of the same fragment in a poem and a speech-and-music work might not always correlate. Thus our further task is to explain why it happens and identify the prosodic means, common for speech and music, which make both commonalities and discrepancies possible.

Overall, the results showed that speech and music profoundly correlate in prosody, possessing some common auditive and acoustic features, such as melody, rhythm, tempo, pauses, timbre, which together with appropriately chosen lexical means provide high EPP for both poetry and music. Among the prosodic features that provide the high level of EPP and coincide in both poems and speech-and-music works are falling-rising-falling melodic contour, the high pitch zone of fragment's beginning, wide pitch range, decelerated tempo, moderate loudness, light, sad and nostalgic timbre, lyrics with positive connotation (e.g. *kindness*, *auld lang syne*) correlates with major key while lyrics with negative connotation (e.g. *death*) correlates with minor key.

Whereas the differences in EPP were mostly caused by the increased loudness, prolonged singing of certain vowels and intensity enhanced by elaborate use of musical instruments in speech-and-music works, which makes their EPP even higher.

Reference

1. Калита А. А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення: [монографія] / А. А. Калита. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 320 с.

2. Калита А. А. Критерий уровня актуализации эмоционально-прагматического потенциала высказывания / А. А. Калита, Л. И. Тараненко // Наукові записки. – Випуск 105 (1). – Серія : Філологічні науки (мовознавство) : Ч.2 – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2012. – С. 476-484.

ПРОСОДИЧЕСКАЯ ЭКСПРЕССИВНОСТЬ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ: КОНСТАНТНЫЕ И ВАРИАТИВНЫЕ ПРИЗНАКИ

Рускевич Л.В.
Минский государственный лингвистический университет,
Республика Беларусь
ruskevich.luvrus@gmail.com

The article reports the results of the study aimed at discovering constant and variable features of the prosodic structure of English utterances containing expressive words. It has been shown that most important constant features of expressive prosody include emphatic prominence on expressive words and the increased FF and intensity range of the entire prosodic contour. The morphological category of expressive words and their syntactic function are the factors of variation in the tonicity and tonality of the utterance. Key words: expressivity, prosody, emphasis.

Key words: *expressivity, prosody, emphasis.*

Участие просодических (интонационных) средств в выражении экспрессивности в устной речи является общепризнанным. Всеми исследователями признается наличие специальных просодических средств, назначением которых является создание высказывания, отличающегося от нейтрального. Роль просодии в выражении рассматриваемого аспекта семантической структуры высказывания раскрывается через сопоставление просодических характеристик эмоционально окрашенной, экспрессивной речи и так называемой нейтральной. К настоящему времени получены экспериментальные данные на материале английского и других языков, подтверждающие наличие особого комплекса просодических средств, благодаря которым высказывание воспринимается слушателем как ненейтральное [1; 3; 7; 8; 9; 10]. Существование экспрессивных средств как особых единиц, или функциональных вариантов единиц тональной (высотно-мелодической) подсистемы, подтверждается их собственной семантикой, качественно отличной от семантики т.н. нейтральных высотно-мелодических средств.

Доказательством наличия перцептивно значимых просодических отклонений от нейтральности является выделение в описании просодической (интонационной) системы английского языка самостоятельных единиц или функциональных вариантов единиц – т.н. эмфатических тонов, а следовательно, и эмфатических ударений [6; 7; 8], функциональное назначение которых состоит в реализации коммуникативной значимости

элемента высказывания. В фонетической литературе подчеркивается, что наличие эмфатического ударения нередко сопровождается ослаблением (редукцией) остальных фразовых ударений, тем самым внимание слушающего фокусируется только на коммуникативно значимом слове [5].

Различные параметры просодии, как известно, действуют в тесном взаимодействии между собой, поскольку физиологический механизм речепроизводства функционирует как единое целое, и любые изменения по какому-либо из признаков приводят к изменениям по другим признакам. Так, говоря об эмфатическом выделении слова, И. Лехисте отмечает, что оно сопровождается значительными изменениями в рамках всех просодических параметров: расширением диапазона ч.о.т., увеличением контрастов по интенсивности между ударным и безударными слогами, увеличением длительности и усложнением мелодического изменения [8].

Таким образом, предназначенность просодии вообще и наличие в просодической системе языка особых просодических средств для создания экспрессивного устного высказывания подтверждают актуальность специального экспериментального изучения просодии экспрессивности. Мы провели собственное экспериментально-фонетическое исследование на материале английских устных высказываний, содержащих экспрессивную лексику, предметом которого стало функционирование экспрессивных средств английской просодии во взаимодействии с лексическим составом фразы [2; 4]. Выбор предмета исследования обусловлен важностью раскрытия комплексного характера формирования экспрессивного высказывания в процессе устной коммуникации.

Экспериментальный материал исследования состоит из двух серий. Первая серия представляла собой подборку текстов из аутентичных записей, предназначенных для продвинутого уровня обучения английскому языку, общим временем звучания 5 часов. Вторая серия состояла из специально составленных минимальных пар повествовательных фраз, записанных пятью носителями британского варианта английского языка. Сопоставляемые фразы в подобранных ситуациях отличались по своему вербальному составу только одной лексической единицей. Слова, различающие фразы в паре, совпадали по части речи и синтаксической функции и являлись синонимами, противопоставленными как экспрессивные и нейтральные, например: *1. Their house is* ***huge*** ‘*Их дом* ***огромный’***. Ср.: *Their house is* ***big*** *‘Их дом* ***большой’***. *2. I* ***detest*** *getting up early ‘Я* ***терпеть не могу*** *рано вставать*’. Ср.: *I* ***dislike***

getting up early '*Я* ***не люблю*** *рано вставать*'. Следует указать, что экспрессивные лексические единицы в составе фраз во всех сериях экспериментального материала сравнивались с синонимичными им оценочными словами, которые не являются, в строгом смысле, полностью нейтральными. Тем не менее, мы предполагали, что сопоставление собственно экспрессивной лексики с лексическими единицами, более слабыми в этом отношении, позволит исследовать более тонкие аспекты влияния экспрессивной лексики на просодию фразы, в частности зависимость от разной степени экспрессивности сравниваемой лексики.

Проведенный анализ воспринимаемых и акустических характеристик экспериментального материала позволил выявить как постоянные, так и вариативные признаки просодической структуры английского экспрессивного высказывания.

Постоянной чертой фонетической реализации экспрессивной лексики в английской звучащей речи является ее маркированность экспрессивной просодией. Просодическое выделение лексических единиц английского языка на акустическом уровне реализуется через увеличение количественных показателей признаков в первую очередь по параметрам длительности и интенсивности. По параметру длительности постоянным является увеличение длительности сегментных составляющих ударного слога, особенно начального согласного, не менее чем в два раза (в среднем на 200–250%). Длительность ударного гласного возрастает в среднем на 20–30%. В случае наличия в случае эмфатической выделенности слова, начинающегося с ударного гласного, гласному обязательно предшествует так называемый «твердый приступ», или глоттальная смычка *(glottal stop)*. По параметру интенсивности высоко вероятным является повышение величины амплитуды на экспрессивной лексической единице, а также повышение степени просодической выделенности экспрессивных ЛЕ по отношению к соседним словам. Существенно возрастает вероятность локализации максимума интенсивности на ударном слоге экспрессивной ЛЕ, а также повышения максимальной амплитуды фразы и расширения общефразового диапазона интенсивности.

Экспрессивные просодические средства локализуются не только на экспрессивном слове, но распространяются на просодическую структуру всей фразы, что выражается в расширении общефразового частотного и динамического диапазона (диапазона ч.о.т. и интенсивности) благодаря

повышению максимальных и понижению минимальных уровней ч.о.т. и интенсивности, а также в усложнении линии ч.о.т. и, тем самым, всего просодического контура.

Просодическая реализация экспрессивной лексики и фразы в целом в значительной степени зависит от частеречной принадлежности лексических единиц, их синтаксических функций и позиции во фразе. Способ просодического маркирования экспрессивных прилагательных в предикативной функции, занимающих финальную позицию во фразе, предопределяющую их ядерную выделенность, состоит в обязательном усилении ядерного тонального акцента путем расширения интервала изменения ч.о.т. и усложнения его конфигурации, а также увеличения амплитуды интенсивности. Просодическое маркирование экспрессивных лексических единиц, занимающих нефинальную позицию, как в случае с глаголом, прилагательным в атрибутивной функции или усилительным наречием, отличается степенью контрастности ударного слога экспрессивного слова по отношению к ударным слогам смежных слов и высокой вероятностью смещения ядерного акцента в серединную позицию во фразе и дополнительного внутрифразового членения.

Коммуникативный тип повествовательных высказываний с экспрессивным ЛЕ отражается в сохранении характерного для повествований нисходящего ядерного мелодического изменения, а также в общем понижении значений ч.о.т. и интенсивности (тенденции к деклинации) к концу фразы.

Таким образом, полученные нами результаты во-первых, выявили постоянные (константные) перцептивные и акустические просодические признаки, отличающие экспрессивную лексическую единицу от нейтральной в английской звучащей речи, что позволяет говорить о существовании у носителя языка эталона звучания экспрессивной лексики в речи. Во-вторых, было обнаружено, что наличие во фразе экспрессивной лексической единицы вызывает модификации не только отдельных участков, но и акустической структуры всей фразы, а именно расширение ее частотного и динамического диапазона. В-третьих, было показано, что факторами вариативности просодической структуры фраз с экспрессивной лексикой являются морфологические характеристики экспрессивных лексических единиц и их синтаксическая функция, определяющие характер просодической сегментации и акцентной выделенности элементов.

Литература

1. Алексиевец, О.Н. Просодические средства интенсификации высказываний современной английской речи: экспериментально-фонетическое исследование : автореф. дис. … канд. филол. наук : 10.02.04 / О.Н. Алексиевец ; Киев. гос. лингвист. ун-т. – Киев, 1999. – 20 с.

2. Карневская, Е.Б. Влияние частеречной принадлежности лексических единиц на выбор просодических средств экспрессивности в английском языке / Е.Б. Карневская, Л.В. Рускевич, // Филология, искусствоведение и культурология: тенденции развития : материалы междунар. заоч. науч.-практ. конф., Новосибирск, 15 апр. 2013 г. / Сиб. ассоц. культурологов. – Новосибирск, 2013. – С. 49–58.

3. Карневская, Е.Б. Экспрессивность как фактор просодической организации отрицательных высказываний / Е.Б. Карневская, Т.И. Голикова // Функционирование и развитие языковых систем : сб. науч. тр. / Мин. гос. пед. ин-т иностр. яз. ; редкол.: А.П. Клименко (гл. ред.) [и др.]. – Минск, 1990. – С. 107–120.

4. Рускевич, Л.В. Взаимодействие просодических и лексико-семантических средств в выражении экспрессивности в современном английском языке: (экспериментально-фонетическое исследование): автореф. дис. … канд. филол. наук: 10.02.04 / Л.В. Рускевич; Минский гос. лингв. ун-т. – Минск, 2014. – 24 с.

5. Erickson, D. Contrastive emphasis in elicited dialogue: durational compensation / D. Erickson, I. Lehiste // Proceedings of the XIIIth International Congress of Phonetic Sciences, Stockholm, 13–19 Aug. 1995 : in 4 vol. / ed. by K.J. Elenius, P. Branderum. – Stockholm, 1995. – Vol. 4. – P. 352–355.

6. Jones, D. An outline of English phonetics / D. Jones. – 9th ed. – Cambridge : W. Heffer, 1967. – 380 p.

7. Kingdon, R. The groundwork of English intonation / R. Kingdon. – London : New York: Longmans Green, 1958. – 252 p.

8. Lehiste, I. Suprasegmentals / I. Lehiste. – Cambridge : The MIT Press, 1970. – 194 p.

9. Uldall, E. Attitudinal meanings conveyed by intonation contours / E. Uldall // Phonetics in linguistics: a book of readings / ed. by W.E. Jones, J. Laver. – London, 1973. – P. 324–326.

10. Wharton, T. Pragmatics and prosody / T. Wharton // The Cambridge handbook of pragmatics / ed. by A. Keith, K. Jaszczolt. – Cambridge, 2012. – P. 567–584.

ON THE ROLE OF PROSODIC MEANS FOR COMMUNICATIVE MOVES ACTUALIZATION IN PRESIDENTIAL DISCOURSE

Valeriy Savchuk
Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
valeriy_savchuk@ukr.net

The article presents the results of an experimental phonetic study of such prosodic component as accidental rise. It discusses its peculiarities in assisting a president to meet his strategic and tactical objectives. The US presidents' addresses were classified into three types according to such characteristics as situation and subject. It also examines how a topic of speech effects its prosodic organization.

Key words*: presidential discourse, prosodic means, communicative tactics and moves, presidential address, auditory analysis.*

Analysis of presidential rhetorical activities, carried out in the framework of linguistics, rhetoric, cultural studies, political science and ethnolinguistics, takes a special place in modern political discourse studies.

When giving a speech, a president, like any other speaker, transitions from the conceptual level of communication, i.e. a level of strategies and tactics, to more concrete forms of their manifestations, communicative moves. This is attained through the use of semantically and contextually relevant language units. Consequently, it is quite obvious that a speaker involves a wide range of language means of lexical, grammatical, and phonetic levels to make a communicative move as persuasive as possible. Herein, a complex nature of interactions between the elements that convey the meaning of the utterance by intensifying its semantics and more importantly, they conduce the realization of pragmatic objectives can be presented by the following types: lexical + phonetic; grammatical + phonetic; lexical + grammatical + phonetic and the like [3, p. 21]. The speaker uses the type of intensifiers which possess the communicative and pragmatic potential to fully actualize a set of strategic and tactical goals of the delivered speech.

Despite the type of interaction of language means, the prosodic system, signaling the dynamics of speech event, combining lexical and grammatical devices into a coherent unit [1, p. 8], is one of the crucial factors in speech delivery which is not always achieved by units of other language levels. It is due to intonation committing either a parallel (i.e. enhances the semantics of lexical and grammatical units) or contrastive intensification of the language units used as actualization agents of communicative moves, that a listener perceives general

acoustic tonus of the speech (repetitions, hesitations, stops, rising and falling in pitch), connects and evaluates the ideas of the speaker's message [2, p. 101].

Thus, to understand the role of intonation and its components as a powerful tool for rendering the string «strategy – tactic – communicative move» in presidential addresses, it is of primary importance to examine prosodic elements which are most likely able to intensify an utterance in their close relation to the means of other language levels. It also should be mentioned that our previous studies allowed us to distinguish a basic strategy of preserving the president's image through informing the listeners and three tactics: object / referent situation enhancement and detraction, and a tactic of theatricality in the presidential addresses to the nation and to Congress. The later ones include a range of communicative moves such as analysis-«minus», accusation, promise, self-presentation and the like.

Here we are focusing on such an important prosodic means for actualizing some communicative moves as accidental rise. The results of auditory analysis have found that accidental rise, as a means of marking semantically important segments in intonation groups, occur in the implementation of communication moves analysis-«+» (24,04 %), self-presentation (22,76 %), analysis-«–» (21,59 %), promise (21.43%), warning (20,15 %), motivation (20,15 %), and cooperation (19,72 %). What matters here is the interdependence between the frequency of accidental rise use and a type of situational and thematic dominant. The results of the analysis suggest that it most commonly occurs when speeches are delivered in case of crisis (25,28%), a slightly lower number is found in electoral situation (23,64%), while the speeches clarifying the US military actions have the least amount of communicative moves intensified by accidental rise (19,79%).

Accidental rise primarily marks adjectives, e.g., *new, real, extraordinary, long, single, large, incredible, strong, massive, great, murderous, tough, global* (which are commonly found in the following communicative moves: analysis-«+», cooperation, self-presentation and promises), pronouns, e.g., *every, those, all, our, such* (communicative moves of motivation, cooperation, forecasting), negative particles and auxiliary verbs, e.g., *not, no, will* etc. the semantics of which is directly related to a specific communicative move actualization: *In |these \efforts,* [1]| *we con|tinue to |have the ↑strong sup\port* [2]| *of the |world com\munity.* [3]|| [4] (communicative move of cooperation).

As we can see from the example, qualified as communicative move of cooperation with a low level of emotional and pragmatic potential (EPP), the

phenomenon first introduced and studied by A.A. Kalita [See, 2; 3], and a rational type of argumentation, the utterance contains three intonation groups. In case this communicative move has no explicit lexical agents or their effectiveness is low, its actualization is mainly achieved by the combination of accidental rise on the word ↑*strong* and medium falling tone on the nuclear syllable (*sup*˩*port*) in the second intonation group.

A similar effect is also achieved by the use of adverbs, e.g., *probably, only, never, severely* (communicative moves of self-presentation, promise, and prediction) and intensifying particles, e.g., *just, simply, even, only* (communicative moves of self-presentation, analysis-«–», and motivation). The following example demonstrates this peculiarity: *And to en˩sure* [1] ⸗ *that a ˩crisis of this ˨magnitude* ⸗ *˩never ˩happens a˨gain,* [2]| *I ˩ask ˩Congress to ↑move ˨quickly* ⸗ *on ˩˩legislation* [3]| *that will ˩finally re˩form* ⸗ *our ˩outᵒdated ˩regulatory ˨system.* [4]|| [7] (communicative move of motivation).

It is quite obvious that the prosodic organization of the communicative move with a rational type of argumentation includes four intonation groups. The first intonation group has a wide range with a rising pre-head and ends in the medium-high falling terminal tone (*en˩sure*) which aims to emphasize how important for Congress to adopt the bill initiated by President.

The second intonation group, where the president declares his desire to avoid a recently overcome crisis in the future, is characterized by a medium-high tone level of its beginning with the expanded range which is achieved by the medium-high falling head (˩*crisis*). However, the most intensified element here is the adverb *never* marked by the high full non-nuclear stress.

Moderate tempo and increased loudness of the second intonation group as well as a short pause provide a dynamic transition to the third intonation group which is of primary importance for the realization of the communicative move. It has an expanded tonal range of both the intonation group and the head achieved by the rising tone movement on the verb ˩*ask* and medium-high falling tone at the end of the intonation group (˩˩*legislation*). The inner syntagmatic pause also makes this segment prosodically prominent.

During auditory analysis we also found out that the majority of communicative moves with a rational type of argumentation has accidental rise on the numerals (54,17%), for example: *If we ˩just ˨stay* ⸗ *with the ˩same ˩trends of the ↑last ˙four ˨years,* [1]| *by the ˩end of the ˨decade* [2]| *the ˩deficit will be ↑six ˙hundred*

and ˩thirty-˙five ˩billion ˙dollars a ˨year, [3]| *˩almost ↑eighty per˩cent of our ˩gross do˙mestic ˨product.* [4]|| [6] (communicative move of warning).

In this context it is noteworthy that the actualization of the communicative move in the situation of crisis rhetoric, where 10,5% of the total number of utterances have two intonation groups with accidental rise, while their number does not exceed 3,75% in case of electoral and military situational and thematic dominants. The following example demonstrates this peculiarity: *˩I will ↑not ˩put A↑merican ˩˥boots* [1] ⸨ *˩on the ˩ground in ˨Syria.* [2]|| *I will ˩not pur˩˥sue* [3] ⸨ *an ˩open-ended ˨˩action* [4] ⸨ *like I˩˥raq*[5] ⸨ *¯or Af˨˩ghanistan.* [6]|| *¯I will ˩not pur˩˥sue* [7] ⸨ *a pro˩longed ˨˩air cam˩˥paign* [8] ⸨ *like ˩Libya or ˨˩Kosovo.* [9]|| [8] (communicative move of promise). It is quite obvious that besides a number of syntactic repetitions represented in all parts of the fragment by the combination of personal pronouns, auxiliary verbs, and negative particles, the communicative move of promise is actualized prosodically through the double emphasis on such words as *not* and *American boots*. In the initial part of the fragment they attract the listener's attention to the president's assurance.

This peculiarity is explained by the need for a much wider variety of expressive language means, prosodic in particular. They result from the topics and problems which the audience find very important and require the most appropriate forms of persuasion. This increases the number of forms of emotional argumentation correlating with functional and semantic properties of the delivered speech.

The results of the analysis of accidental rise as a means for actualizing communicative moves prove that the nature of their implementation depends on several factors. First of all, it is the minimal presence of semantic and suggestive units which are able to provide a high persuasive level. This can be commonly found in the communicative moves where rational type persuasion predominates. For example, *There are ˩still ˙almost ↑eight ˩million unem˨˩ployed.* || [9] (communicative move of analysis-«–»). The use of accidental rise in this utterance does not provide any increase in EPP, which remains low. Instead, it allows the president in a quite dispassionate manner to focus the audience's attention on the urgency of the ideas he mentions. Secondly, the very lexical and grammatical structure of the utterance, with certain words highlighted, are completely natural and predictable. For instance, *Our ˨˩leadership* [1]| *in ˩world a˨˩ffairs* [2]| *would be ˩under˩mined at the ↑very ˨time* ⸨ *when ˩people are ˨˩looking to A˩˥merica* [3]| *to ˩help*

pro|mote ↑peace and \freedom [4]| *in the |post-cold-˙war \world.* [5]|| [5] (communicative move of analysis-«–»). The fragment containg the communicative move of analysis-«–», emotional type of argumentation and middle level of EPP demonstrates that there should be a semantic link between the word ↑*very* and *\looking to A|merica* achieved by increase in loudness and higher level of falling terminal tone.

References

1. Алексиевец О.Н. Особенности просодического оформления точки зрения в англоязычном политическом дискурсе / О.Н. Алексиевец // На пересечении языков и культур. Актуальные вопросы гуманитарного знания: межвуз. сб. статей. – Киров : Изд-во ВятГГУ, 2013. – Вып. 2. – С. 6–10.

2. Калита А.А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання / Алла Андріївна Калита. – К. : Видавничий центр КДЛУ, 2001. – 351 с.

3. Калита А.А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення / Алла Андріївна Калита. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 320 с.

4. Carter J. Speech on Afghanistan (January 4, 1980) [Electronic Resource] / Jimmy Carter. – Aceess Mode: https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-4-1980-speech-afghanistan

5. Clinton B. Address on Somalia (October 7, 1993) [Electronic Resource] / Bill Clinton. – Aceess Mode: https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/october-7-1993-address-somalia

6. Clinton B. Address Before a Joint Session of Congress (February 17, 1993) [Electronic Resource] / Bill Clinton. – Aceess Mode: https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/february-17-1993-address-joint-session-congress

7. Obama B. Speech to a Joint Session of Congress (February 24, 2009) [Electronic Resource] / Barack Obama. – Aceess Mode: https://www.cbsnews.com/stories/2009/02/24/politics/main4826494.shtml?tag=contentMain;contentBody

8. Obama B. Remarks by the President in Address to the Nation on Syria (September 10, 2013) [Electronic Resource] / Barack Obama. – Aceess Mode : https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/09/10/remarks-president-address-nation-syria

9. Reagan R. W. Address on the Program for Economic Recovery (April 28, 1981) [Electronic Resource] / Ronald Wilson Reagan. – Aceess Mode: https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/april-28-1981-address-program-economic-recovery

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДИНАМІЧНОЇ ПІДСИСТЕМИ ПРОСОДІЇ В АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВИХ ПРОМОВАХ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Сердюк І.В.
Національна академія Національної гвардії України, м. Харків
ir.serdiuk@gmail.com

The paper highlights the results of the experimental-phonetic research of intensity functioning as the essential part of a dynamic component of intonation in the speeches of high-ranking US Armed Forces female officers in comparison with the speeches of their male colleagues. The research was conducted on the perceptive and acoustic levels, which enabled us to identify the dynamic peculiarities of English military speeches. It was revealed, that the speaker`s gender is not the main factor to have an influence on the intensity realization in military speeches. The specificity of intensity functioning was proven to depend on general conditions of discourse development and individual peculiarities of speakers.
Key words: *military discourse, gender, prosody, intensity, power range.*

На сьогоднішній день чисельність особового складу жінок-військовослужбовців у лавах збройних сил різних країн світу щороку збільшується. Жінки обіймають керівні посади у державних військових структурах та міжнародних організаціях. Однак, дослідження гендерного аспекту просодичного оформлення англомовних військових промов все ще залишається поза фокусом сучасних наукових розвідок, що зумовлює актуальність дослідження.

Інтенсивність є одним із важливих факторів впливу на інтонаційне оформлення мовлення [1, с. 48]. Взаємодіючи із іншими параметрами просодичної системи, інтенсивність, а також її перцептивний корелят – гучність, надають висловленню певного конкретного смислу [2, с. 124-125].

Мета дослідження полягає в окресленні особливостей функціонування інтенсивності в англомовних промовах жінок-військовослужбовців вищого офіцерського складу Збройних сил США у зіставленні з промовами їхніх колег-чоловіків шляхом проведення експериментально-фонетичного дослідження.

Дослідження проводилося на двох рівнях – перцептивному (проведення аудитивного аналізу) та електроакустичному із використанням спеціальних комп’ютерних програм обробки звуку. Матеріалом дослідження стали промови жінок- та чоловіків-генералів Збройних сил США загальною тривалістю 80 хвилин.

Динамічні характеристики промов досліджувалися за такими ознаками,

як: показники максимальних та мінімальних пікових амплітуд інтенсивності та їх локалізація у фразі, значення середньої амплітуди інтенсивності відповідно до структурної частини промов, що визначалася відношенням суми показників максимальних та мінімальних пікових значень цього параметра у фразі до кількості замірів, а також силовий діапазон військових промов, зокрема із урахуванням їх структурних частин.

Основним завданням аудитивного аналізу було виявити особливості реалізації гучності у фразах із урахуванням структурної частини промови, а також визначення локалізації максимальних і мінімальних показників гучності у фразах на перцептивному рівні.

Дані аудитивного аналізу щодо відсоткового співвідношення локалізації максимальних та мінімальних пікових амплітуд гучності у фразах представників обох гендерних груп з урахуванням структурних частин промов наведено у Таблиці 1:

Таблиця 1

Відсоткове співвідношення локалізації максимальних та мінімальних пікових значень гучності у фразах (%)

Локалізація max та min інтен си вності у фразах		Жінка-генерал			Чоловік-генерал		
		Вступна частина	Основ-на частина	Зак-лючна частина	Вступна частина	Основ-на частина	Зак-лючна частина
Початок	max	7%	9%	13%	5%	34%	30%
	min	17%	6%	31%	7%	6%	2%
Середина	max	28%	35%	33%	44%	11%	20%
	min	16%	30%	6%	38%	32%	27%
Кінець	max	15%	8%	5%	2%	7%	1%
	min	17%	12%	12%	4%	10%	20%

Результати, отримані під час аудитивного аналізу, були перевірені шляхом проведення акустичного аналізу із використанням комп'ютерних програм Speech Analyser 3.0.1. та Wavesurfer.

Усереднені абсолютні показники інтенсивності у промовах представників обох гендерних груп наведено у Таблиці 2. Силовий діапазон визначався шляхом знаходження різниці між усередненим максимальним та усередненим мінімальним показниками інтенсивності відповідно до структурної частини промови (Таблиця 2):

Таблиця 2

Показники середньої амплітуди інтенсивності англомовних військових промов

Структурна частина промови	Жінка-генерал			Чоловік-генерал		
	max, дБ	min, дБ	Різниця показників (max – min)	max, дБ	min, дБ	Різниця показників (max- min)
Вступна	53, 6	19	34, 6	47, 6	4, 3	43, 3
Основна	60, 3	17, 2	43, 1	49, 2	4, 5	44, 7
Заключна	64, 4	18	46, 4	50	3	47

Також було встановлено межі кожної зони градації діапазону інтенсивності, які варіюють залежно від структурної частини промови (Таблиця 3). При цьому максимальний показник значення інтенсивності у кожній структурній частині промови прирівнювався до 100%, після чого диференціація діапазону здійснювалася відповідно до таких шкал: вузький (до 20%), звужений (21-40%), середній (41-60%), розширений (61-80%) та широкий (81-100%).

Одержані результати показали, що силовий діапазон промов жінок-військовослужбовців є ширшим за силовий діапазон досліджуваних промов чоловіків-генералів.

Таблиця 3

Градація силового діапазону англомовних військових промов (дБ)

Силовий діапазон	Жінка-генерал			Чоловік-генерал		
	Вступна частина	Основна частина	Заключна частина	Вступна частина	Основна частина	Заключ-на частина
Широкий (81-100%)	44 – 54	49 – 60	53 – 64	39 – 48	41 – 49	41 – 50
Розши-рений (61-80%)	33 – 43	37 – 48	40 – 52	30 – 38	31 – 40	31 – 40

Середній (41-60%)	22 – 32	25 – 36	27 – 39	20 – 29	21 – 30	21 – 30
Звужений (21-40%)	12 – 21	13 – 24	14 – 26	11 – 19	11 – 20	11 – 20
Вузький (до 20%)	до 11	до 12	до 13	до 10	до 10	до 10

Проведений електроакустичний аналіз промов показав, що параметр інтенсивності мовлення представників обох гендерних груп реалізується у широкому силовому діапазоні.

Таким чином, результати, отримані під час проведення нашого експериментально-фонетичного дослідження, показали, що промови представників обох гендерних груп характеризуються помірною гучністю. При цьому показники гучності несуттєво підвищуються в основній частині промов як жінок, так і чоловіків-генералів. Це може вказувати на зростання впевненості та високого рівня підготовки до промови.

Дані електроакустичного аналізу свідчать про те, що діапазон інтенсивності мовлення жінок-генералів є ширшим за діапазон їхніх колег-чоловіків.

В цілому, значних відмінностей у функціонуванні параметра інтенсивності представників обох гендерних груп не було виявлено. Гендерна належність учасників комунікації не є ключовим фактором впливу на специфіку функціонування параметру інтенсивності в англомовних військових промовах. При цьому інтенсивність мовлення залежить головним чином від загальних умов розгортання дискурсу, як-то ситуація спілкування, час, місце, аудиторія, рівень підготовленості мовців тощо, а також індивідуальних особливостей мовця.

Перспективу дослідження вбачаємо у подальшому детальному вивченні функціонування динамічної підсистеми просодії в англомовних військових промовах з урахуванням гендерного аспекту.

Література

1. Захарова Ю.М. Інтонаційна організація сучасного англійського мовлення. Київ. 2004. 84 с.

2. Калита А. А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання. Київ. 2001. 351 с.

3. Лисичкіна І.О. Просодична організація англомовного дискурсу реклами (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі британської телевізійної реклами): Дис. ... к.філол.н: 10.02.04. Київ. 2005. 217 с.

ФОНОСЕМАНТИЧНІ Й ФОНОСТИЛІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТІВ РІЗНИХ ЖАНРІВ

THE RIVERS *DNIPRO* AND *DNISTRO* IN CLASSICAL LITERATURE

Claudio Barna
University of Milan (Università degli Studi di Milano),
Italy
claudio.barna@libero.it

The paper is a survey of the legacy of Classical literature about Borysthenes and Tyras, i.e. Dnipro and Dnistro, especially in Latin.
Key words: *Latin, Greek, Roman Empire, Borysthenes, Tyras.*

The rivers *Dnipro* and *Dnistro*, known as *Borysthenes* and *Tyras*, that were substituted in late Roman Empire, *Borysthenes* with *Danaper* or *Danapris*, that gave *Dnipro*, *Tyras* in Byzantine age with *Danaster*, that gave *Dnistro*, were well mentioned in both Classical languages, Greek and Latin, since the beginning of this literature, i.e. by Herodotus, until XVIII century, and by Ukrainians themselves.

Beginning with the period of Roman Empire, a survey of quotations is given to illustrate what the ancients thought about these rivers. Because it is impossible to report all the quotations, only a selection of them is given to the scope of our attention. Among them, there is an interesting verse of the poet Valerius Flaccus, who claims *Tyras* as *"flavus"* "(blond)", while this was the appellative of *Tiber*, the river of Rome.

Analyzing the legacy of Rome, we can observe that the myth of its culture had survived for a very long time, since it was common in the past that a learned man could read and write in Latin, with the consequence of the mentioned works in poetry or in prose. Thus, we can suppose that the reader not only knew the words *Borysthenes* and *Tyras*, but were also aware of their inhabitants, as well.

References

Act of Apostles, 22, 27-28 (original text and King James Version).

Ammianus Marcellinus, Cicero, Herodotus, Ovid (*Ex Ponto 4, 10 51-56) (Pont, 4 10,50ss)*, Pliny the elder, Propertius(2,7 18ss), Valerius Flaccus (4,719ss.)Vitruvius, Dini, P.U., *Baltistica, XXXIII(1)*, Vilnius 1996.

Enciclopedia Teccani, *sub voce*.

Epistulae, pactae et constitutiones exerciti Zaporoviensis, 1712 anno.

Lex 14C, De Advoc.

Narbutas S., *The mysterious island*, Vilnius 2000, 19.

ФОНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ПРОВАНСАЛЬСЬКІЙ ЛІРИЦІ XII СТ.

Борбенчук І.М.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
borbenchuk.ira@gmail.com

The paper is focused on phonostylistic organization of poetic language as presented in the works by Provence poets of the XII century, which are traditionally viewed as a cultural phenomenon in European literature. As a result of the study, the author shows that specific musicality of the analyzed poetry contributes to the emergence of rhyme, poetic symmetry and unique poetic patterns that not only convey the ideas, but also affect the emotions of the listener as well as reveal the individual creative potential of poets, praising love, or troubadours.

Key words*: troubadour's poetry, musical means, symmetry, verse pattern.*

Поети Провансу, держави на півдні сучасної Франції у XII ст., своїми творами започаткували не лише куртуазну концепцію життя і кохання, але й відкрили історію європейської авторської поезії. На відміну від фольклорних бардів і рапсодів, саме авторство є тією особливою рисою, яка вирізняє їхню поезію з-поміж інших та задає тон у виборі поетичних засобів, що сприяють її індивідуалізації, своєрідності й популярності.

Коло тем, оспіваних трубадурами, не обмежується коханням і культом прекрасної дами. Картини природи і християнські свята, відданість сеньйору і поетичні дебати, висміювання поетичних суперників та звернення до Бога і святих – ось далеко не повний перелік того, про що говорили провансальські поети у своїх творах. Аналіз особливостей розвитку французької літератури вказує на явище музичної культури внаслідок появи музичних салонів і професійних турнірів, що призвело до професіоналізму музичної культури та формування національних тенденцій. Проникнення реалій музичного життя в поетичні твори та наявність досвіду культурологічної інтерпретації текстів відображають музично-звукове середовище французької культури.

Метою цієї праці є виявлення специфіки фоностилістичних засобів поезій трубадурів як культурного феномена Провансу.

Під час дослідження були розглянуті оригінальні тексти поезій відомих трубадурів, зокрема Бертрана де Борна (бл. 1140 – бл. 1215), П'єра Д'алверни (до 1150 – після 1180), Маркабрю (бл. 1140 – 1185), Пейре Відаля (до 1183 – після 1204), Бернара де Вентадорна (до 1147 – після 1170), Фольке

Марсельського (†1231), графині де Діа (бл. 1160), Пейре Карденаля (1180 – 1278), Жауфре Рюделя (бл. 1125 – 1148) та ін.

Як зауважують психолінгвісти, звучання слова впливає на створення образності, а певна послідовність звуків здатна породжувати страх, навіювати почуття настороження і навіть запалювати пристрасть. Теоретичні дослідження фонетичного рівня мови, закладені у працях таких відомих мовознавців, як В. фон Гумбольдт, О. Потебня, Л. Щерба та ін., розглядають звуки мовлення як засіб вираження мовних значень лише при поєднанні одного звука з іншим. Уміле використання звуків і їхніх поєднань дає змогу поетам доносити до слухача свої світовідчуття, передавати ідейний задум та впливати на їхні емоції.

При ретельному вивченні поезій трубадурів було з'ясовано, що їй притаманна певна поетична симетрія, яка у поєднанні з римою формує поетичні моделі, слугуючи створенню додаткової образності, своєрідного калейдоскопу картинок, що постають в уяві слухачів. Слід вказати, що рима як одне із відкриттів трубадурів, виконує такі функції:

– підсилює зміст, ідейне та емоційне звучання вірша, оскільки слова, включені в риму, самим своїм місцем у рядку привертають до себе увагу слухача;

– створює багатий звуковий повтор, який посилює музикальність віршованої мови;

– є елементом ритму у віршах, підкреслюючи завершеність кожного віршованого рядка, що є одиницею ритму;

– має композиційне значення, оскільки за допомогою рим віршовані рядки об'єднуються у строфи [2, с. 11].

Симетрія виявляється у гармонійному поєднанні рядків у строфи, строфи – у поетичні вірші. Вона відповідає за композицію в поезії, а її сутністю в поезії є правильний повтор однакових частин.

Так, у сирвенті Бертрана де Вентадорна ***«Eram cosselhatz, senhor»*** у кожній коблі (кобла – це куплет, що нараховує від 5 до 16 рядків) поруч із внутрішньою римою за схемою **ab ab cc dd** *(senh**or** – s'am**or**; e s**en** – lonjam**en**; vert**at** – priv**at**; compan**ho** – greus nom **fo**)* широко використовуються й інші форми музичності – співзвучність голосних і приголосних, асонанси й алітерації. Кобли між собою поєднані своєрідним поетичним візерунком за принципом: кожен перший рядок строфи римується з першим рядком наступної, другий – з другим, третій – з третім і т.д. Наприклад:

1 : *senh**or** – err**or** – dezon**or** – flo**or** – amad**or** – pl**or**;*

2 : *s**en** – persam**en** – tota g**en** – no pr**en** – def**en** – de c**en**;*

3 : *s'am**or** – dol**or** – pluz**or** – men**or** – per pa**or** – gens**or**;*
4 : *lonjam**en** – li coss**en** – sofr**en** – essi**en** – chauzim**en** – avin**en**;*
5 : *vert**at** – pess**at** – s'amist**at** – meit**at** – gr**at** – membr**at**;*
6 : *priv**at** – dobl**at** – dezeret**at** – fald**at** – fors**at** – comj**at**;*
7: *compranh**o** – cal que n**o** – Deus non d**o** – drut fel**o** – guizerd**o** – sa faiss**o***
8: *nom f**o** – mo pr**o** – chans**o** – so pr**o** – perd**o** – ni n**o**.*

Відповідно, сонорні приголосні [н] і [р] надають твору ритмічності, фонетичної чіткості й твердості, повторення глухого [т] слугує відтворенню певної урочистості, а голосний [о] надає поезії мажорного звучання.

Вірш ***«Vers Dieus»*** Фольке Марсельського нараховує 5 кобл по 15 рядків, що має і внутрішню риму в кожному куплеті, і риму між коблами. Поетична симетрія досягається автором завдяки анафорі (возвеличенням Господа Бога) та епіфорі (*«E l'alaba nos rete / Ans ven bel'e complia» – «Зоря не затримується, / А займається, прекрасна і повна»).* Такі поетичні прийоми характерні для сирвент Пейре Карденаля і Жауфре Рюделя.

Симетрія у ліриці графині де Діа підпорядкована римуванню за схемою **aa aa bab,** а кінцевий чотиривірш зі схемою **cddc** є своєрідним підсумком поезій.

У сирвенті ***«Be'm platz lo gais temps de Pascor»*** Бертрана де Борна оспівано почуття радості в очікуванні Пасхи. Завдяки повторам кожної першої строфи автор звеличує свято й передає свій весняний настрій («*Be'm platz lo gais temps de Pascor» – «Мені подобається веселий час Пасхи»; «E platz mi quan li corridor…» – «І мені подобається, коли дозорні…»; «Et altressi'm platz de senho»r – «І також мені подобається, коли сеньйор…»).*

Аналіз фоностилістичних особливостей поезії трубадурів дозволяє стверджувати, що їм притаманна досконала симетрична віршована форма. Анафора і епіфора є переносною симетрією, що підсилює виразність мови, а рима і повтори розкривають авторський задум та додають творам експресії. Ця поезія, тісно пов'язана з музикою як стильовою домінантою того часу, відображає осягнену провансальськими співцями музичну структуру світобудови.

Література

1. Алисова Т. Б., Плужникова К. Н. Старопровансальский язык и поэзия трубадуров: Учеб. пособ. / Т. Б. Алисова, К. Н. Плужникова. – М. : МАКС Пресс, 2011. – 176 с.
2. Мацько Л. Риторика : Навч. посіб. / Л. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 311 с.
3. www.trobar.org/troubadours

ФОНОЛОГІЧНА ІКОНІЧНІСТЬ У ФРАНЦУЗЬКИХ МІНІМАЛІСТИЧНИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

Дегтярьова Є.О.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
degtereva@bigmir.net

The paper is focused on the study of phonological iconicity of the French minimalist prose. The author analyses direct and indirect phonological iconicity as a means of enhancing the expressiveness of literary text. The research has been made on the basis of the French minimalist novels of C. Gailly «Dernier amour».

Key words: *alliteration, assonance, French minimalist novel, phonological iconicity, synaesthesia.*

У художніх текстах мовна іконічність «працює» як засіб передачі художнього замислу автора. Суть феномена полягає у тому, що існує певна, перцептивна або досвідна, система додаткового іконічного кодування мовного знака, на якій ґрунтується іконічність художня, створена автором для того, щоб передати читачеві власне бачення світу [1, с. 66].

Реалізація іконічності у французьких мінімалістичних романах відбувається на різних рівнях: рівні графеми, фонетичному, лексичному, синтаксичному рівнях. Фонологічна іконічність реалізується на фонетичному рівні тексту і полягає у встановленні зв’язку між звучанням лексичної одиниці або ж комплексу слів, та відповідним їм референтом [там само, с. 106]. Актуальність нашого дослідження зумовлюється тим, що саме цей вид іконічності традиційно є одним з найбільш досліджуваних, що підтверджується виокремленням фоносемантичного напряму у лінгвістиці [2–4 та ін.].

Фонологічна іконічність поділяється на два типи – пряму, таку, що її референтом є акустичний сигнал, та непряму, де зв’язок між позначуваним і позначальним носить символічний, метафоричний характер [8, с. 108]. Обидва різновиди фонологічної іконічності присутні у французьких мінімалістичних творах.

Аналітичний огляд матеріалу демонструє, що фонічна організація тексту займає важливе місце серед засобів створення експресії у французькій мінімалістичній прозі. Вибудування автором художнього образу стає можливим за умови взаємодії інтелектуального (свідомого) та емоційного (підсвідомого) компонентів [1, с. 107]. Іконічність, у такий спосіб, виступає

засобом кодування, компресії поетичної інформації, яка означає розширення плану позначуваного за збереження обсягу плану позначального [7, с. 75] у французьких мінімалістичних романах.

Розглянемо приклади реалізації прямої і непрямої фонологічної іконічності за допомогою алітераційно-асонансних ефектів на прикладі роману К. Гайї «Dernier amour»:

La mer c’est l’océan qu’on entend maintenant. En plein puissance sonore. La violence de la lumière ne fait que rendre ce vacarme encore plus assourdissant. Non, ça n’est pas du vacarme. Et ça n’est pas assourdissant. C’est le bruit des vagues à marée haute. De hautes vagues grossies par le vent. Elles se laissent tomber. Choir pour ce qu’elles sont. Gros paquets de mer. Sans élégance elles s’écrasent sur le sable. Rien d’anormal. Ce sont les sens de Paul. Devenus trop sensibles. Surtout l’ouïe et la vue. Ses yeux viennent de subir les éclairs du soleil. De plein fouet. Il est de face à cette heure-ci. Dès qu’il a ouvert porte-fenêtre. Mais alors l’air de la mer, du large. L’odeur, la tiédeur forte, fraiche. Quel plaisir de respirer un air comme ça. Qui vous rappelle quel plaisir de respirer. De voir aussi c’est un plaisir. Les couleurs de la plage [10, с. 58–59].

Атмосфера морського узбережжя, що впливає на емоційний стан героя, передається як на лексико-семантичному рівні (*la mer; la violence de la lumière; de hautes vagues grossies par le vent; gros paquets de mer; elles s’écrasent sur le sable; les éclairs du soleil; l’air de la mer, du large; l’odeur, la tiédeur forte, fraiche; les couleurs de la plage*), так і шляхом поетичної компресії, прямого і непрямого іконічного кодування інформації.

У наведеному уривку звуки моря («море – це океан, який тепер чутно»; «у повну силу звуку»; «ще більш оглушливий гуркіт»; «шум хвиль припливу») семантично реалізовані такими лексичними одиницями, як *sonore*, *vacarme*, *assourdissant*, *bruit*. Іконічно ж вони відображені за допомогою алітераційно-асонансного ефекту, що полягає у повторі фонічних структур, де центральними є назальний звук [ã]: *ocean – entend – maintenant – en – puissance – violence – rendre – encore – assourdissant – vent – sans – sens – sensibles* та вібрант [r]: *mer – sonore – lumière – rendre – vacarme – encore – assourdissant – bruit – marée – grossies – par – choir – pour – gros – s’écrasent – sur – rien – anormal – trop – surtout*.

напружену фоносемантику [r] значною мірою зумовлюють його природні акустичні властивості – звучність як сонорного (тон переважає над шумом), артикуляторна напруженість як вібранта тощо. Така потенційна

активність цього звука використовується автором як оптимальний засіб увиразнення картин бушування природної стихії (рвучкого вітру, ревіння моря). Текстовий уривок, який повідомляє читачеві змістову інформацію, формально імітує та дублює власне семантичне наповнення, пряме іконічне кодування сприяє переведенню тексту в аудіальну площину.

На відміну від прямої іконічності, де зв'язок між звуками базується на відносно прямій акустичній відповідності, референтом непрямої виявляються різноманітні явища не акустичного порядку, як, наприклад, відчуття, рух, розмір, колір, почуття [9, с. 60]. Зв'язок між позначальним та позначуваним у такому випадку визначається як непрямий або метафоричний [8, с. 108]. Непряма іконічність пов'язана з явищем словесно-поетичної синестезії, що є вербальним засобом відображення нейропсихофізіологічного феномена синестезії [5, с. 138]. Синестезія є взаємодією, злиттям якостей різних сфер чуттєвого досвіду, різномодальних відчуттів [6, с. 184]. Модальність відчуття означає віднесеність його до тієї чи тієї сенсорної системи: зорової, слухової, смакової, одоративної, тактильної.

У наведеному уривку непряма фонологічна іконічність є засобом передачі візуальних (*la violence de la lumière*; *de hautes vagues grossies par le vent*; *gros paquets de mer*; *ses yeux viennent de subir les éclairs du soleil*; *les couleurs de la plage*) слухових (*la mer c'est l'océan qu'on entend maintenant. En plein puissance sonore*; *ce vacarme encore plus assourdissant*; *le bruit des vagues à marée haute*) та ольфактивних образів (*l'air de la mer, du large. L'odeur, la tiédeur forte, fraiche*) через звукозображувальні фонічні структури *br, cr, fr, dr, gr, tr-rt, rm eur, ir, oir,* які входять до складу самих лексем та підсилюються завдяки алітерації *bruit – s'écrasent – fraiche – rendre – grossies – gros*; *trop – forte – porte-fenêtre – surtout*; *vacarme – anormal*; *odeur – tiédeur – couleurs*; *subir – plaisir*; *choir – voir.*

Рвучкість, нестримність розбурханої стихії, увиразнена за рахунок насичення тексту словами із домінуванням [r], відчувається майже фізично. Такий стилістичний ефект ілюзії реального слухового, візуального та одоративного сприйняття підсилює семантику енергії, дієвості, радості героя, змученого хворобою, але не позбавленого бажання боротися і жити (*Quel plaisir de respirer un air comme ça. Qui vous rappelle quel plaisir de respirer. De voir aussi c'est un plaisir)*. Мовно-образне, в тому числі і звукове, наповнення тексту цілковито скероване на максимально рельєфне зображення задуманого автором епізоду.

Отже, пряма і непряма фонологічна іконічність застосовується у французьких мінімалістичних романах для увиразнення мотивів та образів, підсилення експресивності, максимального підкреслення стилістичного значення стрижневих лексем, увиразнення художнього смислу емоційної атмосфери та ритмо-інтонаційного малюнка тексту в цілому.

Література

1. Бондаренко В. С. Лінгвокогнітивні особливості орнаментального тексту (на матеріалі франкомовної сучасної художньої прози Магрибського ареалу) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05. Київ, 2012. 272 с.
2. Воронин С. В. Основы фоносемантики : монография. 2-е изд. Москва : ЛЕНАНД, 2009. 248 с.
3. Калита А. А. Фоносемантика у загальній системі фоносемантичного знання. Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. 1998. Серія 8 : Мовознавство. № 1. С. 130–135.
4. Левицкий В. В. Звуковой символизм : мифы и реальность. Черновцы : Изд-во Черновец. нац. ун-та, 2009. 263 с.
5. Редька І. А. Сенсорна тривимірність словесно-поетичної синестезії. Вісник Житомирського держ. ун-ту. Серія філологічні науки. 2010. Вип. 51. С. 138–142.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологи. Санкт-Петерсбург : Питер, 2000. 720 с.
7. Тарасова О. А. Фоносемантична основа компресії поетичної інформації. Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. 2011. № 9 (220). С. 74–84.
8. Cuypere L. Limiting the iconic : from the metatheorical foundations to the creative possibilities of iconicity in language. Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins, 2008. 251 p.
9. Masuda K. The physical basis for phonological iconicity. Insistent images : iconicity in language and literature / ed. by E. Tabakowska, C. Ljungberg, O. Fisher. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins B. V., 2007. Vol. 5. P. 57–72.
10. Gailly C. Dernier amour. Paris : Ed. de Minuit, 2013. 128 p.

FROM *'HOSPITALITY'* TO *'HOSTILITY'*: THE EVOLUTION OF *HOSTIS* AND THE NOTION OF *'PRIVATE'* AND *'PUBLIC'* ENEMY IN SLAVIC LANGUAGES

Alessandro Vitale
University of Milan, Italy
alessandro.vitale@unimi.it

In the paper the author analyses the origin of the words 'hospitality' and *'hostility' in the process of their evolution in the Indo-European languages.*

Key words: *Indo-European languages, Latin, hostis, hospitality, hostility, origin, evolution.*

In his seminal work (on the vocabulary of Indo-European institutions) and his classic *Indo-European Language and Society*, Emile Benveniste described the problem of Latin definition of the enemy (*hostis*). He underlined the double meaning of the root of *hospitality*: *hostis*, meaning both 'guest' and 'enemy'.

According to E. Benveniste, *hostis* carried the meaning of 'guest' (like its Gothic counterpoint *gast*) and only gradually took the meaning of 'enemy' (in the 'public' sense). As he explained, probably it occurred only later, but it was already during the Roman time when interpersonal or intergroup ("intercommunal") relations of trust were replaced by abstract relations between impersonal political institutions – that *hostis* assumed the clear connotations of 'enemy'. Henceforth, *hospitality*, intrinsically linked to the possibility of political *hostility*, became a drama of political choice and decision.

The classical meaning for 'enemy' must have been developed when reciprocal relations between clans or different small groups were succeeded by exclusive relations of *civitas* to *civitas* and even more intensively once communities evolved into large, modern sovereign states: at that stage the intimate relations between people, which were the basis of *hostis* as guest, were transformed into a suspicion of the *hostis* as a potential threat, as a 'public enemy'.

In sum, interpersonal relationships as the basis of early community life were overthrown by the abstraction of inter-group relations and later by inter-state relations on the basis of sovereignty. Therefore, the originally positive sense of *hostis* in the Indo-European languages is gradually overcome in the development of anonymous states and regimes, especially after the appearance of the clear distinction between what is 'inside' and what is 'outside' political aggregations: the word *hostis* assumes a hostile flavor and it is applied only to the enemy. Benveniste's theory has recently been criticized. However, the evolution of Slavic languages can help to solve this problem.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ МОВЦЯ ЗА ФОНЕТИЧНИМ ОФОРМЛЕННЯМ ЙОГО МОВЛЕННЯ

АКУСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕМПОРАЛЬНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЗБУДЛИВИХ АКЦЕНТУЙОВАНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ

Андрущенко І.О.
Київський національний лінгвістичний університет
irmaand@ukr.net

The paper presents the results of the acoustic analysis of the temporal features of public speeches realized by the English speaking impulsive accentuated personalities.

Key words: *public speeches, impulsive accentuated personalities, temporal features, acoustic analysis.*

Узагальнення результатів, отриманих на підставі проведення акустичного аналізу з їхньою подальшою лінгвістичною інтерпретацією, уможливило опис просодичної організації публічного мовлення збудливих акцентуйованих особистостей взагалі та темпоральних характеристик зокрема. Мета проведеного дослідження полягала у виявленні темпоральних характеристик інтонаційного оформлення ключових фрагментів трьох структурно-композиційних частин інавгураційних і програмних промов президентів США і прем'єр-міністрів Великої Британії другої половини XX століття, що мають збудливу акцентуацію характеру (Дж. Г. В. Буш, Р. М. Ніксон, Дж. Р. Форд).

У результаті вивчення темпоральних характеристик публічного мовлення збудливих акцентуйованих особистостей, виявлено переважання зони середньої ***середньозвукової тривалості*** інтоногруп в усіх структурно-композиційних частинах інавгураційних і програмних промов. Так *вступній частині* досліджуваних промов притаманною є здебільшого зона середньої (60,32%) середньозвукової тривалості інтоногруп. Наступними за частотою є збільшена (19,05%) і коротка (15,87%) зони середньозвукової тривалості. Відсоток мінімальної і максимальної середньозвукової тривалості є незначним (3,17% і 1,59% відповідно). Такий розподіл середньозвукової тривалості інтоногрупи вказує на намагання мовців максимально оволодіти увагою слухачів із самого початку їхнього виступу й акцентувати увагу на

найвагоміших положеннях цієї частини промови за рахунок сповільнення темпу на ключових тезах промов.

В *основній частині* промов, виголошених збудливих акцентуйованих особистостей зберігається тенденція до актуалізації основних положень промов у зоні середньої середньозвукової тривалості інтоногруп (65,27%). Наступними за рекурентністю є збільшена (16,67%) і коротка (13,89%) зони. У зіставленні зі вступною частиною дещо зростає відсоток зони максимальної середньозвукової тривалості (4,17%), що свідчить про увагу політиків до найменших деталей виступу і вказує на щире прагнення політиків вірно служити своєму народові.

Інтоногрупи з*аключної частини* переважно актуалізуються у зоні середньої середньозвукової тривалості (65,57%). Порівняно з основною частиною, кількість інтоногруп у зоні збільшеної середньозвукової тривалості у цій частині зростає і становить 21,31%, тоді як частота інтоногруп з короткою середньозвуковою тривалістю зменшується майже вдвічі (8,20%). Водночас, кількість інтоногруп, реалізованих із максимальною (3,28%) і мінімальною (1,64%) середньозвуковою тривалістю є незначною. Таким чином, таке варіювання середньозвукової тривалості інтоногруп сприяє уникненню монотонності виголошення політиками промов і допомагає кращому донесенню до виборців найдрібніших деталей програм щодо подальшої зовнішньої і внутрішньої політики країни.

Отримані результати аналізу темпоральних характеристик інавгураційних і програмних промов, реалізованих збудливими акцентуйованими особистостями дозволили встановити закономірності варіювання ***тривалості пауз*** на стиках інтоногруп у межах різних структурно-композиційних частин досліджуваних промов, а також з’ясувати, що для всіх частин типовим є домінування надкороткої паузи.

Так *вступна частина* промови характеризується переважанням надкороткої паузи (53,19%). Наступними за частотою є середня (17,03%) і мала (14,89%) паузи. Інші різновиди пауз у вступній частині промов або наявні у незначній кількості (коротка – 8,51%, довга – 6,38%) або взагалі не зареєстровані. Варіювання середніх, малих і надкоротких пауз у вступній частині промови свідчить про високий рівень контролю політичних діячів за своєю мовленнєвою поведінкою і сприяє налагодженню контакту з аудиторією з перших хвилин їхнього виступу.

Основній частині промов характерним є поділ мовленнєвого потоку на інтоногрупи за допомогою надкоротких (60,71%), коротких (16,07%) і малих

(14,29%) пауз. Водночас, кількість середніх пауз у цій частині знижується (7,14% порівняно з 17,03% у вступній частині). Частка довгих пауз є незначною (1,79%), а наявність великих пауз не зареєстровано. Таке варіювання пауз на стику інтоногруп у взаємодії з іншими параметрами інтонації надає основній частині переконливого, категоричного і впевненого звучання.

У результаті аналізу темпоральних характеристик *заключної частини* промов збудливих акцентуйованих особистостей зафіксовано тенденцію до сповільнення темпу і збільшення загальної тривалості пауз. З'ясовано, що надкоротка пауза є найрекурентнішою у цій структурно-композиційній частині (32,00%), позаяк її частота суттєво зменшується порівняно зі вступною й основною частинами (53,19% і 60,71% відповідно). Водночас, зростає кількість малих пауз (з 14,29% в основній частині до 22,00% у заключній), середніх (з 7,14% в основній частині до 14,00% у заключній) і довгих (з 1,79% у основній частині до 8,00% у заключній) пауз. Частка великих пауз, які не є притаманними основній частині промов також зростає і становить 8,00%. Таке функціонування пауз на стиках інтоногруп сприяє інтенсифікації семантично важливої інформації, привертає увагу аудиторії до основного повідомлення промови, заохочує виборців займати більш активну життєву позицію і, нарешті, спонукає їх до співпраці з урядом з метою створення якнайсприятливіших умов для подальшого розвитку країни.

Типові темпоральні характеристики публічного мовлення особистостей із застрягаючою акцентуацією характеру наочно ілюструє висловлення вступної частини першої інавгураційної промови Річарда М. Ніксона *I ↘ask you to ↘share with me to\day | the ˋmajesty of this \moment* [1] у якому він емоційно звертається до аудиторії з проханням розділити з ним велич моменту. Ініціальна інтоногрупа (*I ↘ask you to ↘share with me to\day*) реалізується у зоні збільшеної середньозвукової тривалості, на середньо-підвищеному тональному рівні, у розширеному тональному діапазоні, помірному темпі й підвищеній гучності та оформлюється за допомогою спадної ковзної шкали у поєднанні із середньо-пониженим спадним термінальним тоном, реалізованим у зоні середньої швидкості зміни напрямку його руху. Така інтонаційна організація інтоногрупи свідчить, одного боку, про схвильованість політика, а з іншого – передає його безумовне прагнення розділити цей величний момент з співгромадянами. При цьому, фінальна інтоногрупа (*the ˋmajesty of this \moment*) відокремлюється від попередньої за

допомогою середньої паузи, що надає наступній інтоногрупі вагомості й урочистості. У цілому, аналізована інтоногрупа характеризується маркованістю слова *\majesty* середньо-підвищеним спадним кінетичним тоном та оформленням її спадним середньо-пониженим термінальним тоном, реалізованим у зоні малої швидкості зміни його руху. Створювана у такий спосіб промінантність хвилеподібним рухом тону, реалізацією інтоногрупи на середньо-підвищеному тональному рівні з підвищеною гучністю, сповільненим темпом, легатоподібним ритмом і щирим, зворушливим тембром сприяє передачі усвідомлення мовцем глибокої довіри виборців, відповідальності за подальший розвиток країни і його готовність віддано служити своєму народові.

Таким чином, отримані результати дослідження темпоральних характеристик публічного мовлення політиків із застрягаючою акцентуацією характеру дозволяють стверджувати, що їхньому мовленню притаманна середня середньозвукова з тенденцією до збільшення тривалість інтоногруп в усіх структурно-композиційних частинах інавгураційних і програмних промов. Щодо варіювання тривалості пауз на стиках інтоногруп у межах структурно-композиційних частин аналізованих промов, то вступній і основній частинам притаманні здебільшого надкороткі й малі паузи, тоді як заключна частина промов характеризується переважанням коротких, малих та середніх пауз.

Література

1. Nixon R. M. First Inaugural Address, 20 January 1969. URL: // https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-1969-first-inaugural-address (дата звернення: 16.07.2011).

СТРАТИФИКАЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ ГОВОРЯЩИХ В ПРОСОДИИ АНГЛИЙСКОЙ ПУБЛИЧНОЙ РЕЧИ

Аникеева Т.В., Панова И.И.
Минский государственный лингвистический университет,
Республика Беларусь
tatsiana.anikeyeva@gmail.com

The report contains the results of the experimental research into prosodic interstylistic variability of English public speech presented by different British professionals. The obtained perceptual and acoustic data revealed their relevant distinctions as well as their similarity within the similar discourse.

Key words: *public speech, prosodic variability, profession identification.*

Проведенное экспериментально-фонетическое исследование посвящено раскрытию механизма экспликации профессиональной принадлежности носителей английского языка как профилирующего прагматического компонента в многомерной дифференциации просодических вариантов официально-деловой публичной речи.

Эксперимент показал, что наряду с основными признаками схематичной упорядоченности синтаксических структур, относительного единообразия тематики социально-публицистических сообщений и идентичной эмотивно-прагматической интенции убеждающего воздействия на адресата, просодическая организация английских устных текстов имеет широкий спектр реализации социолингвистических факторов, отражающих стратификацию носителей элитарной речевой культуры, публичная речевая деятельность которых, как неотъемлемый компонент их социальной занятости, оказывает существенное влияние на формирование современной произносительной нормы.

Принимая во внимание тот факт, что данный фактор в значительной степени скрыт в процессе осознанной/неосознанной оценки эффективности выразительных средств, важным этапом при формировании выборки речевого материала являлась посильная нейтрализация основных экстра- и интралингвистических факторов в каждом публичном сообщении. Стремление раскрыть этот исключительно тонкий аспект его отражения в речевой просодии с необходимостью предполагало строгую сбалансированность текстов в соответствии с едиными наиболее важными условиями их реализации, а именно: отсутствие профессиональной

терминологии в качестве потенциального индикатора профессиональной принадлежности говорящего; выступление перед большой аудиторией не идентичной профессии, т.е. вне профессионального сообщества каждого испытуемого; социально-популярная тема выступления, максимально дистанцированная от профессиональной занятости говорящего. В частности, тематическое содержание сообщений составляли такие социальные проблемы, как феминизм, запрет на смертную казнь, роль индивидуума в современном обществе и т. п. Аудиоверсии текстов были получены из интернет-хостинга https://www.youtube.com.

В ходе экспериментально-фонетического анализа исследования объектом сравнительного поиска были публичные выступления представителей четырех профессиональных групп образованных носителей английской орфоэпической нормы: политиков, юристов, учителей и актеров, речь которых, по оценкам трех разных групп наивных аудиторов - носителей английского языка, белорусских неносителей, владеющих английским языком на высоком уровне, и немецких лингвистов, не владеющих английским языком – была идентифицирована с достаточно высокой степенью достоверности, которая, в среднем, была равна 85%, 78% и 65% соответственно. При этом, наибольший процент идентификации получили актеры (около 95%) и политики (около 85%). Оптимальный временной режим для наиболее достоверного опознания профессиональной принадлежности текстов, предъявляемых в свободном порядке, по оценкам аудиторов, составлял 30 секунд звучания.

В ходе сравнительного анализа как аудитивных показателей, так и значений акустических параметров, ставилась задача выделить на каждом уровне признаки делимитации текстов на просодические единицы, их акцентно-тональную и темпоральную организацию, по которым действительно можно установить профессию адресанта в пределах идентичного многофакторного стилистического пространства.

С целью подтверждения аудитивных наблюдений акустически были зафиксированы максимальные и минимальные уровни на первом ударном и ядерном слогах, максимальные уровни предъядерных слогов, общетекстовые абсолютные максимумы и минимумы ЧОТ. Также измерялась среднеслоговая длительность в тексте и ее пофразовая количественная динамика. Усредненные величины частотности употребления тех или иных параметрических значений оценивались как факты симптоматической статистики.

Сравнительный анализ просодической транскрипции текстов, зарегистрированной опытными аудиторами-фонетистами в виде интонационной разметки по признакам их делимитации на интонационные группы, фразы и фоноабзацы; характеру паузального/беспаузального перерыва фонации; локализации типов фразовой слоговыделенности и вариативности тонального контура позиционно различных интонационных групп показал наличие константных совокупностей различительных воспринимаемых признаков интонирования стилистически однотипного феномена публичной речи односторонней обращенности, представленной лицами разных профессий. Перцептивно значимые различия, например, в паузальной делимитации текстов и дистрибуции типов фразовой слоговыделенности представлены на рисунках и в таблицах.

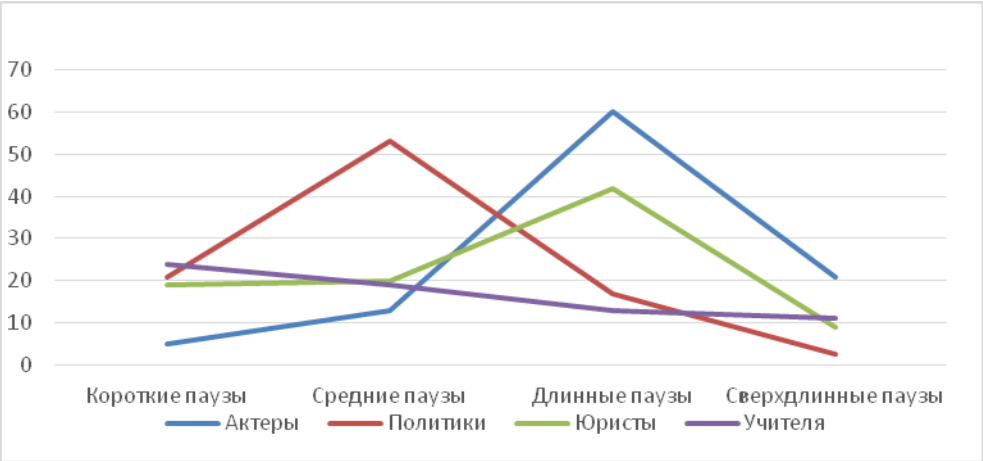

Рис. 1. Паузальное членение текстов

Релевантными признаками просодического расслоения речи политиков и актеров является также акцентно-тональная реализация сообщений. Наиболее частотным типом тонального завершения интонационных групп и фраз в речи актеров являлись низкий и высокий восходящий тоны, а в сообщениях политиков превалирует высокий нисходящий тон. При этом их тональную специфику отличает также их акцентная контрастность. Эмотивно-экспрессивная интенция актеров выражается восходяще-нисходящим эмфатическим тоном, в то время как в речи политиков преобладал нисходящий эмфатический тон.

Дистантность просодических признаков фраз в сообщениях юристов и учителей носит градуальный характер по разным признакам их отличия и сходства. Так, речь юристов отличает от всех других групп использование

коротких (19%), длинных пауз (44,7%) и пауз хезитации (5%), а также предпочтительность употребления высокого нисходяще-восходящего тона в нефинальных интонационных группах, в то время как для речи учителей характерна локализация максимумов ЧОТ на ядерном слоге (см табл. 1), что является индикатором педагогического навыка учителей акцентировать наиболее информативно значимые центры. Предпочтительным типичным видом паузации в речи учителей являются короткие паузы сегментирования речевого потока при соблюдении четкого взаимодействия синтаксического структурирования фраз и семантической значимости выделения смысловых центров. Употребление постепенно нисходящей шкалы в предъядерной части интонационных групп было характерно только для информантов-учителей.

Таблица 1

Локализация величин ЧОТ в текстах (Гц)

	$max_{нач}$	абс. $_{max}$	средн. $_{max}$	$max_{яд.\ сл.}$	средн.$_{min}$	абс. $_{min}$
Актеры	205	282	167	282	68	42
Учителя	245	253	208	253	77	45
Юристы	263	270	208	245	78	42
Политики	290	386	300	327	80	49

Трудность интерпретации данных комплексного сравнения заключалась в отсутствии однонаправленной тенденции в проявлении резких контрастов количественных показателей однотипных признаков в речи разных испытуемых, профессии которых легко идентифицировались даже аудиторами-неносителями языка в нерелятивном предъявлении продуцируемых ими текстов.

Исследование показало, что когнитивная функция просодии в обеспечении достоверности распознавания профессий британских специалистов заключается в рекуррентности проявления, как правило, разных совокупностей перцептивных признаков. Здесь необходимо учитывать то, что в качестве определяющих в процессе восприятия аудитор декодирует категориальные различия текстов в целом, соотносимые с определенными представлениями о профессиях говорящих, которые не всегда эксплицируются однотипными просодическими признаками в плане их выражения. Следовательно, просодические единицы не всегда имели в нашем материале идентичный различительный потенциал у всех

испытуемых. Полярные зоны по величине наиболее значимой дистантности различий в направлении тонального завершения интонационных групп, дистрибуции всех типов фразовой слоговыделенности и длительности пауз, значений уровней ЧОТ и тональной акцентогенности кинетических тонов установлены в сообщениях политиков и актеров.

Следует также указать, что наряду с релевантными признаками просодической дистантности в актуализации устных текстов разными общественными деятелями, их публичная речь, тем не менее, просодически представляет собой стилистическую макросистему на базе унифицирующих ее признаков темпоральной и акцентно-ритмической нормативной стандартизации.

ФОНЕТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ПІТТСБУРЗЬКОГО ДІАЛЕКТУ ЯК СПОСІБ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЙОГО НОСІЇВ

Вуколова К.В.
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
ekaterina.vukolova17@gmail.com

The paper presents the study of phonetic features within Pittsburgh Speech (Pittsburgh, Philadelphia, USA). It covers phonetic level as for the effects of extra-linguistic factors (gender and ethnic affiliation, social status, age) and demonstrates the tight interrelation between the speakers' self-identification and the use of the unique Pittsburgh Speech within everyday life communication.

Key words: *Pittsburgh Speech, phonetic peculiarities, self-identification, extra-linguistic factors, gender, ethnic affiliation, social status, age.*

Мовна ситуація в м. Піттсбург характеризується вживанням різних мов та мовних підсистем. Крім літературної мови, у Піттсбурзі функціонують підсистеми некодифікованої мови: молодіжний сленг, жаргон, професійні арго. У сучасному житті мешканець міста, який є носієм літературної мови, вживає у своєму повсякденному мовленні різні форми американського варіанту англійської мови. Найважливішу роль у неофіційній комунікації міста відіграє піттсбурзький діалект [2, с. 4].

Мовлення мешканців м. Піттсбург у повсякденному спілкуванні вирізняється значним проявом характерних рис на фонетичному мовному рівні, функціонування яких залежить від позалінгвальних чинників. На сьогодні соціофонетичний портрет мовлення носіїв піттсбурзького діалекту у ракурсі впливу гендерних, етнічних, класових та вікових факторів становить значний науковий інтерес.

Соціолінгвістичний аналіз піттсбурзького діалекту продемонстрував, що основними фонетичними процесами, притаманними цьому діалекту, є такі:

1) заміна голосного [ɔ:] на [ɒ]:

Лексема *caught* /kɔ:t/ вимовляється як [kɒt]; *dawn* /dɔ:n/ – як [dɒn] [6, с. 1-44];

2) підвищення та зниження положення язика під час вимови /æ/ → [ɐ]:

Лексема *pan* /pæn/ вимовляється як [pɐn], dad /dæd/ – як [dɐd];

3) підвищення та зниження положення язика під час вимови /ʌ/ → [ɒ]:

Лексема *but* /bʌt/ вимовляється як [bɒt], *fun* /fʌn/ – як [fɒn] [5, с. 284–311];

4) кількісна редукція голосного /ɔ:/ → [ɔ]:

Лексема *mall* /mɔ:l/ вимовляється як [mɔl];

5) кількісна редукція голосного /u:/→ [u]:

Лексема *pool* /pu:l/ вимовляється як [pul];

6) заміна /l/ → [ʷ]:

Лексема *college* /kɒlɪdʒ/ вимовляється як [kɔʷɪdʒ], *pull* – як [puʷ], *Bill* /bɪl/– як [bɪʷ] [3, с. 330-343];

7) монофтонгізація /aʊ/ → [a:]:

Лексема *house* вимовляється як [ha:s]; *out* вимовляється як [a:t]; *found* вимовляється як [fa:nd]; *downtown* – як [da:nt^{h}a:n];

8) монофтонгізація /aɪ/ → [a:]:

Лексема *tile* вимовляється як [t^{h}ɑ:ɫ]; *pile* – як [p^{h}ɑ:ɫ]; *tire* – як [tɑ:ɹ]; *iron* – як [ɑ:ɹn] [2, с. 140; 1, с. 37-38; 4, с. 206].

Розгляд *гендерної диференціації* піттсбурзького діалекту виявив, що мовленню чоловіків властиві такі фонетичні процеси: монофтонгізація дифтонга /aʊ/ (51%); вокалізація /l/ (20%). Чоловіки більш схильні до вживання фонем, які є типовими для піттсбурзького діалекту, тому й реалізація фонетичних одиниць спостерігається з найбільшою частотою. Для жінок характерним є наближення вимови голосного [ɔ:] до [ɒ] (43%) [2, с. 140-141].

У плані *впливу етнічного фактора* відмінною рисою мовлення мешканців м. Піттсбург є монофтонгізація /aʊ/; наближення вимови звука [ɔ:] до звука [ɒ]; монофтонгізація дифтонга /aɪ/. Найпоширенішим фонетичним явищем серед усіх етнічних груп є монофтонгізація /aʊ/, що складає 21,4% серед білошкірих мовців та 6,9% серед представників афроамериканського походження. Наступним фонетичним явищем за частотою функціонування є наближення вимови звука [ɔ:] до звука [ɒ]. Показники серед білошкірого населення становлять 52%, а серед афроамериканців − 22% [2, с. 140-141].

Заміна приголосного /l/ на /ʷ/; редукція /ɔ:/; редукція /u:/ та монофтонгізація дифтонга /aɪ/ є результатом *впливу класового чинника*, що свідчить про належність мовців до робочого класу (сфера промисловості). Відсоток монофтонгізації у представників нижчої соціальної групи становить 13% та 14% відповідно. Для мовлення вищих верств населення вищевказані особливості практично не є притаманними (6%), а їхнє функціонування

відбувається у невимушеній обстановці або для демонстрації свого походження [2, с. 140-141].

Показником *впливу вікового фактора* на мовлення є монофтонгізація дифтонга /aʊ/; підвищення рівня язика [æ] →[ɐ] під час вимовляння [æ]; редукція [ɔ:] у мовленні представників старшого віку. Особливістю мовлення жінок середнього віку є наближення вимови голосного [ɔ:] до [ɒ]. Молоді найменш притаманні фонетичні відхилення [2, с. 140-141].

Місцевий діалект переважно розглядається як інструмент регіональної ідентифікації, самоідентифікації мовців з містом. Незважаючи на беззаперечний та міцний зв'язок цього діалекта із середнім прошарком населення, до якого здебільшого належать представники сталеливарної індустрії, сучасна культура змушує інтегрувати осіб різних соціальних груп, що зменшує мовні відмінності між ними. Тому в умовах глобалізаційних процесів, піттсбурський діалект не має широкого вжитку, однак його збереження є справою усіх верств населення серед носіїв, оскільки мешканці м. Піттсбург пишаються своїми традиціями й унікальним мовленням та застосовують низку превентивних заходів задля збереження самобутності мови та своїх культурних традицій.

Література

1. Вуколова, К. (2014). Питтсбургский диалект: фонетические, лексические и грамматические особенности. *Одеський лінгвістичний вісник*. Одеса, 36–38.

2. Вуколова, К. (2017). *Соціолінгвістична варіативність мовлення носіїв піттсбурзького діалекту.* (Дис. канд. філол. наук). Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, 281.

3. Ash Sh. (1986). Vocalization of intervocal [l] in Philadelphia. *Dialect and Language Variation*. Orlando, FL: Academic Press, 330–343.

4. Eberhardt M. (2009). Still different in the [stIl] city? *African American and white vowel systems in Pittsburgh* . Durham, NC: DuNe University Press (American Dialect Society), 266.

5. Eberhardt M. The low back merger in the Steel City: AAE in Pittsburgh. *American speech*, 284–311.

6. Labov W. (1991). The three dialects of English. *New Ways of Analyzing Sound Change.* San Diego: Academic Press, 1–44.

ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОСОБИСТОСТІ НА ФОНЕТИЧНУ ОРГАНІЗАЦІЮ МОВЛЕННЯ

Жигжитова Л.М.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Lmzh.its@gmail.com

The paper outlines the issues of interdependence of speech intonation and social characteristics of communication participants. It deals with the influence of different social factors on the speaker's phonetic peculiarities. It states that various features of the speaker's character traits and his/her emotional states are revealed with the help of intonation.
***Key words**: intonation, stress, rhythm, speed, tune, melody.*

Взаємозв'язок мови й суспільства завжди приваблював увагу та інтерес представників лінгвістичних шкіл у різних країнах та в різні періоди часу. Відомо, що в соціальному плані мова різнобічна та багатогранна, на що вказував ще на початку XVII ст. іспанський мовознавець Гонсало де Корреас, який досліджував соціальні різновиди мови й мовлення. Він уважав, що, крім провінційних діалектів, існують певні особливості розмовного мовлення людей, зумовленні віком, статтю, соціальним і матеріальним станом мешканців певних територій (напр., мовлення сільських жителів, містян, панства, ремісників, вчених, служителів церкви, представників різних професій тощо).

Питанню дослідження засобів сегментного та надсегментного рівнів мови присвячені роботи українських фонетистів (А.А. Калити, М.П. Дворжецької, І.Г. Логвин, Л.І. Прокопової, В.Г. Таранця, Л.І. Тараненко, Я.Р.Федорів, В.І. Кушнерика, С.В. Шипа) та зарубіжних мовознавців (Л.В. Щерба, А.Л.Чубарова, А.М. Антипова, В.О. Артемов, Л.Л. Федорова, І.Г. Торсуєва, Б.Я. Лебединська, Г. Шіллер, К. Арнольд, А. Бейкер, Л. Барсалоу, Ф. Блум, Д. Буммер, М. Будрольт, А. Елліс та ін.).

У другій половині XX ст. американський мовознавець У. Лабов започаткував напрям соціально-реалістичної лінгвістики, яка займалася вивченням мовних явищ з урахуванням інформації не лише про стать людини, її вік, рівень освіти, професію, але й про її етнічну належність. Ураховуючи територіальні відмінності кожної мови, можна виокремити різні напрями варіативності в соціальному плані. Варіативність притаманна будь-якій живій мові. Її складовими є лексичний, морфологічний і фонетичний

рівні мови. Найдинамічнішим є фонетичний рівень мови, позаяк він залежить від багатьох факторів: місця народження людини, її віку, статі, рис характеру та інших індивідуальних особливостей, таких як тембр мовлення. Значною мірою вимова людини відображає рівень її освіти й соціокультурний досвід, а також її емоційний стан у момент мовлення та її ставлення до інформації. Виявам фонетичної варіативності також сприяють рід занять та коло інтересів мовця. Сучасні соціолінгвістичні дослідження виокремлюють такі основні фактори, які суттєво впливають на фонетичне оформлення мовлення: 1) територіальний; 2) вік людини; 3) соціальний статус; 4) освіта [2, с. 25].

Водночас на теперішній час, час змін і глобалізаційних процесів, простежується тенденція до соціалізації територіальних діалектів та соціально-демографічних груп, тому регіональні та соціальні варіанти вимови не існують у «чистому вигляді», а постають як результат складної взаємодії територіальної і ситуативної варіативності. Інтонаційне оформлення мовлення передає багатозначну інформацію, яку можна поділити на дві групи: одна – особливості системи комунікації, друга – характеристика самого мовця: стать, вік, загальний рівень мовної культури. Інтонація як засіб виразності мови здатна передати певне прагматичне спрямування повідомлення, комунікативну мету мовця, а також його ставлення до повідомлення, комунікативної ситуації та співрозмовника.

Традиційно основними компонентами інтонації вважаються:

- сила, яка визначає динаміку мовлення та передається фразовим наголосом;
- швидкість, яка визначає темп і ритм мови та передається довготою звучання і паузами;
- мовленнєва мелодика, тобто сукупність змін висоти голосового тону, його загальне переміщення по ділянкам інтонаційних груп;
- тембр (відтінок) голосу, який визначає характер звучання, емоційне забарвлення повідомлення.

Найважливішим компонентом інтонації вважається мовленнєва мелодика. Англійська інтонація описується, зазвичай, як система певних ділянок інтонаційної групи, а також їх можливих варіантів. Найчастіше зустрічається шість тональних видів ядерного тону: три спадних, з яких два простих і один комбінований, три висхідних (два простих і один комбінований). При цьому спадні тони функціонують, зокрема, при вираженні завершення повідомлення та передачі різної емоційної інформації

залежно від тонального рівня спадного тону та ступеня категоричності мовлення.

Нейтральне ставлення мовця, поряд з іншими інтонаційними засобами виразності (тембральне забарвлення голосу, неширокий тональний діапазон фрази тощо), передається за допомогою низького спадного тонального завершення повідомлення, а функціонування високого спадного тону пов’язане з вираженням зацікавленості мовця, його піклування, здивування, незадоволення або роздратування [1, с. 21].

Отже, на інтонаційне оформлення повідомлення впливають професія, вік, стать мовця та його соціальний статус, який, насамперед, визначається його професійною діяльністю і освітою. Таким чином, інтонація як одна із найгнучкіших підсистем мови найбільше підлягає впливу стереотипів, що існують у професійному середовищі.

Література

1. Дворжецкая М.П. Обучение выразительному чтению на английском языке // М.П. Дворжецкая. – К.: Радянська школа, 1986. – 102с.
2. Муманова Т.В. Интонационное оформление речи как маркер социальной принадлежности говорящего // Весник бурятського государственного университета. – №11. – 2014. Режим доступу: https://cyberleninka.ru/article/v/intonatsionnoe-oformlenie-rechi-kak-marker-sotsialnoy-prinadlezhnosti-govoryaschego

VOICEPRINT AND VOICE RECOGNITION

Elizaveta Snegireva
Research and Educational Center of Foreign Languages
National Academy of Sciences of Ukraine
lsnegireva@gmail.com

Voiceprint stands out among other human recognition/verification technologies as one of the most precise. Pre-commercial and commercial off-the-shelf voice-recognition methods find their way into both civil and military applications. The future of voiceprint application range is truly amazing.

Key words: *voiceprint, speech and language recognition, civilian application, military domain*

Among other human-recognition methodologies, voiceprint stands out as the unique one, surpassing fingerprints or retina / iris-based identification. The latter verifies just one parameter, no matter how technically unique, whereas voiceprint checks at least half a dozen characteristics pertaining to an individual to counteract forgery of any kind. Biometrical verification of a person's voice is therefore considered one of the most needed security technologies for both military and civil purposes.

Intensive research of voice biometrics to the purpose of intercepting voice messages and tracing alient activities started as early as during the Second World War, in particular in the US [3].

Currently, voiceprints (spectrograms) are extensively used by private detectives and other experts outside academic and scholarly communities. Voiceprints have also found their way as a speaker identification method into some courts, including the military ones, in a number of European countries and in US and Canada.

Studying voiceprints is typically done in specialized laboratories by using functional magnetic resonance imaging (fMRI). The principal drawbacks of this technology include its overly sophistication and high cost. One of the cheaper alternatives is the so-called "ear-witness" lineup (or "voice parade"). This is the auditory equivalent of what the police call an "eyewitness lineup", and use extensively.

Authenticity judgments of listeners with limited training in speech recognition are usually viewed as rather unreliable, so professional phoneticians are typically engaged for purposes of conducting auditory analysis. For example, accent authenticity verification must be based on rather fine phonetic details, so a

well-trained expert with sophisticated accent / dialect exposure must be called for. At the same time, when too many distinctive features of a language are detected, the accent or rather lack of it may be judged as assumed, phony, and ultimately non-authentic.

Apart from laboratory and auditory methods of speaker identification / verification, all stakeholders in this area employ the amalgam of criminal acoustics techniques and cutting-edge developments in phonetics and phonology.

Speaker identification / verification via voiceprint study is now a well-established area of applied research where phonetic sciences and engineering go hand-in-hand.

In both civil and military applications, speaker identification/ verification through voiceprints serves the primary purpose of ensuring safety and security. To this purpose, the cost of technology is often of lesser importance than the focal objective of secure and reliable operation. Once the military-initiated research, developments and achievements permeate among the founding-father areas of responsibility, they naturally spill-over into numerous commercial-off-the-shelf applications.

Major military-purpose areas of speaker recognition/ verification through voiceprint comprise, but not exhaust, the following: (i) command and control; (ii) communications; (iii) computer software and access to information; (iii) (counter) intelligence/ reconnaissance; (iv) training; and (v) multinational forces. [2].

Civil applications of voice/ speaker recognition technologies include, for example: (i) (re)playing simple information; (ii) calls management and / or filtering; (iii) automated voice / speaker recognition for verification purposes, (iv) directed dialogue / calls management to offset peak traffic [1].

In future, potential extensive use awaits the following speech-recognition techniques:

a) automated message cross-language interpretation;

b) transformation of human messages into "speaker-independent" format;

c) automated generation of multilingual voice-managed glossaries;

d) augmented speech signal quality irrespective of noise / interference / jamming;

e) voice signal secure transmission with immediate decoding / deciphering at both ends of communication channel;

f) computer-assisted FL training.

Literature

1. Callcentrehelper.com. (2008). *Speech Recognition Methods.* Retrieved 03 October 2017, from https://www.callcentrehelper.com/speech_recognition
2. Rta.Nato.Int. (2005-2017). *Speech Recognition in Military Environments.* Retrieved 05-08 October 2017, from www.rta.nato.int/Docs/IT-071-ALL.pdf
3. Voicevault.com. (2015). *Voice Biometrics: Brief History.* Retrieved 15 October 2017, from https://voicevault.com/voice_biometrics_in_brief/

КОНСТАНТНІСТЬ І ВАРІАТИВНІСТЬ СОЦІОФОНЕТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ МОВЛЕННЯ

THE ISSUES OF DIALECTAL ARABIC

Dr. Mohammed Abdennour
Ghardaia University, Algeria
mohammed.abdennour@yahoo.com

The paper advances the author's views on the issues of the dialectal spoken Arabic and the formal standard Arabic.

Key words: *standard Arabic language, dialects, spoken and written language, historical factors.*

The main issue of the current Arabic language is the dialectal spoken Arabic versus the formal written Arabic. The first does not have a standardized grammar. This paradox shapes the linguistic space in Arabic countries.

The question is about the choice of the language (spoken or written), because the problem should be resolved by two options: 1) providing grammar for dialectal Arabic in order to become the standard language or 2) turning standard Arabic into daily spoken language. Finding a solution to the question is necessary in order to unify the logic of speaking.

It is clear that unification leads to formal written Arabic, but the difficulty lies in the absence of a common standard spoken language for actual speech. Besides, it is not easy to construct a new multiple grammar for undetermined dialects in Arabic countries. Considering this, the paper illustrates the following three points:

1. *Standard classical Arabic and its cultural status*. The Arabic language was formed historically by three or five tribes in Arabia after the Qur'an was revealed in Arabic; it was unified and acquired a sacred status by becoming the language of the holy text.

After Islamic expansion in the times of Muhammad's companions, Arabic started to formulate its grammar rules and its script became more articulate. Finally, the Arabic language was largely extended due to (1) conquests, (2) scholarly development and (3) its use in administration.

The current question is: can classical Arabic be used as the scientific language and can formal Arabic be the language of modern science, trade, and administration?

The majority of children in Arabic societies get their education in the formal Arabic language because all of Arab countries constitutions affirm that Arabic is the first and official language of the state.

There exists a global feeling that the master of other languages, English in the first place, is needed to get real scientific research. Therefore the Arabic language became principal for daily communication, politics, and for cultural interests.

Thus, the Arabic language has acquired the central position in media and political debates. Its use in official festivals by poets and in declamations also contributes to its status as the official language of the state.

2. Current dialectal Arabic and its social function. People in Arabic countries communicate by their local dialects, i.e. by using the inherited spoken language that mainly contains words of Arabic origins, though in diverse syntaxes.

Arabic dialects have special and different history, and sometimes are varied evern within one country, individuals feel more homogenous with dialects rathter than with standard Arabic when expressing opinions or feelings, some of the meanings cannot be expressed verbally in standard Arabic but by dialects.

Arabic dialects certainly can be viewed as the very advanced image of classical Arabic, and at the same time as a mixture of many other languages that people in Arabic countries interacted with in the past as, for instance, Phoenician, Egyptian, Numidian, or at present as English, French, and Turkish.

3. The probable future of the Arabic language: classical and dialects. When dialects are the best tools of expressing identities, the classical language became secondary for people’s interests, and when the classical language is the tool of scientific research or public business, the most important question will be: how can standard language be nearer to the everyday spoken language? And can the dialects be canonized by grammar?

This question seems very difficult to be solved, but it is important to outline some of insight points:

a) classical Arabic can be developed or modified in order to be nearer to people.

b) dialects should be more unified across Arab countries to facilitate understanding between peoples.

c) trying to determine rules for dialects, towards their approximation to standard Arabic.

d) standard Arabic should widely interact with spoken dialectal languages to enrich it scientifically and administratively.

Finally, phonetic differences between dialects in the Arabic world are rather varied, though they are of the same origin: classical Arabic (with existence of two different dialects: (1) Amazigh in the west of the Arabic world and (2) Aramaic in the east). The challenge concerns the ability of the classical language to be installed into the daily spoken language and people’s feelings. Or will its destiny take the way of the Latin language in Europe?

EVOLUTION OF THE ENGLISH LANGUAGE

Duncan Drye
Bury St. Edmunds, United Kingdom
duncandrye@gmail.com

The object of my talk is to offer a broad brush stroke of both the societal and external influences which drive change within the English language.

My initial contribution will be to map (via a simple handout), the initial influences provided by the Romans in 54 BCE to the Norman-Vikings in 1066 AD. Throughout the first millennium the English language absorbed inputs from northern, central and southern Europe as it was subject to invasions by those peoples.

Throughout the second millennium the language exchange was generally reversed, initially due to global exploration by English seafarers. In the final three centuries, by virtue of the expansion of the British Empire, this language exchange became not solely a one way transaction: many words from subjugated nations became absorbed within English, most notably Hindi from India.

Via power point, we will examine the Nordic influence, analysing an example from 1369 by Geoffrey Chaucer. Then two hundred years later a quote from William Shakespeare's Othello illustrates the language more akin to present day English.

Moving away from non-domestic contributions, we examine how minority factions within English society also contribute, either intentionally or unintentionally, to language's evolution. Professors and scholars at England's elite classical universities will often converse in Latin as a separation device. The slang of criminal gangs will gradually leach into the mainstream lexicon as the young seek to enhance their 'street' credentials.

My talk concludes with an analysis of an early third millennium song by 50 Cent, in which the artist used the language of the black African Caribbean street gangs. By using attendee handouts we will attempt to decipher the lyrics.

SPECIFICITY OF VOWEL SYSTEM DEVIATIONS IN THE NORTH-EASTERN DIALECT OF ENGLAND WITHIN THE PERIOD OF 2000-2010 YEARS

Maryna Kolisnyk
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
m.p.ruda@gmail.com

The paper presents the results of the experimental study of the specificity in the vocalic system deviations registered in the pronunciation of the English north-eastern dialect speakers within the period of 2000-2010 years. By means of auditory and comparative analyses the author determines the exact nomenclature of segmental units of the north-eastern dialect vocalic system. The work also presents the percentage rates of the mentioned deviations actualizations as well as the quantitative relation between specific types of deviations in the vowel system and the speakers' socio-cultural level and their sex.

Key words: *English north-eastern dialect, pronunciation norm, phonetic deviations, vocalic system, frequency rate.*

Nowadays the sphere of interest among linguists covers such issues as factors causing language variation, the connection of language with a national mentality and with speakers' individualities [1; 2]. Studies of variantology, as well as dialectology, have become today relevant and of utmost interest and importance.

As is known, vowels generally carry a lot of information about the speaker. Even the very slight adjustments in vowel pronunciation can cue both regional and social differences. Therefore, the aim of this work is to study the vocalic system of the English north-eastern dialect in comparison to the Standard English taking into consideration a socio-cultural factor, sex of the speakers within the time period of 2000-2010 years.

The exact nomenclature of segmental units of the north-eastern dialect vocalic system was determined by means of auditory and comparative analyses of segmental phonetic units' deviations from the orthoepic norm of the English language. In total 19 vocalic segmental units have undergone the study covering deviations within monophthongs and diphthongs. Moreover, the results of the analysis have shown that the common tendency for all the speakers is the reduction of vowels which we consider to be connected with the short duration that was also proved instrumentally.

Graphical interpretations of the quantitative relation between specific types of deviations in the vowel system and the speakers' socio-cultural level and their

sex let us state that during the period of 2000-2010 years most deviations were characteristic of the speech of men, especially with a high socio-cultural level, though some dialect features of the vocalic system were only registered in the speech of women. For example, the advanced tongue position while pronouncing the open fully back phonemes /ɔː/ and /ɑː/ which qualifies them as back advanced phonemes, and the /aɪ/ nucleus diphthong descent in the first singular possessive pronoun *my* were registered exclusively in the speech of women with a high socio-cultural level.

A similar situation of vocalic deviations within 2000-2010 years was indicated in the speech of English East-North dialect speakers with mid as well as low socio-cultural levels. Proving that the speech of women tends to be more correct when compared with men. At the same time, female speakers of the English north-eastern dialect use deviations in their speech on a regular basis.

Moreover, the formed frequency rate matrices of dialect phonetic deviations show the change of a conventional tendency according to which the characteristics of the north-eastern dialect of England within the period of 2000-2010 display a low level of socio-cultural relation to the speech standardization. Such a tendency was caused by the increase of education availability, development of mass media, social and geographical mobility of the English north-east inhabitants. Thus, the paper proves the expediency of studying the vocalic system deviations from territorial, temporal and social points of view.

References

1. Britain D. Phoenix from the ashes? : The death, contact and birth of dialects in England [Електронний ресурс] / D. Britain. – Режим доступу : http://www.essex.ac.uk/linguistics/papers/errl_41b.pdf.

2. Dervin, F., Jackson, J. Language, identity and interculturality. / F. Dervin, J. Jackson / Interculturality in International Education. – New York, NY: Routledge, 2018. – pp. 63- 81. doi:10.4324/9780429490026-4

ТЕРРИТОРИАЛЬНАЯ ВАРИАТИВНОСТЬ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ПРОСОДИЧЕСКИХ СТРУКТУРАХ ЭКСПРЕССИВНО МАРКИРОВАННОЙ ВОПРОСИТЕЛЬНОСТИ

Медведева Н.Г.
Минский государственный лингвистический университет,
Республика Беларусь
natalia7medvedeva@gmail.com

The paper presents the results of the comparative research into the prosodic structuring of Australian, Canadian and British emotionally coloured interrogative utterances. The data demonstrate territorial contrastivity of the prosodic features of a question within all their prosodic variants.

Key words: *orthoepic norm, territorial variability, pragmatics, perception, prosodic contrasts*

Предлагаемый доклад содержит описание результатов сопоставительного изучения территориальной вариативности в просодии экспрессивно маркированных вопросительных структур в реализации носителей орфоэпических стандартов австралийского и канадского вариантов относительно общенациональной британской произносительной нормы.

Контрастивный анализ проводился на речевом материале местоименных и неместоименных вопросов, негативная содержательность которых была выражена либо вербально, либо их синтаксической структурой, типа *How the hell do you get that way? Have you gone crazy? Why can't you leave me alone? Don't you care it's a failure?* и т.п. Идентичные семантико-синтаксические вопросы в количестве 400 единиц были озвучены образованными носителями трех территориальных вариантов современного английского языка в заданной квазиспонтанной сфере непринужденного общения.

Анализ просодического структурирования исследуемых речевых единиц повышенной эмотивной интенции на базе сравнения количественных перцептивных данных по признакам тона, ударения и темпа речи показал, что просодическая контрастивность австралийских и канадских вопросительных структур относительно британского варианта носит как однонаправленный, так и разнонаправленный характер в каждом территориальном варианте. Так, по степени дистантности тональных

признаков австралийский вариант обнаруживает большую степень тождественности с британской орфоэпической нормой, по сравнению с канадским вариантом. Ударность вопросительного слова типична в британском и австралийском вариантах и менее характера для канадского варианта. Наличие сложных тональных контуров чаще рекуррентно в австралийском варианте, в то время как в канадском относительно британского варианта они носят градуальный характер по степени убывания величины экспликации признака.

Тональная ограниченность употребления разных типов терминальных тонов в структуре негативных вопросов является индикатором австралийского варианта, в котором преобладают высокий восходяще-нисходящий и высокий восходящий тоны в финальных интонационных группах. Канадские и британские лексически и синтаксически идентичные вопросы различаются по частотности употребления тонов разного направления в завершении фраз. Так, в канадском варианте, в отличие от британского и австралийского, эмотивно негативные вопросы в значительном количестве случаев произносились с восходящим тоном.

Темпоральная реализация вопросов не имеет однонаправленного проявления во всех сопоставляемых территориальных вариантах. Более быстрый темп произнесения типичен для австралийской речи, в прагматически маркированных вопросах быстрый темп отмечается в британских как лексических, так и структурных видах негативных вопросов. Установленные в исследовании различия являются константными и носят градуальный характер: большее параметрическое сходство австралийского варианта и большая дистантность канадских вопросительных фраз относительно британских структур.

Эксперимент показал, что вариативность в просодии негативной вопросительности на уровне отдельно взятого того или иного национального варианта английского языка обусловлена спецификой его территориального стандарта. Вариантность заключается преимущественно в несовпадении частотности количественных показателей тонального завершения фраз и их дистрибуции.

ВЗАЄМОДІЯ ЛІНГВАЛЬНИХ І ПОЗАЛІГВАЛЬНИХ ХАРАКТЕРИСТИК В ОФОРМЛЕННІ ЕМОЦІЙНОГО МОВЛЕННЯ

РОЛЬ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ЧИННИКА ТА ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНОЇ ДОМІНАНТИ В СЛОВОТВОРІ (НА МАТЕРІАЛІ МОВНОГО СУБСТАНДАРТУ)

Гонта І.А.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ihonta@ukr.net

The article deals with the role of psychological emotional component, which emerges on the basis of the extralinguistic dominant feature. Catching attention of a person, an extralinguistic dominant feature engenders a number of emotions, which results in the formation of new language units. Such language units are typical of the non-standard language and have a potential for further word formation by means of metaphors, compounding, affixation, etc.

Key words: *psychological emotional component, extralinguistic dominant, compound, element of rhyming.*

Розуміння мотивації утворення лексичних та фразеологічних одиниць будь-якої мови вимагає комплексного підходу, включаючи вивчення і лінгвістичних, і нелінгвістичних чинників, що сприяють їхньому утворенню та розвитку. Такий комплексний підхід необхідний у вивченні мовного субстандарту, який містить сленг, жаргон, арго, табуйовану лексику, або загальновживаний і спеціальний сленг (за Уентвортом і Флекснером) [10, с. VIII]. В утворенні таких мовних одиниць надзвичайно суттєву роль відіграє психоемоційний компонент мовлення та словотвору, оскільки характерною рисою мовного субстандарту є превалююча роль конотату над денотатом.

Проблема породження та продукування мовних одиниць під кутом зору залучення емоційно-психологічного стану є предметом та об‘єктом дослідження психолінгвістики. Згідно з традиційним психолінгвістичним трактуванням, породження мовлення є складним інтенційно, інтерактивно й ситуаційно зумовленим психічним процесом формування висловлення, повідомлення на підставі мовної здатності людини, її мовної, комунікативної й культурної компетенцій [7, с. 206].

Як правило, більшість одиниць мовного субстандарту мають аналоги в стилістично нейтральному мовленні, які, на противагу сленгізмам, є давно

зафіксованими у словниках і мають тривалу історію. Функціями субстандартної лексики є емоційний вплив на співрозмовника, бажання «пожвавити» мовлення, зробити його колоритним, неформальним. Функцією субстандартного словотвору може також бути шифрування з метою розповсюдження інформації лише для певного кола комунікантів, бажання виділитись серед певної спільноти іронією, сарказмом, просто дотепністю та почуттям гумору. Крім того, мовний субстандарт є засобом збереження і відображення національно-культурних елементів та рис народів [4, с. 45-47]. Саме емоційний компонент є провідним психолінгвістичним чинником, що виконує цю роль. Орудуючи субстандартними мовними одиницями з певним емоційним зарядом, можна як розвеселити комунікантів, так і образити їх, напружити або розрядити комунікативну ситуацію, справити різне, іноді полярне враження на комунікантів і т.ін.

Емоційний компонент у словотворі невід'ємно пов'язаний з поняттям екстралінгвістичної домінанти – позамовного чинника, який утім є найяскравішим фактором у певній екстралінгвістичній ситуації завдяки різним чинникам зовнішнього, психологічного, історичного, соціального характеру [5, с. 3]. Екстралінгвістичні домінанти вербалізуються в мовному субстандарті, як правило, завдяки метафорі й метонімії. Так, в умовах відповідного дискурсу нескладно зрозуміти значення слова *carrot top – рудоволоса людина*. Порівняйте: *морквинка – рудоволоса дівчина (укр. сленг)*.

Екстралінгвістична домінанта може продукувати загальнозрозумілі, але водночас експресивно-виражені слова з домінуючим конотативним компонентом значення, що базується на очевидних характеристиках об'єкта номінації. У процесі декодування метафоризованої й метонімізованої мовної одиниці для комуніканта є характерним мисленнєве повернення до дискурсу, екстралінгвістичної ситуації і визначення екстралінгвістичної домінанти. Після правильного визначення екстралінгвістичної домінанти, комунікант може легко зрозуміти значення мовної одиниці [5, с. 6].

Емоційний потенціал мовлення суттєво впливає на стійкість мовної одиниці, оскільки субстандарт є мінливим і динамічним мовним пластом, який постійно оновлюється новими мовними одиницями. Найяскравіші субстандартні одиниці закріплюються в мовному узусі, деякі на тривалий час, багато з яких потім мігрують в побутове «нейтральне» мовлення. Старі мовні одиниці, конотативне значення яких вже частково стерлося, мають також потенціал для конотативного оновлення в мовному субстандарті: *впасти з дуба – впасти з дуба на кактус; бути хворим на голову – бути*

хворим на обидві півкулі; у тебе всі дома? – у тебе everybody home? і т.ін. Ці приклади демонструють, як загальновідомі фразеологізми оновлюють свій психоемоційний компонент завдяки творчості комунікантів.

Емоційний компонент, що невід'ємно пов'язаний з екстралінгвістичною домінантою, може бути багатоспекторним і містять цілий діапазон емоцій від позитивних до негативних. У мовному субстандарті емоції, які виникають на основі екстралінгвістичної домінанти, охоплюють, переважно, ворожість, іронію, сарказм, зверхність, огиду, презирство, гордовитість і т.ін. Емоційний компонент виникає на основі екстралінгвістичної домінанти – характерної та яскравої риси (або рис), що можуть бути транспарентними або нетранспарентними. Розуміння мотивації останніх потребує глибинних культурних, історичних і соціальних знань.

Екстралінгвістична домінанта вносить елемент синергії, що є елементом сильного емоційного впливу на комуніканта [8, с. 26-52]. Таким чином, екстралінгвістична домінанта чинить вплив на емоційний стан людини, оскільки може роздратувати, розізлити, викликати відчуття відрази, або навпаки, розсмішити, сприяти її розслабленню в певних умовах тощо. Метафора, що виникає на базі екстралінгвістичної домінанти, відображає актуальний емоційний стан особистості і, за деякими дослідженнями (див., напр., [2]), може бути засобом психокорекції і особистості, і певної соціальної групи.

Поняття екстралінгвістичної домінанти тісно пов'язане з теоріями метафори як стислого порівняння [1, с. 303; 3, с. 19; 6, с. 91-102]. Саме екстралінгвістична домінанта є спільною (часто найяскравішою) екстралінгвістичною особливістю між об'єктом та суб'єктом порівняння, розглядаючи її як основу вже мовного словотвірного процесу.

Психоемоційний компонент, утім, може варіюватися від позитивного до негативного залежно від мовленнєвого середовища: *укроп (український військовий)* має негативно забарвлений емоційно-оцінний компонент для росіян та багатьох жителів військових невизнаних республік та, водночас, нейтральний або позитивний емоційно-оцінний компонент для українців. Іншим яскравим прикладом може бути *yanky-dandy doodle* (американський солдат часів американської революції 1775–1783 років). Етнофобізм *yanky-dandy doodle* був утвореним англійськими солдатами на позначення американських повстанців, екстралінгвістичною домінантою яких був їхній неохайний одяг (які, до того ж не мали єдиної уніформи на противагу англійським солдатам, одягнутим в червоні кафтани – *red coats*). Маючи в

своїй основі психоемоційні чинники презирства, зверхнього ставлення з боку англійців (*red coats*), *yanky-dandy doodle* згодом набув позитивного психоемоційного ставлення у військовому та цивільному середовищі американців, свідченням чого є загальновідома пісня *Yanky Dandy Doodle*, яка навіть стала гімном штату Конектікут.

У структурно-морфологічному плані субстандартні мовні одиниці можуть варіюватися від простих слів до афіксальних, композитних слів і словосполучень. Особливого статусу тут набувають композитні одиниці з характерним елементом римування, які мають місце в англійській, українській і російській мовах: *culture-vulture 1. аматор мистецтва 2. людина, що наживається на мистецтві*; *fender-bender – аварія; укр.: хімік-лірик – хімік, що займається виготовленням наркотиків; коньяк-маньяк – коньяк. Рос.: глаз-алмаз – 1. хороший зір; 2. уважність, спостережливість*.

Психоемоційний компонент цих лексем підсилюється римуванням компонентів у складі цих композит та їхнім метафоричним переосмисленням. Такі лексеми можуть бути полісемантичними: *fender-bender 1. невелика аварія; 2. водій-лихач; 3. барбітурати*, та утворювати похідні лексеми. В англійській мові це відбувається морфологічно-синтаксичним способом (способом конверсії)*: blackjack n. поліцейський кийок, обшитий шкірою; v. ударити когось таким кийком.* У російській та українських мовах зустрічається композита *гопстопник – хуліган, розбійник*, що є похідною від *гоп-стоп грабіжний розбій,* та утворена за допомогою суфікса.

Одночасно з римуванням можуть застосовуватись й інші способи словотвору. Так, у лексемах *frat-rat – член студентського братерства* і *cop-shop – поліцеський відділок*, де усічені частини перших компонентів *fraternity* і *copper* римуються, крім цього спостерігається явище телескопії.

Отже, психоемоційний чинник в утворенні субстандартної лексики й фразеології варіюється на базі чисельних емоцій, що базуються на екстралінгвістичній домінанті та, з іншого боку, багатьох лінгвістичних морфологічних і семантичних способів словотвору. Особливо емоційно яскравими серед таких одиниць є композити з елементом римування.

Література

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка : учеб. / И. В. Арнольд. – 11-е изд. – Москва : Наука, 2012. – 376 с.

2. Бикмухаметова Н. З. Социально-психологические аспекты использования метафоры в психодиагностике и психокоррекции личности и группы : автореф. дис. … канд. филол. наук : 19.00.05 / Назия Закизяновна Бикмухаметова; Ярослав. гос. ун-т им. П. Г. Демидова. – Ярославль 2002. – 27 с.

3. Галстян А. С. Психологический анализ процесса метафоризации : автореф. дис. … канд. филол наук : спец. 10.02.19 / Анаит Сережаевна Галстян; Ин-т языка им. Р. Ачаряна. – Ереван, 1985. – 19 с.

4. Гонта І.А. Сленг як засіб відображення національно-культурних рис народів // Матеріали п‘ятої міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу». Харків: Харківський ун-т ім. Каразіна, 2009. – С. 45 – 47.

5. Гонта І.А. Вербалізація екстралінгвістичної домінанти у мові (на матеріалі американського мовного субстандарту) // Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Філологія». Випуск 19. – Маріуполь: Редакційно-видавничий відділ МДУ, 2018. – С. 204 – 210. Електронний ресурс http://visnyk-filologia.mdu.in.ua/uk/vipusk19.pdf.

6. Никитин М. В. О семантике метафоры / М. В. Никитин // Вопросы языкознания. – 1979. – N 1. – С. 91-102.

7. Сєліванова О.О. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми. – Полтава: Довкілля-К, 2008 – 711 с.

8. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция / В. Н. Телия // Метафора в языке и тексте / отв. ред. В.Н. Телия. – Москва : Прогресс, 1988. – С. 26-52.

9. Thesaurus of American Slang / Ed. by L.Chapman – London and Glasgow: Collins, 1990. – 489 p.

10. Dictionary of American Slang. / Ed. by H.Wentworth, S.B.Flexner. – New York: Thomas Y.Crowell, 1975. – 766 p.

ВЗАЄМОДІЯ ЛІНГВАЛЬНИХ І ПАРАЛІНГВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ КРИТИКИ У ПЕРЕДВИБОРЧОМУ ДИСКУРСІ НІМЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ

Гридюшко О.О.
Національний університет «Одеська юридична академія»
grydiushko.olga@gmail.com

This paper focuses on the interaction of verbal and paraverbal devices of critical rhetoric in contemporary German and Ukrainian electoral discourse as a variety of political discourse. Critical rhetoric is a prominent feature in the speeches of opposition politicians striving to win over their constituencies and gain power. The paper examines verbal, paraverbal and implicative criticism in German and Ukrainian electoral discourse as well as similarities and differences (ethno-specific contrasts) in the strategies and tactics of criticism in face-to-face & face-to-back communication in parliamentary, rallying, and mass media electoral discourse.

Keywords*: critical rhetoric, German and Ukrainian electoral discourse, verbal, paraverbal, implicative, similarities, differences, ethno-specific contrasts, face-to-face communication, face-to-back communication.*

Передвиборчий дискурс (англ. *electoral discourse, нім. Wahlkampagne*) як різновид політичного дискурсу є концептуально зорієнтованим на *критику*: його основною характеристикою виступає прагнення до апологізації, тобто подання в кращому світлі свого кандидата, партії і, водночас, спрямованість на активну критику опонента у *face-to-face* комунікації [2; 4; 7]. Крім того, критика зорієнтована не лише на безпосередньо присутніх слухачів, але вона шукає й більш широке коло слухачів. Цій концепції "не присутнього третього" (англ. *face-to-back communication*) присвячено досить багато робіт із сучасного моделювання мовної комунікації [напр.: 9, с. 187-208], що увиразнює новизну роботи, а саме, застосування цієї моделі у сфері політичного передвиборчого дискурсу.

Провідними ознаками критики у передвиборчому дискурсі є її оцінність, агональність і агресивність [8]. *Оцінність* критики у передвиборчий період пов’язана з тим, що виборці мають право і хочуть критично оцінити всі здібності потенційного переможця у перегонах, навіть того, якому вони внутрішньо симпатизують і виявляють йому свої уподобання [6]. *Агональність* критичних висловлювань найбільш яскраво прослідковуємо у створенні опозитивних "МИ:ВОНИ" дискурсів, які слугують на позначення межі між "своїми" та "чужими" як найбільш прототипних для передвиборчої комунікації [5, с. 305]. Критика суперника може мати *агресивний* характер і проявлятися у дискредитації опонента з

метою доказів його/її професійної й особистісної неспроможності, і як наслідок – неспроможності зайняти посаду, на яку вона/він претендує [1].

Мовною специфікою українського політичного передвиборчого дискурсу є його українсько-російська двомовність, яку необхідно враховувати під час зіставлення засобів вираження критики у німецькому політичному дискурсі. Така неконгруентність зумовлює необхідність проведення двобічного зіставлення та моделювання – *tertium comparationis*. За таку ідеалізовану основу порівняння ми обираємо *критичне висловлювання*, яке надалі зіставляємо за чотирма параметрами: *семантичним* (глибинна структура критичного висловлювання), *вербальним* (експліцитність/імпліцитність критики), *паравербальним* (голосові і жестові засоби оформлення критичного висловлювання) та *дискурсивним* (екстралінгвальні чинники критичного спілкування, конситуація критики в умовах парламентського, мітингового та медійного типів дискурсу).

Для визначення глибинної структури критичного висловлювання та семантичних умов *критики* було розроблено прототиповий сценарій, який презентується такою парафразою: Суб'єкт **X** <***критикує***> об'єкт **Y** за дію **P**, указуючи при цьому на недоліки **Z** об'єкта **Y** і/або його дій **P**. Диференціатор [вказівка на недоліки Z об'єкта **Y** і/або його дій **P**] відрізняє критику від *осуду*. Слід зазначити, що критика може мати сприятливий або несприятливий характер. Як що суб'єкт **X** указує на недоліки **Z** об'єкта **Y** і/або його дій **P** *докладно* і *ґрунтовно*, то така критика є ***сприятливою*** і сприймається об'єктом **Y** як *обговорення, розбір* або *аналіз*. Як що суб'єкт **X** указує на недоліки **Z** *суворо* і *знищувально*, то така критика є ***несприятливою*** і сприймається об'єктом **Y** як *засудження* або *осуд*. Уважаємо, що саме другий тип критики – несприятливий – використовують у передвиборчому публічному дискурсі як засіб здійснення впливу на опонента (об'єкта критики) з метою змінити його психологічний стан і провокувати до відповідної агресивної поведінки.

Серед синонімів дієслова “критикувати” в українській мові виокремлюємо такі, як-от: *коментувати, судити, аналізувати, докоряти, дорікати, розносити, засуджувати, розпушувати, проробляти*. В німецький мові синонімічний ряд дієслова "kritisieren" представлений ширшим діапазоном: *begutachten* (переглядати), besprechen (обговорювати), beurteilen (оцінювати, судити), *bewerten* (оцінювати), *eine Besprechung/Kritik/Rezension schreiben* (писати обговорення/критику/рецензію), [*kritisch*] *würdigen* ([критично] вшановувати), *rezensieren* (рецензувати), *urteilen* (судити),

angreifen (нападати), *attackieren* (атакувати), *nicht akzeptieren* (не приймати), *nicht durchgehen lassen* (не відпускати), *rügen* (журити), *tadeln* (звинувачувати); *anmeckern* (прискіпуватися), *bemäkeln* (хаяти). Як бачимо, більшість синонімів в українській мові увиразнюють несприятливий вид критики, а в німецькій мові – навіть її агресивний характер. Відмінною рисою українського критичного стратегування є активне використання українськими політиками пейоративів (напр., "скотиняка", "підстилка", "покидьок"), жаргону (напр., "ширки", "компашка") та прецедентних цитат з кінострічок ("дірку від бублика він отримає, а не владу"), які важко уявити собі в німецькому публічному політичному спілкуванні у критичній площині.

Агресивність критики має значний вияв у мовленнєво супроводжувальних жестах (англ., *co-speech gestures*) мовця – адресанта критики, які, з одного боку, зорієнтовані на семантику критичного висловлювання і посилюють експліцитні (прямі/непрямі) вербальні маркери критики (нім. *falsch (неправильно, хибно), unrichtig (неправильно), der Fehler (помилка), fehlerhaft (помилково), Bruch (провал)*/укр. *неправильно, помилка, помилково, хибно, невірний, цинізм, недолік, фіаско, падіння*), синхронізуючись із головно наголошеними складами. До таких жестів відносимо жести правої або лівої руки із конфігурацією кисті у вигляді 1) кулака, 2) вказівного пальця, 3) широко відкритої долоні. Такі рухи мають як правило імпульсивний характер, вони спрямовані вбік адресата критики і можуть перевищувати лінію плеча адресанта критики. З іншого боку, критика може бути реалізована непрямо, приховано і бути "розмитою" в імпліцитній площині мікро- та макротематичних абзаців, які вербалізують такі складні види критики, як сумнів, скепсис, підозру, упередження, недовіру тощо.

У таких випадках поряд із акцентуючими жестами критику також експлікують просодичні засоби [3], наприклад, паузи хезитації, а також засоби міміки, окулесиці та проксемики мовця, які *показують* критику і заміщують її вербальні експлікати. Останню групу ми пропонуємо відносити до *конклюдентних* засобів вираження критики, коли мовець замість слів (усно) або письмових повідомлень виражає критику своєю поведінкою. У деяких випадках як конклюдентна дія може виступати *мовчання*, яке у строгому (юридичному) сенсі є бездіяльністю, але у ракурсі засобів зворотного зв'язку (англ. *feedback channel*) адресат може сприйняти мовчання як критику.

Необхідно підкреслити, що прямі номінанти концепту "критика" та "критично” зазвичай використовуються як українськими, так і німецькими політиками, коли вони *говорять про критик*у, а не безпосередньо критикують опонентів або неприсутнього третього. Німецькі та українські політики звертаються до використання багатьох синтаксичних засобів, зокрема повторень, риторичних питань, спонукальних речень тощо, щоб сформулювати критичне висловлювання. При цьому німецькі опозиційні політики експліцитно і прямо називають суб’єкт критики, безпосередньо звертаючись до нього (напр. "*Indem Sie immer von neuem den Versuch machen,* ***Frau Bundeskanzlerin****, die Fehler Ihrer Politik anderen aufzubürden, spalten Sie Europa*" (1). Натомість українські політики частіше використовують займенники “вони”, “їх”, щоб відокремити себе від суб’єкта критики (напр., "*Слухайте, дорогі товариші, панове, друзі, "грантожери", як* ***вас*** *там назвати по правді – да? – спустіться з небес і підіть у село!*" (2).

Перспективними для подальшого дослідження вважаємо визначення національно-культурної специфіки стратегій критики німецьких та українських політичних діячів у період передвиборчої боротьби, опозитивних пар *свій:чужий, влада:опозиція, старе:нове, лідер:підлеглий, жінки:чоловіки* як концептуальних основ адресантно-адресатних відносин критичної риторики, контрастів вербального, паравербального та конклюдентного вираження критики в німецькомовному й україномовному передвиборчому дискурсах. У межах інструментально-фонетичного аналізу необхідно встановити також залежність чи автономність просодичних і кінетичних засобів оформлення критичного висловлювання від його семантико-синтаксичної структури, ключових концептів та різновидів форм критики (зауваження, претензія, заперечення, звинувачення, невдоволення та ін.) в електоральній боротьбі.

Література

1. Зайцева Е. Л. Выражение отрицательной оценки в политическом дискурсе (опыт сравнительно-сопоставительного исследования российских и французских печатных средств массовой информации): дисс. … канд. филол. наук: 10.02.20 / Е. Л. Зайцева. – Чебоксары, 2006. – 195 с.
2. Смоленкова, В. В. Методы американской риторической критики / В.В. Смоленкова // Современная политическая лингвистика: материалы междунар. научно-практ. конф. Екатеринбург, октябрь 2003 г. Уральский гос. пед ун-т. - Екатеринбург, 2003. – С. 144 – 145.
3. Сотников А. В. Просодичні засоби актуалізації комунікативно-прагматичних інтенцій у британській політичній промові (експериментально-фонетичне дослідження): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / А. В. Сотников. – К., 2012. − 274 с.

4. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. – М.: Гнозис, 2004. – 324 с.

5. Diekmannshenke, H. Sprechen über Politik in den Medien. Linguistische Aspekte der Rezeption von politische Kommunikation // Semantische Aspekte öffentlicher Kommunikation. – Frankfurt/Main: Peter Lang GmbH, 2002. – S. 304-328.

6. Fries, N. Bewertung. Linguistische und Konzeptuelle Aspekte des Phänomens // Sprache und Pragmatik. – Lund: Veröffentlichung des Lunder Projektes, 1991. – № 23. – С. 1–31.

7. Girnth H. Sprache und Sprachverwendung in der Politik. Eine Einführung in die linguistische Analyse öffentlich-politischer Kommunikation / H. Girnth. – Berlin: De Gruyter, 2002. – 172 S.

8. Klein, J. Von Gandhi und al-Qaida bis Schröder und Merkel: politolinguistische Analysen, Expertisen und Kritik // Klein, Josef. – Berlin: Frank & Timme, 2016. – 427 S.

9. Woolard, K. A. Bystanders and the Linguistic Construction of Identity in Face-to-Back Communication / K. A. Woolard // Peter Auer, ed. Style and Social Identities. – Berlin/ NY: Mouton de Gruyter, 2007. – P. 187–207.

Ілюстративний матеріал

1. Alexander Gaulands Antwort auf die Regierungserklärung von Angela Merkel. [Electronic resource]. – Mode of access: https://juergenfritz.com/2018/03/22/gauland-bt-rede/

2. Виступ Олега Ляшка на засіданні Верховної Ради від 3 квітня 2018 року. [Electronic resource]. – Mode of access: https://iportal.rada.gov.ua/uploads/documents/48883.pdf

ПРОСОДИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ВОЗДЕЙСТВИЯ В УСТНОМ АНГЛОЯЗЫЧНОМ РЕКЛАМНОМ ДИСКУРСЕ

Евдокимова И.А.
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
cloud2001@ukr.net

The article is an attempt to probe more deeply into the area of impact-forming devices by examining the prosodic component of communication. The samples for the analysis have been taken from the oral advertisement discourse. The results bring the author near the position that Golden Middle is the universal rule of prosodic impact-forming devices. Prosodic peculiarities of loudness, pitch level and formants structure of Golden Middle have been determined in the oral ad discourse.

Key words: *manipulation, golden middle, timbre, impact, ad discourse, prosody, electroacoustic analysis.*

Настоящее исследование представляет собой попытку определить наиболее распространенные просодические средства воздействия на аудиторию, употребляемые в устном англоязычном рекламном дискурсе, поскольку любой рекламный текст всегда предполагает манипулирование сознанием реципиента. Воздействие на подсознание, чувства и эмоции происходит через некритичное восприятие и усвоение информации. Воздействие на человека связанно со снижением критичности при восприятии содержания и достигается, по мнению В. Н. Зазыкина, при помощи конкретности и образности ключевых слов и качеств описываемого предмета; положительных образов и ассоциаций; речевой динамики: качества голоса, богатства интонационных характеристик, пауз и тембра [2].

Манипуляция как сложное речевое воздействие отличается и от убеждения, и от внушения тем, что человек, осознавая в результате, что он делает или говорит, не может отчетливо представить, *как* он пришел к такому решению. Это и есть высшая степень мастерства: фокусировать сознание адресата на строго определенных фрагментах бытия и постепенно формировать иную реальность [1, с. 247]. Власть над человеком имеют не только числа, но и соотношения между ними. Наиболее знаменитое открытие Пифагора – это вычисление «золотой пропорции» («золотого сечения»). Золотое сечение – это пропорциональное деление отрезка на неравные части, приблизительно равное 2:3 или 3:2.

Устные дискурсы, построенные с соблюдением «золотой пропорции», обладают удивительной суггестивной силой. Слова, расположенные в вычисленных по формуле золотого сечения пространственно-временных

координатах, автоматически входят в подсознание человека при прослушивании рекламы, например. Как правило, точки золотого сечения располагаются в местах расположения главной мысли, перехода от рассуждения к выводам [1, с. 254-255]. Чтобы понять мир вокруг нас, мы должны найти составляющие его числа [1, с. 123]. Перефразируя предыдущее высказывание: чтобы понять, как влияют на слушателя просодические средства в точках золотой середины, постараемся разобраться с суггестивными составляющими, способствующими воздействию в устных англоязычных дискурсах.

Современные лингвисты и психологи неоднократно обращались к суггестивным возможностям ритма на всех уровнях дискурса: фонетическом, лексическом, синтаксическом. Однако дело не просто в ритмическом чередовании звуков, слов, повторе предложений, по мнению Бардиной Н. В., а в том, что ритм, как образно выразился известный физик и философ В. Налимов, – прямая, непосредственно обращенная в сердце, минующая контроль разума (см. там же с. 256).

Принимая во внимание ряд Фибоначчи, определенный многими исследователями в процессе истории как арифметическое выражение закона золотого деления, рассмотрим ритмические особенности устного англоязычного рекламного дискурса. Ряд Фибоначчи известен как ряд чисел (0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55 и т.д.), особенность которых состоит в том, что каждый ее член, начиная с третьего, равен сумме двух предыдущих 2+3=5; 3+5=8 и т.д., а отношение смежных чисел ряда приближается к отношению золотого деления (см. там же с. 119).

Согласно проведенному перцептивному анализу, ритм в устном рекламном дискурсе (РД) определяется в преимуществе своем как двухрядовый или многорядовый. Рассмотрев количество ударных слогов в синтагме (от 1 до 5) РД, мы пришли к выводу о том, что ритм во всех исследуемых РД подчинен отношению золотого деления. Результаты исследования отражены в таблице 1.

Таблица 1

Количественная дистрибуция ударных слогов в англоязычном устном рекламном дискурсе (%)

1 слог	2 слога	3 слога	4 слога	5 слога	% распреде-ления по Фибоначчи
19,6	41,1	27,9	5,8	5,6	94,2

В РД количество ударных слогов соотносится с рядом чисел Фибоначчи, при котором числа 1, 2, 3, 5 (количество ударных слогов в синтагме) составляет преобладающее число от количества остальных вариантов (в нашем случае – числа 4) – 94,2% случаев. Следовательно, исследуемые РД в ритмическом отношении построены согласно принципу золотого деления, а значит, суггестивно направленные.

Согласно недавним исследованиям, было обнаружено, что нижние и верхние пороги восприятия внешней среды человеком связаны через золотую пропорцию. Учитывая данное наблюдение, Бардина Н. В. рассчитала оптимальную громкость звука. Максимальная громкость звука, равная *130* децибелам, делилась на число *золотой пропорции* (равной *1,618)*, в результате чего было получено число *80* дБ (равное громкости человеческого крика). Следующее деление полученного числа на золотую пропорцию позволяло получить *50* дБ, что соответствует громкости нормальной человеческой речи [1, с. 123].

Рассмотрим рекламные дискурсы сквозь призму показателей *золотого сечения*, что позволит определить наличие в дискурсах данного типа суггестивно направленных отрезков. Для выяснения такого предположения был проведен электроакустический анализ материала исследования: устные рекламные дискурсы, на основе компьютерной программы PRAAT, используемой последнее десятилетие в фонетических работах ученых ОНУ им. И.И. Мечникова. Данное инструментальное исследование позволило не только вычислить максимальные и минимальные параметры громкости ударных слогов, но и отразить их вариативность в основных частях рекламного текста: в начале, в основной части и завершении, что отражает общие характеристики, свойственные дискурсам такого типа. Результаты анализа отображены в таблице 2.

Таблица 2

Усредненные слоговые значения интенсивности в англоязычном устном рекламном дискурсе, в дБ

Начало				Основная часть				Завершение			
1-й ударный слог		Ядерный слог		1-й ударный слог		Ядерный слог		1-й ударный слог		Ядер-ный слог	
мин	мак с	мин	мак с	мин	мак с	мин	мак с	мин	мак с	мин	мак с
61	76	61	76	63	76	62	78	63	79	61	78

Согласно полученным минимальным значениям (61-63 дБ) можно утверждать, что они соответствуют нормальной громкости человеческого голоса. Анализ максимальных значений громкости позволяет отнести (76-79 дБ) данный параметр просодии к компоненту, который является суггестивно насыщенным, поскольку его значения приближены к крику (80 дБ). Исходя из полученных данных, можно утверждать, что рекламные дискурсы строятся по правилу золотой середины, то есть обладают бессознательными манипулятивными приемами.

Структура текста позволяет выделить отрезки, являющиеся наиболее насыщенными: ядерный слог в основной части (78 дБ) и завершение (1й ударный слог – 79 дБ, ядерный слог – 78 дБ). Таким образом, можно утверждать, что завершение не только произносится с большей громкостью, но и содержит элементы воздействия на адресата.

Используя способ определения золотой пропорции для громкости, предложенный Н. В. Бардиной, попытаемся получить соответствующие данные для частоты основного тона (ЧОТ). Как известно, максимальные значения ЧОТ звука не превышают *500* Гц. Если разделить данную величину на число золотой пропорции (1,618), то получаем 309 герц, что отражает показатель максимальных значений ЧОТ высокого уровня, свойственного мужским голосам. Если в свою очередь, полученные *309* Гц разделить числом золотой пропорции, то получаем *190* Гц, что передает максимальный показатель средних значений ЧОТ. При следующем делении получаем *118* Гц, что есть показателем нижнего порога среднего уровня ЧОТ. Конечное деление на золотую пропорцию позволяет получить минимальный показатель низкого высотного уровня ЧОТ, что составляет *72* Гц.

Сравнивая градацию значений интенсивности мужских голосов, отраженную в работе Петлюченко Н. В. «Харизматика: мовна особистість і дискурс» (190-280 Гц – высокий уровень, 125-180 Гц – средний уровень, 70-120 Гц – низкий уровень) [3, с. 364] с полученными нами значениями золотой пропорции для ЧОТ (309-190-118-72 Гц), необходимо отметить, что принцип золотой середины соблюдается во всех языках и активно используется в речи адресантами. Кроме того, ученые в области звучащей речи, используют его подсознательно и осознанно в лингвистических классификациях. Мы считаем, что на стыке золотой пропорции и происходит бессознательное воздействие, в данном случае, на уровне частоты основного тона.

Среди существующих средств просодии ученые редко уделяют внимание исследованию тембра, который специально и сознательно

конструируется. Тембральное воздействие, прежде всего, направленно на создание образа, которое способствует передаче эмоций, в частности в рекламном дискурсе, формирует оценку слушателя и провоцирует некоторые модальные характеристики. В РД наиболее ярко проявляется суггестивная функция тембровой составляющей, которая проявляется и выявляется благодаря изменениям формантных значений.

Формантные значения также были подвергнуты анализу с точки зрения золотой пропорции. Учитывая процедуру деления на число золотой середины, мы берем *5000* Гц в качестве точки отсчета формант, поскольку пятая форманта проявляется на данном уровне. В процессе вычислений мы получаем значения, которые можно отнести к универсальным значениям формант вообще, поскольку они отражают значения каждой из четырех формант: *730* Гц (значения первой форманты), *1180* Гц (второй форманты), *1910* Гц (третьей форманты) и *3090* Гц (четвертой форманты).

Соотнося полученные значения с результатами исследования формант, можно проследить, изменения ширины форманты относительно полученных значений.

Анализ материала исследования позволил подтвердить наше предположение о том, что устный рекламный дискурс строится по формуле золотого сечения, позволяя ключевым словам проникать на уровень подсознания, воздействуя, таким образом, на бессознательные образы адресата. Данное утверждение было подкреплено изучением ритмической структуры дискурсов, громкости и изменениям формантных значений, которые относятся к особенностям тембра.

Перспективой исследования является проведение и описание анализа тембрального компонента просодии: комплексное изучение формант, как в структуре синтагмы, так и в разных частях рекламного дискурса, что поможет расширить список просодических средств манипулятивного воздействия.

Література

1. Бардина Н. В. Античная матрица нашей души : [монография] / Н. В. Бардина – Одесса : Астропринт, 2009. – 288 с.

2. Зазыкин В. Н. Психология в рекламе / В. Н. Зазыкин. – М. : ДатоСтром, 1992. – 64 с.

3. Петлюченко Н. В. Харизматика: мовна особистість і дискурс / Н. В. Петлюченко. – Одеса : Астропринт, 2009. – 464 с.

ГРАФІЧНІ ЗАСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ЕМОЦІЙ ПЕРСОНАЖА ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Космацька Н.В.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ktppfm_kosmatska@ukr.net

The paper elucidates the emotional state of characters in French fiction and the graphic means of its representation. It is established that the emotional speech is graphically reflected by the use of punctuation marks, italics, quotation marks. The most common graphic presentation of the character's emotional state is the exclamation mark.

Key words: *emotion, graphic, punctuation, emotional state, semantic loading.*

Мовленнєва поведінка людини, як відомо, формується під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Зовнішніми чинниками слугують соціально зумовлені характеристики мовця (вік, освіта, рід діяльності, рівень та умови життя, віросповідання, залученість до родинного й соціального життя, доступ до влади та інформації) й обставини конкретної комунікативної ситуації (її тема, мета, рівень офіційності, локально-хронологічні показники). Внутрішніми чинниками виступають потреби, мотиви, психоемоційний стан, когнітивні й саморегуляційні здібності мовця.

Метою цієї розвідки є встановлення графічних засобів, що семіотизують емоційний стан мовця-персонажа художнього твору. Об'єктом дослідження слугували уривки із французьких романів класичних і сучасних авторів.

Зміна соціального статусу мовця чи умов комунікативного обміну безпосередньо впливатимуть на його поведінку й просодичне оформлення його мовлення, або інтонацію (темп, ритм, паузація, фразовий наголос, мелодика тощо). Цікавим видається спостереження за мовцем, коли він не має очевидного співбесідника, висловлює свої думки вголос самому собі або абстрактному слухачеві, як у такому уривку:

- *Raté, ronchonnait-il, complètement raté ! Il n'a même pas l'air de souffrir, le pauvre homme ! Et les pieds... vous avez vu les pieds ? Ça n'a jamais été des pieds de crucifié. On jurerait qu'il fait des pointes. […]*

- *Non... finalement non. Ça ne peut pas gazer. Tant pis !* [1, p. 159].

Зосереджений на критичному аналізі щойно доставленого замовлення, директор не скупиться на слова з негативною оцінкою, ні на емоції. Емоційність його мовлення графічно оформлено пунктуаційними знаками, а

саме: знаки оклику в кінці кожного речення, що передають високий ступінь обурення якістю виконання доручення; три крапки для передачі паузи у процесі висловлювання, заповненої діями і, вочевидь, роздумами щодо об’єкта аналізу; знак питання завершує поставлене запитання, яке є риторичним, оскільки воно не потребує відповіді. Навіть два останні речення першої репліки, які графічно завершено крапкою, семантично відбивають внутрішній стан невдоволення на рівні застосованої лексики (*jamais, pieds de crucifié, on jurerait, fait des pointes*).

Помітивши дорослого сина вкладника, який зайшов до лавки непоміченим, поведінка директора відразу змінюється. Його відчуття при цьому є суперечливими: з одного боку, він знає юнака з малого і звертається до нього за сімейним прізвиськом *Brasse-Bouillon*, з іншого, оскільки останній є вихідцем з благородної родини, на «ви». Несподівана поява гостя спонукає персонажа до такої реакції: він викрикує звертання-привітання, відправляє зневажливим жестом підлеглого і з певною долею підлабузництва продовжує спілкування, на що вказують лексико-граматична побудова висловлень і пунктуаційне його оформлення. На графічному рівні звертання супроводжують кома і знак оклику; пропозиція пройти завершується крапкою, тоді як за правилами класичної граматики дієслова у наказовому способі потребують знаку оклику; ввічливі на семантичному рівні питання закінчуються знаком питання; висловлена шанобливість наприкінці отримує знак незавершеності, наприклад:

Ladourd m'aperçut.

- Tiens, c'est vous, Brasse-Bouillon ! s'écria-t-il en congédiant d'un revers de main son chef-coquilleur. Avancez donc. Pourquoi restez-vous dans le courant d'air ? Auriez-vous peur de vous compromettre ? Ma fabrique s'honore... [1, p. 160].

Описуваний персонаж демонструє навички контролю своїх почуттів у поведінці: він не змигнув оком, помітивши здивування співбесідника, що стало результатом його вчинку, лише пробурчав у відповідь з ледь непомітною ноткою шанобливості в голосі:

- Oui, grogna-t-il, je l'emploie comme secrétaire. Elle n'est pas bonne à grand'chose, mais les Torure sont dans une situation si difficile que j'ai cédé aux instances du baron de Selle d'Auzelle. [1, p. 161].

Його спокійний тон мовлення графічно відбиває відповідна пунктуація: крапки, коми, дефіси. Лише транскрибована розмовна вимова *grand'chose,*

графічно передана з допомогою знаку апострофа, виказує нижчу за соціальною ієрархією позицію мовця.

Відмінності у емоційно-поведінковій реакції мовців на одну й ту саму ситуацію чітко простежуються в описаному нижче уривку. Так, подивитись, поспівчувати, допомогти, насварити малолітнього хлопчика, який упіймав гадюку і тримає її в руці збігаються домочадці – усі однозначно схвильовані, проте кожен реагує відповідно до його соціального статусу, що виявляємо на лексико-граматичному та графічному рівнях. Тітку хлопця цікавить чи гадюка мертва: «Est-elle morte?», де питальне речення логічно закінчується знаком питання. Няня висловлює сподівання, що то вуж і небезпеки немає стверджувальним реченням, з крапкою на кінці: «J'espère que c'est une couleuvre.». Гувернантка стримує старшого брата в наказовій манері не наближатися: «N'approchez pas, Frédie!», де звертання виділено комою, а речення нормативно закінчується знаком оклику. Старший брат залишається мовчки спостерігати за подіями. Абат обіцяє покарання: «Je te promets une de ces fessées…», де три крапки вказують на незавершеність розмови. Бабуся з властивою їй турботою про внука просить «кинути це жахіття» у спонукальному реченні «Voyons, mon chéri, lâche cette horreur !», яке закінчується знаком оклику, і лише семантичне наповнення дібраної автором лексики дає змогу читачеві зрозуміти почуття мовця. Глухоніма кухарка теж не залишається осторонь і видає доступні їй звуки, а саме «Krrrrrhh !». Зауважимо, що перше уведення в текст персонажа кухарки автор супроводжує уточненням щодо її фізичних вад, виділяє їх курсивом: *sourde et muette*. Зазначимо також, що всіх мовців подано у полілозі заголовними літерами; такий засіб графічного виділення застосовано автором лише у вищеописаному контексті [1, p. 19].

Порівняно невиразним є графічне відтворення психологічного стану героя Рішара Мійе, відомого читачеві з контексту, а саме: меланхолії, розгубленості, пошуку тих самих вічних почуттів, про які мріє кожен і до яких він так довго йшов, долаючи внутрішні переживання і зовнішні обставини та життєві ситуації. З усім цим багажем він приходить до тієї, яка його давно чекає. За твердженням автора жінка при зустрічі докоряє, опікується, напівшепоче, цілує, сміється, а герой напівшепотом бурмотить у відповідь і ледь стримує сльози від щастя, яке його переповнює. Увесь спектр емоцій персонажів супроводжують винятково знаки оклику. Відтак, зворушливість ситуації стає доступною лише у процесі аналізу вербального ряду, тобто через лексику (*m'attendait, j'étais ému, coquetterie, m'a reproché,*

murmuré, au bord des larmes, m'embrasser à pleine bouche, quelque chose d'important pour nous deux, je n'ai plus cherché à retenir mes larmes, serré contre moi en chuchotant, elle riait, un sourire, amoureuse, jouissance). [3, pp. 137–141].

Для виділення банальних тем для бесіди чи зовнішніх обставин на противагу соціально прийнятному Стендаль застосовує курсив, як у фразі «Ah ! *c'est dimanche*, me dis-je», несподівано виявивши, що усі крамниці зачинені, а люди одягнені не по-буденному через те, що *сьогодні неділя,* яка ніколи не викликала незвичних, радісних почуттів у героя; також у роздумах «*La conversation du vrai bourgeois sur les hommes et la vie, qui n'est qu'une collection de ces détails laids, me jette dans un spleen profond quand je suis forcé par quelque convenance de l'entendre un peu longtemps*» [5, p. 211], де буденність обговорюваних питань залишає героя байдужим з тонкою ноткою роздратування, що посилено запозиченням, яке автор також виділяє курсивом. Відтак, курсивне виділення може слугувати вказівкою на зміну емоційного стану персонажа художнього твору.

Влучно, на нашу думку, роль курсиву характеризує Ж. Грак, стверджуючи, що цей засіб виділення перебуває на службі «енергетики слова» [2, p. 188–189]. Яскравим прикладом на підтвердження цього може стати репліка «–Mais c'est un *singe de croix* que vous faites là, Brasse-Brouillon!» [1, p. 25], де наголошене мовцем словосполучення на позначення невдоволення способом, яким співбесідник хреститься, графічно у тексті роману виділено курсивом.

Зрідка для емоційно навантаженого мовлення застосовує курсив у своїх творах М. Пруст, як у випадку з лексемою *hiérarchie*, в яку автор вкладає широкий спектр почуттів героя – від серйозності до машинальності й іронічності: «La *hiérarchie*, vous savez, comme disent les gens ridicules» [4, p. 201]. М. Пруст надає перевагу лапкам, з допомогою яких виділяє специфічні звороти та інтонації, властиві певному персонажу: «Pour faire partie du «petit noyau», du «petit groupe», du «petit clan» des Verdins, une condition était suffisante mais elle était nécessaire» [4, p. 303]. Зауважимо, що лапки також візуально відділяють слова автора від прямої мови персонажа у формі діалогу або внутрішнього монологу, що слугує перемикачем уваги для читача, який відчуває зміну ритму, тону, манери мовлення.

Таким чином, графічними засобами відтворення емоційного стану персонажів у художніх творах виступають: курсивні виділення, лапки, знаки

оклику та три крапки, звуконаслідування. Найпоширенішим графічним втручанням є знаки пунктуації.

Література

1. Bazin H. Vipère au poing. La Mort du petit cheval. Cri de la chouette. M. : Прогресс. 1979. 527 p.
2. Gracq J. André Breton, quelques aspects de l'écrivain. Paris : José Corti. 1948. 206 p.
3. Millet R. Intérieur avec deux femmes. Paris : Pierre-Guillaume de Roux. 2012. 141 p.
4. Proust M. Du côté de chez Swann. Paris : Flammarion. 1987. 671 p.
5. Stendhal. Vie de Henry Brulard. Paris : Gallimard, Folio. 1973. 512 p.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПРОСОДИЧЕСКИХ И НЕВЕРБАЛЬНЫХ СРЕДСТВ В ЭКСПЛИКАЦИИ СТЕПЕНИ ЭКСПРЕССИВНОСТИ РЕЧЕВЫХ АКТОВ

Ниживинская О.В.
Минский государственный лингвистический университет,
Республика Беларусь
nizhivolga@yahoo.com

The report deals with the interrelation of speech prosody and gesture in the English media discourse. The immediate subject under discussion is the interaction of prosodic and non-verbal means of communication in creating the effect of expressiveness of an utterance. Particularly correlation between the degree of expressiveness and the type of a speech act is being analysed.

Key words: *media discourse, speech act, degrees of expressiveness, prosodic means, non-verbal means, audio and visual analysis*

Участие просодии в создании экспрессивности высказывания относится к общепризнанным положениям лингвистики. Аналогичным образом признается роль невербальных средств речевой коммуникации в выражении эмоционально и модально-прагматических значений высказывания. Взаимодействие этих двух типов средств приобретает особую важность при изучении медиадискурса.

Материалом исследования, обсуждаемого в настоящем докладе, является речь ведущих и гостей программы британского телевидения «Hard Talk» [2]. В плане интересующей нас проблемы важно указать, что вся экспериментальная выборка была оценена информантами-носителями языка и фонетистами-экспертами как экспрессивная по сравнению с чтением вслух научно-популярной статьи и выступлением на научной конференции. Подтверждением полученной оценки является тот факт, что в ходе анализа перцептивной просодической транскрипции экспрессивные просодические средства были обнаружены в более чем 90% всех речевых актов.

В то же время, в ходе аудитивного анализа было установлено варьирование степени экспрессивности: высокая, средняя, малая (низкая). Характерно при этом, что степень экспрессивности была оценена как высокая лишь в сравнительно небольшом числе высказываний – в среднем 8%. Значительно более представительной (68%) оказалась группа высказываний средней степени экспрессивности. 24% всех высказываний были отнесены аудиторами к малой степени экспрессивности. Следует подчеркнуть, что высокая степень экспрессивности почти в три раза чаще характеризует речь ведущих, в то время как малая степень почти в два раза чаще отмечена в речи приглашенных в студию гостей.

В соответствии с принятыми методологическими принципами анализа экспрессивной просодии в изучаемом типе медиадискурса за точку отсчета

нами была принята высокая степень экспрессивности, демонстрирующая максимальное проявление объема просодических модификаций, имеющих выраженную модально-прагматическую доминанту [3].

Средняя степень экспрессивности доминирует во всех типах речевых актов в исследуемом корпусе (от 60% до 90%), за исключением *формул речевого этикета* и речевых актов *поддержки/одобрения*, где превалирует малая степень экспрессивности (52% и 60%, соответственно), что можно объяснить преимущественным использованием в данных типах речевых актов клишированных выражений вежливости.

Среди наиболее экспрессивных на перцептивном уровне оказались речевые акты *констатации фактов и событий, имеющих отношение к теме беседы* (34%) и *осуждения / обвинения / критики* (30%). Высокая степень экспрессивности, однако, не превалирует ни в одном типе речевого акта, а в некоторых вообще не представлена. К ним относятся, в частности, речевые акты *предположения; обобщения сказанного / подытоживания* и *поддержки / одобрения*.

Для описания разных по степени экспрессивности высказываний с точки зрения невербального поведения говорящих, т.е. в терминах жестовых параметров, по аналогии с анализом просодии, за точку отсчета была принята высокая степень. Как и при слуховом восприятии, высказывания высокой степени экспрессивности составили меньшинство – 14% от экспериментальной выборки, а средняя степень экспрессивности доминирует (58%). Естественно, что при таком распределении высказывания с высокой степенью экспрессивности оценивались как маркированные.

С точки зрения обусловленности степени экспрессивности типом речевого акта, среди наиболее экспрессивных на визуальном уровне, также как при восприятии на слух, оказались речевые акты *осуждения / обвинения / критики* (50%). В то же время, речевые акты *констатации фактов / событий, имеющих отношение к теме беседы*, которые были отмечены аудиторами на слух как наиболее экспрессивные, были почти полностью отнесены к средней степени на визуальном уровне. Среди наименее экспрессивных по участию жеста, так же как и по просодической структуре, оказались *формулы речевого этикета* и речевые акты *поддержки / одобрения*.

Особый интерес с точки зрения восприятия и оценки экспрессивности высказывания представляет взаимодействие вербальных и невербальных средств. По результатам эксперимента полная корреляция степени экспрессивности наблюдалась в 55% речевых актов, среди которых самой частотной группой были речевые акты, оцененные средней степенью экспрессивности как при аудиальном, так и при визуальном восприятии (60%). Степень корреляции по высокой и малой степени экспрессивности составила 34% и 49% соответственно. Случаи отсутствия корреляции оценивались нами как частичное совпадение, поскольку расхождения

ограничивались смежными градациями экспрессивности (высокая – средняя или средняя – малая), и ни в одном из речевых актов не было полярных различий (высокая – малая степени). Характерно, что при несовпадении данных аудио- и визуального анализа, жест превышал просодическую структуру по степени экспрессивности в 52% высказываний. Так, высокая степень экспрессивности в жесте зафиксирована в два раза чаще, чем в просодии, т.е. часть высказываний, отмеченных средней степенью просодической экспрессивности, попали в высокую степень экспрессивности при визуальном восприятии.

Таким образом, экспериментальные данные подтверждают роль как просодических, так и невербальных средств в создании экспрессивности речевых актов и их дифференциации в этом отношении. Данный вывод подтверждается установленными по результатам обоих типов анализа различиями в степени насыщенности высказывания экспрессивными средствами, критерии которой определялись нами по показателям комплексности, экстенсивности и интенсивности анализируемых признаков. Исходя из направленности проводимого исследования, выявленные тенденции в использовании просодических и невербальных экспрессивных средств определяют методологию установления жестово-просодических портретов различных типов речевых актов [1; 4]. В этом смысле неравномерное распределение экспрессивных просодических и невербальных средств с ярким доминированием средней степени экспрессивности полностью соответствует, на наш взгляд, стилистической и прагматической специфике речевого поведения участников программы «Hard Talk», отражающего ее спонтанность и одновременно подготовленность, личную вовлеченность и, с другой стороны, эмоциональную сдержанность, налагаемую содержанием и статусом данной программы.

Литература

1. Калита, А. А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення: монографія / А. А. Калита. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 320 с.

2. Карневская Е. Б. Взаимодействие просодии и невербальных средств общения в социокультурном аспекте / Е. Б. Карневская, О. В. Ниживинская // Соизучение языка и культуры в системе современного языкового образования: подходы, проблемы, перспективы : материалы Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 17–18 декабря 2014 г. : в 2 ч. / Мин. гос. лингвист. ун-т ; редкол.: Н. П. Баранова [и др.]. – Минск, 2015. – Ч. 1. – С. 247–251.

3. Карневская, Е. Б. Практическая фонетика английского языка на продвинутом этапе обучения : учеб. для студентов вузов / Е. Б. Карневская, Е. А. Мисуно, Л. Д. Раковская ; под общ. ред. Е. Б. Карневской. – 4-е изд., перераб. – Минск : Аверсэв, 2017. – 410 с.

4. Сухова, Н. В. Взаимодействие просодии и невербальных средств в монологической речи: на материале английских документальных фильмов : дис. … канд. филол. наук 10.02.04 / Н. В. Сухова. – М., 2004 – 166 л.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФОНЕТИКИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

THE POWER OF THE PAUSE

Olga Ilchenko, Zinaida Shelkovnikova
Research and Educational Center for Foreign Languages,
National Academy of Sciences of Ukraine
olgilch@hotmail.com, z.shelkovnikova@gmail.com

The present paper addresses the so-called Sir Winston method that deals, among other things, with proper pausing. We suggest introducing the elements of the method while teaching English as a foreign language, be it general English or English for specific purposes. We emphasize the method's rhetorical potential and show how to use it in class.
Key words: *Sir Winston method, rhetoric; pause, rhythm, emphasis, focus.*

"Vary the pose and vary the pitch. Finally, don't forget the pause."
Sir Winston Churchill.
"Never pause unless you have a reason for it,
but when you pause, pause as long as you can."
W. Somerset Maugham, Theatre.

Most times we tend to talk faster than necessary. Oftentimes, our students, who desperately crave the elusive "fluency" do so, too. But is it necessary? And what happens when we suddenly talk slower? Pause more often? One effect is clear: we do get more attention. On the other hand, as Wallace Chafe [2] once put it, there are always "some reasons for hesitating". Sometimes the two can combine, intertwine, and interplay.

Not delving much into theory and various classifications of pauses, let us note that the most widely used dichotomy belongs to David Crystal who talks about *silent* pauses and *filled* pauses. He also mentions *potential* pauses that belong to the realm of grammar; pauses that have a structural function (*juncture* pauses) as opposed to those involved in hesitation (*hesitation* pauses) [3]. Perhaps the most thorough overview of pauses and their classifications belongs to Brigitte Zellner [9]. We'd like to stress, from the outset, that we agree with Frieda Goldman Eisler [6] that changes in tempo are mainly changes in pausing rather than changes in articulation rate.

In this paper, we would like to concentrate on just one aspect of pausing. Namely, the pausing as part of what is known as "Sir Winston method" [7]. We argue that proper pausing has important teaching implications. Unfortunately, the

issue of pausing is infrequently overlooked even today, even in the best books on phonology out there, for example, the one by Alan Bale and Charles Reiss [1]. On the lighter side, David Crystal, in his seminal work, "A Dictionary of Linguistics and Phonetics" [3], mentions (and discusses) pauses 33 times.

In tutoring our students at National Academy of Sciences, who are not all linguistics majors, but rather, study other fields, like S&T, natural sciences, as well as arts and human sciences, we manage to somehow improve their presentation skills by introducing our students to the rhetorical choices of Sir Winston Churchill, namely, his choice in rhythm and pauses (as part of rhythmical organization of the text) that he used to enhance various stylistic devices. Thanks to such an approach, Churchill's prose reads like poetry, no less. It grasps the audience's attention via strong beginning and ending, constant focusing on the theme, and using simple, but powerful words to literally draw pictures in the minds of the people. But, most importantly, the final drafts of Churchill's speeches were written *like* poems, with *special marks* and *white spaces* for pauses. Unlike other politicians, Churchill wrote every word of his speeches himself. He also inserted markings and white spaces to indicate *how* the speech should be delivered. In the final draft of the speech he broadcast on 9 February, 1941, Winston Churchill used the following layout [8]:

"What is the answer that I shall give, in your name,
to this great man,
the thrice-chosen head of a nation of a hundred and
thirty millions?

Here is the answer.

Put your confidence in us.

Give us your faith and your blessing,

and under Providence, all will be well.

We shall not fail or falter.

We shall not weaken or tire.

Neither the sudden shock of battle, nor the long-drawn

trials of vigilance and exertion will wear us down.

Give us the tools, and we will finish the job.”

The actual picture of the draft below comes from Churchill Archives Centre, Cambridge, and the Estate of Winston Churchill:

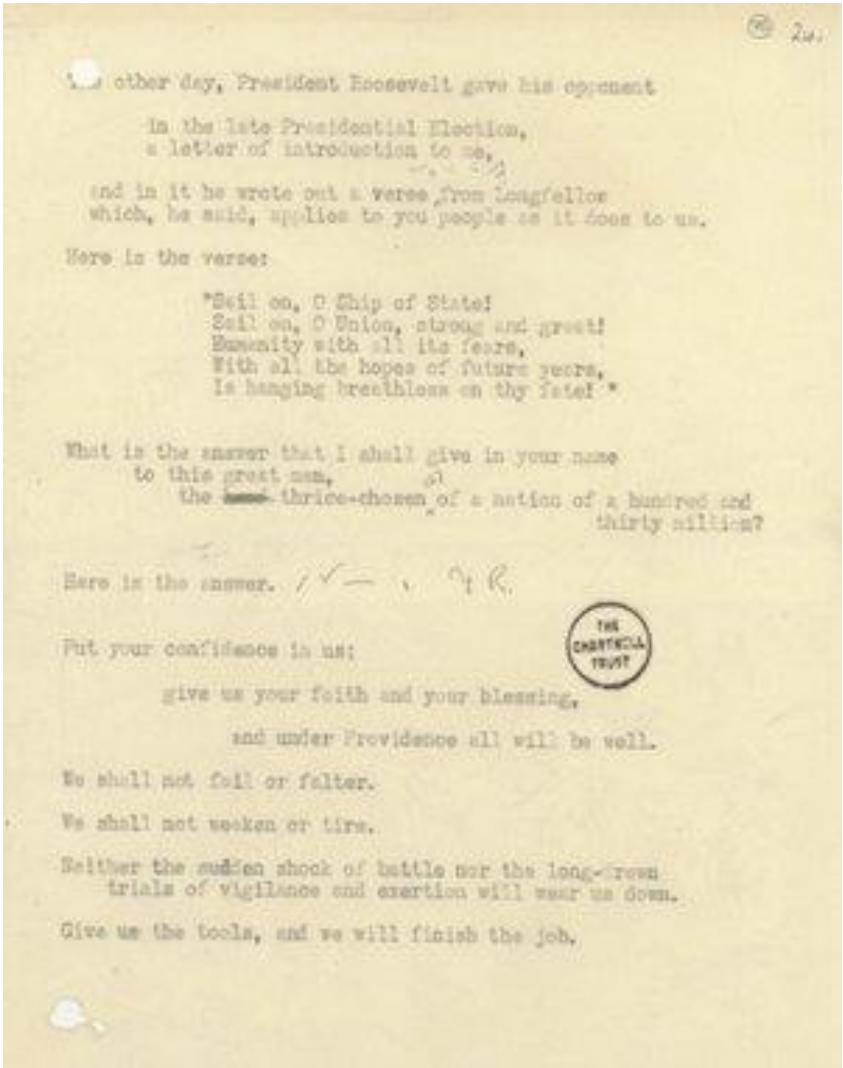
other day, President Roosevelt gave his opponent
in the late Presidential Election,
a letter of introduction to me,
and in it he wrote out a verse from Longfellow
which, he said, applies to you people as it does to us.
Here is the verse:
"Sail on, O Ship of State!
Sail on, O Union, strong and great!
Humanity with all its fears,
With all the hopes of future years,
Is hanging breathless on thy fate!"
What is the answer that I shall give in your name
to this great man,
the thrice-chosen of a nation of a hundred and thirty millions?
Here is the answer.
Put your confidence in us;
give us your faith and your blessing,
and under Providence all will be well.
We shall not fail or falter.
We shall not weaken or tire.
Neither the sudden shock of battle nor the long-drawn
trials of vigilance and exertion will wear us down.
Give us the tools, and we will finish the job.

In class, we usually start with simpler passages. Like the one below, from Andrew Dlugan: “Using pauses gives your audience time to reflect on your words, and start making connections with their own experiences or knowledge in real time… Pause immediately before and immediately after a key word (or phrase). The preceding pause signals “listen up”, while the succeeding pause says “put that in your memory” [4].

We suggest the following format for its delivery:

Using **pauses**
gives your **audience**
time
to reflect

on your **words**,
and
start **making connections**
with their **own experiences**
or **knowledge**
in real time…
Pause
immediately **before**
and
immediately **after**
a **key** word (or phrase).
The **preceding** pause
signals "**listen up"**,
while
the **succeeding** pause
says
"**put that in your memory**."

Systematic pausing, according to John Field, performs several functions:

- marking syntactic boundaries;
- allowing the speaker time to forward plan;
- providing semantic focus (a pause after an important word);
- marking a word or phrase rhetorically (a pause before it);
- indicating the speaker's willingness to hand over the speech turn to an interlocutor [5].

For teaching purposes, the first four functions are especially important. By drawing attention to them, we teach our students to better outline their presentations, mark the key words, and to keep the audience focused. For example, we advise our students to pause longer before longer words and phrases. Overall, the elements of the method proved to be audience-friendly, easy to use and equally successful in *any* English class.

Here, we take a pause. Just to add, that other important issues to be considered include, but are not limited to: the various length of the pauses and their proper timing, pauses and prosodic disambiguation, pauses for effective scientific presentations and pauses as part and characteristic feature of TED talks.

References

1. Bale, A., Reiss, C. (2018). Phonology: A Formal Introduction. The MIT Press.
2. Chafe, W. (1980). Some reasons for hesitating. In W. Dechert & M. Raupach, (Eds.), *Temporal variables in speech* (pp. 169-180). Mouton.
3. Crystal, D. (2011). A Dictionary of Linguistics and Phonetics. Wiley-Blackwell.

4. Dlugan, A. (2012, 19 August). Speech Pauses: 12 Techniques to Speak Volumes with Your Silence. Retrieved from: http://sixminutes.dlugan.com/pause-speech/

5. Field, J. (2004). *Psycholinguistics: The Key Concepts*. Routledge.

6. Goldman Eisler, F. (1968). *Psycholinguistics: Experiments in Spontaneous Speech*. Academic Press Inc.

7. Humes, J. C. (1991). *The Sir Winston Method: The Five Secrets of Speaking the Language of Leadership.* William Morrow & Co.

8. Vitale, T. (2012, 14 July). *Winston Churchill's Way With Words*. Retrieved from: https://www.npr.org/2012/07/14/156720829/winston-churchills-way-with-words

9. Zellner, B. (1994). Pauses and the temporal structure of speech. In E. Keller (Ed.) *Fundamentals of speech synthesis and speech recognition.* (pp. 41-62). Chichester: John Wiley.

PHONETICS AND PHONOLOGY IN DEVELOPING THE STUDENTS' COMMUNICATIVE LANGUAGE COMPETENCE

Alla Kalyta, Iryna Polyuk
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
kalitanewadd@gmail.com; ipolyuk1953@gmail.com

The paper highlights the importance of increasing the students' foreign language competence through including phonetics and phonology into the teaching process.

Key words: *phonetics, phonology, phonetic competence, communicative skills, foreign language teaching.*

In accordance with the latest descriptors of the *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment* [1], being the major initiatives in the language field "…as a means to increase international understanding, promote lifelong learning and increase the quality and practicality of language education" in high schools, aspects of communicative language competence (see Chapter 5) should necessarily include *Phonology* since Phonology had been the least successful scale developed in the research behind the original descriptors. It is emphasized that it is appropriate "…to focus on intelligibility as the primary construct in phonological control, in line with current research" in Phonetics and Phonology [1, p. 47]. To underline the importance of the sound matter of language H. Gleason [2] notes that to speak any language a person must know nearly all the 100% of its phonetics, while only 50-90% of its grammar and 1% of the vocabulary may be sufficient.

In view of this, it is evident that foreign language education should comprise the phonetic component as an indispensible element of the language competence. That is why, the main concern of the foreign language teachers is not only to illustrate the varieties of the spoken language at classes of Phonetics but also to teach the students to acquire and master these pronunciation variants since the spoken language is very often read aloud or recited or it guides the speaker in everyday communication.

We believe that one of the aims of the foreign language teaching is to promote an integrated approach to the language matter presentation and its acquisition by stressing the link between phonetic, lexical and grammatical levels of the language. With such an approach the students will begin to recognise the

communicative patterns as well as the pronunciation norm and will develop a competence for effective speaking and writing.

Apart from that, an attempt should be made to show the relevance of phonetic competence in solving practical problems connected with a foreign language teaching.

The global experience in teaching foreign languages proves that language material should consist of such types of activities which cover the sound, sound-combinations and intonation practice, listening comprehension, reading and writing exercises. These exercises aim at giving the learners sufficient practice in identifying different sounds, sound-combinations and intonation patterns as well as at developing their reading and writing skills through listening comprehension. Such an approach permits to incorporate language matter of different linguistic levels into the learning process.

We hope that such an approach will meet the requirement of the *Common European framework of reference for languages* and will help the learners overcome difficulties in acquiring foreign language pronunciation, vocabulary items, and grammar structures as well as improve their language competences and will make their foreign language communication easy and successful.

References

1. The Common European Framework of Reference for Language: Learning, teaching, assessment. – [Electronic Resource] – Access mode: http://www.teeeurope.eu/documents/CEFR.DOC

2. Глисон Г. А. Введение в дескриптивную лингвистику / Генри Аллан Глисон ; [пер. с англ. Е. С. Кубряковой, В. П. Мурат ; ред. и вступ. ст. В. А. Звегинцева]. – М. : Изд-во ин. лит., 1959. – 486 с.

ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Корнєва З.М.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
zoyamk18@gmail.com

In the paper the author outlines the principles contributing to the formation of the intercultural professionally oriented foreign language communicative competence of the students majoring in technical disciplines at tertiary schools.

Key words: *tertiary schools, students majoring in technology, intercultural professionally oriented foreign language communicative competence.*

Актуальність проведення цього дослідження зумовило наявне гостре протиріччя між вимогами до рівня володіння майбутніми інженерами ІМ фаху, які з року в рік зростають, їхнім фактичним рівнем знань та відсутністю практичних навичок і вмінь використання іноземної мови у щоденному професійному спілкуванні. Як свідчать результати останніх досліджень, лише 10% вітчизняних фахівців технічного профілю володіють достатніми професійними іншомовними комунікативними навичками та вміннями.

У реаліях викладання ІМ в українських технічних ЗВО, професіоналізація починається із другого, а подекуди – і з третього року навчання, при цьому весь перший рік навчання мови у ЗВО проходить без жодної користі для такої професіоналізації. А звідси, враховуючи вкрай незначну кількість аудиторних годин, відведених на оволодіння ІМ, необхідною стає розробка іншого підходу, який в умовах сьогодення (наприклад, необізнаність студентів у майбутній спеціальності на І курсі) забезпечив би професіоналізацію навчання з його самого початку – з першого року після вступу до ЗВО технічного профілю.

Окрім того, у сучасних умовах створення системи професійно орієнтованого англомовного навчання студентів ЗВО технічного профілю повинно відбуватися з огляду на такі особливості її викладання у вищій технічній школі, як невідповідність тематики виучуваного ІМ матеріалу тематиці, визначеній нормативними освітньо-кваліфікаційними документами зі спеціальності студентів; несформованість професійної спрямованості

студентів на початковому етапі оволодіння ІМ через відсутність глибоких знань із фахових дисциплін, а звідси, невираженість професійних інтересів через нерозуміння місця цієї мови у професійному становленні; обмежений термін вивчення ІМ; різнорівневий характер навчальних груп на початковому етапі оволодіння ІМ; важливість самостійної роботи студентів через незначну кількість аудиторних годин, відведених на навчальну дисципліну "Іноземна мова професійного спрямування"; невисокий рівень мотивації студентів на початковому етапі навчання через значне їхнє зацікавлення технічними науками [1].

Із зазначеного було зроблено висновок, що система професійної англомовної освіти у ЗВО технічного профілю потребує розробки та впровадження таких методик навчання й навчальних матеріалів, які б в умовах незначної кількості щотижневих годин, відведених на оволодіння професійною англійською мовою, давали б максимальний результат у плані приросту навченості.

Будь-яке мовне явище можна вважати адекватно описаним та роз’ясненим лише у тих випадках, якщо воно розглядається на перетині когніції і комунікації. З огляду на це, оволодіння ІМ професійного спрямування студентами ЗВО технічного профілю сучасними когнітивною дидактикою і психологією розглядається як активний творчий процес конструювання цього знання самими студентами, а його теоретичним підґрунтям виступає когнітивно-дискурсивна парадигма. В основі когнітивного підходу лежить вивчення процесів пізнання, у яких сприйняття й опрацювання інформації відбуваються з опорою на фонові знання студентів, а ІМ виступає засобом, за допомогою якого здійснюється оволодіння когнітивним змістом, і навпаки: розуміння та оволодіння когнітивним змістом торує шлях для швидшого й безперешкодного оволодіння ІМ для спеціальних цілей. Ключовими поняттями когнітивної моделі навчання ІМ для спеціальних цілей виступають знання, процес пізнання та оволодіння ІМ, методичні принципи її викладання.

Серед численних теорій, які пояснюють особливості оволодіння ІМ, за психолінгвістичну основу системи навчання ІМ професійного спрямування студентів ЗВО було обрано п’ять гіпотез, висунутих С. Крешеном [2]: гіпотезу про різницю між оволодінням мовою та її вивченням; гіпотезу про природний порядок оволодіння ІМ; гіпотезу про монітор; гіпотезу про рівень вводу інформації та про роль чуттєвого фільтра.

Оволодіння ІМ для спеціальних цілей охоплює спільну рецептивно-продуктивну діяльність викладача і студентів на шляху досягнення освітніх цілей, допомогу в оволодінні навчальним матеріалом та забезпечення безперервного мовного розвитку на всіх рівнях навчального процесу, контекстуалізацію процесів викладання й навчання і спільної рецептивно-продуктивної діяльності викладача і студентів з урахуванням їхнього досвіду та вмінь, навчання комплексного мислення, залучення учасників навчального процесу до освітнього діалогу. Головним чинником успішного навчання ІМ для професійних цілей є його контекстуалізація.

Досягнення цілей навчання ІМ професійного спрямування студентів технічних спеціальностей ЗВО реалізується через відповідні стратегії викладання (метакогнітивні, когнітивні та соціоафективні). Усі стратегії навчальної діяльності викладача реалізуються шляхом адаптації вхідної інформації до рівня володіння студентами ІМ; створення можливостей для використання ІМ фаху в аудиторії; забезпечення логічності й чіткої послідовності подачі матеріалу; розробки системи конструктивного зворотного зв'язку.

Запропонований нами метод навчання професійно орієнтованої англійської мови студентів технічного профілю будується на основі набору засадничих принципів, які являють систему із трьох підсистем (див. рис. 1).

Рис. 1. Система методичних принципів навчання іноземної мови професійного спрямування студентів технічних спеціальностей

Перша підсистема охоплює провідний принцип практичної реалізації МПОІКК у навчанні та три підпорядковані йому принципи: принцип занурення у зміст майбутньої спеціальності засобами виучуваної мови, принцип проблемності та ситуативності навчання, принцип інтегрованого навчання всіх видів мовленнєвої діяльності.

Друга підсистема включає провідний принцип забезпечення мотиваційної достатності у навчанні та три підпорядковані принципи: принцип культурологічності, принцип урахування різних варіантів англійської мови та принцип автентичності навчальних матеріалів.

Третя підсистема детермінована провідним принципом автономії навчальної діяльності та трьома підпорядкованими йому принципами: принципом автономії творчої навчальної діяльності, принципом різнорівневості навчальної автономії студентів та принципом творчого навчального співробітництва.Усі описані принципи є ієрархізованими, пов’язаними прямими та зворотними зв’язками, взаємообумовленими і взаємозалежними, так що жоден із них не може функціонувати без реалізації усіх інших.

Література

1. Король, С. В. (2008). Специфіка навчання іноземній мові студентів технічних університетів. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: Педагогічні науки, 1*, 127-131.

2. Krashen, S. D. (1981). *Principles and practice in second language acquisition.* London, United Kingdom: Prentice-Hall International (UK) Ltd.

REMEDIES INTRODUCED OR TO BE INTRODUCED IN TEACHING PRONUNCIATION ON THE INITIATIVE OF LECTURERS

Nataliya Kovalska, Nadiya Prisiazhnyuk
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
nataliia-kovalska@ukr.net; nadia.pr@ukr.net

Teaching pronunciation is the issue of vital importance. The authors discuss the remedies introduced in teaching pronunciation on the initiative of lecturers. They propose to practise some pronunciation episodes during practical English classes. According to the suggested scheme the pronunciation should be taught at micro and macro levels.

Key words: *pronunciation, competences, communication, micro and macro levels.*

Ukraine has been on its path to EU membership adopting the Common European Framework of Reference for Language: learning, teaching, assessment to its system of education.

Ukrainian business is facing a need to adjust. This means not only survival in terms of tightening competition but also precise development of strategies on educational market facilitating the necessity to educate specialists, in our case interpreters and translators, ready to work in global trade and commercial diplomacy.

Until recently pronunciation did not attract much attention of the Ukrainian lecturers and methodologists in spite of the fact that language learning focuses heavily on acquiring not simply skills but competences [1; 2] and the basis for this is language oriented communication. Since language is the way to develop and gain communicative competence in a language it has to be stressed that even the curriculum does not fully reflect the use of web-based technologies and their combining with well-tried pronunciation teaching practice.

In order to prove that teaching pronunciation is the issue of vital importance the research has been conducted, the results have been presented and the possible solutions have been proposed.

The grounds for the research for taking countervailing measures improving effectiveness of teaching pronunciation in class are as follows:

- pronunciation is an integral part of oral communication,
- pronunciation is necessary for students of all levels and ages,
- pronunciation is closely connected with spelling and grammar,
- pronunciation harmonizes the system of learning.

The additional motive is to share practices that can be routinely applied in the classroom.

For more than 20 years of its existence the Linguistic Faculty of "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" successfully coins interpreters and translators as well as lecturers and teachers. We have been using a lot of traditional and new methods of teaching English not to mention the Internet innovations, but there is always a kind of bitterness that pronunciation remains on the verge of our teaching process. We are used to teaching all the aspects of the foreign language but not much attention is given to phonetics. During this period that lasts for more than two decades even our "always flexible" curriculum that reflects all the changes and innovations in teaching has been inevitably trying "to get rid of phonetics" as a separate competent subject. We may spend a lot of time discussing whether to teach phonetics or not but it emerges like Phoenix at the practical English lessons when our students tend to periodically mispronounce the words or use the rhythm and tunes of their native language. So facing the challenge of introducing the elements of pronunciation we are eager to cope with it on our own in our classrooms. The solution is as follows: in our case the pronunciation is to be taught implicitly but on the permanent basis. We do not pretend to devote the whole lesson to phonetics – we simply introduce some pronunciation episodes during our practical English lessons. We insist that it should be done for students of all levels.

The four-year English programme for the Bachelor's degree at the Linguistic Faculty includes reading, writing, grammar, listening and speaking as core courses. The listening and speaking course comprises three components: listening skills, interactive skills and pronunciation skills. According to our scheme the pronunciation should be taught at micro and macro levels and it may be valuable for both accurate perception and production of the target language.

The micro-level training focuses on discrete elements of pronunciation. These are activities and training in stress, intonation, rhythm, weak forms, reduction, linking, and assimilation. Techniques used include language lab sessions, video and audio recording that aims at self-monitoring, different pronunciation games, the introduction of verse, rhymes, and songs. The use of Phonetic Alphabet symbols at this level is also necessary. Thus, for example, the work on individual sounds or phonemes chases the students at their practical lessons from the very beginning (phonetic drills), some musical phonetic background in the middle of it at the five-minute break, and summing-up chorus (verses or proverbs) at the end of every lesson.

In macro-level skills training we use the oral communication activities such as role-plays, group discussions, problem-solving tasks, speeches, presentations and even mini conferences.

And finally, although immediate results from pronunciation training may be not so realistic, but we see it as a shift from controlled to automatic process.

By way of conclusion, we would like to draw attention to proposals that are offered to be used in the classroom to improve the present system in teaching pronunciation in particular that would permit students to have connected, functional speech and improve their listening comprehension strategies considerably. We hope that this paper helps provide such a system that proved to be very promising for language acquisition and language teaching. The study of phonetics does not form the part of curriculum but it demands very careful and responsive treatment.

Reference

1. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект / Колектив авт.: С.Ю. Ніколаєва, М.І, Соловей (керівники). – Л,: Київ. держ. ун-т 2001. – 245с.

2. The Common European Framework of Reference for Language: Learning, teaching, assessment. – [Electronic Resource] – Access mode: http://www.teeeurope.eu/documents/CEFR.DOC.

ETAPES DE LA FORMATION DE LA COMPETENCE FONETIQUE DES ETUDIANTS-DEBUTANTS

Viktoriya Koulykova
Université nationale technique d'Ukraine
«Igor Sikorsky Institut polytechnique de Kiev»
koul.kiev@ukr.net

The paper deals with the formation of foreign language phonetics competence at the beginning students of higher school, namely, the stages, means and sequence of phonetic skills formation are studied.

Key words: *foreign language phonetic competence, phonetic skills and knowledge, stages of formation, phonemes, intonation.*

La séquence de la formation des savoir-faires phonétiques en tant que composant principal de la compétence phonétique est arbitraire, elle dépend des manuels qui choisissent l'une ou l'autre séquence de modèles de sons et d'intonation. Un repère correspond aux principes généraux et didactiques d'enseignement: de connu à inconnu, de facile à difficile, de simple à complexe, de phénomènes ayant des analogies dans leur langue maternelle à ceux qui n'en ont pas. Par conséquent, la plupart des manuels commencent par le premier groupe de sons et d'intonèmes faciles, dont l'imitation ne pose pas de grandes difficultés.

Dans la méthodologie de l'apprentissage phonétique on distingue plusieurs approches différentes de la formation de la prononciation. La première approche est analytique (ou articulatoire), qui implique la formation séparée de compétences auditives et articulatoires dans le processus d'apprentissage explicite et déductif. Cette étape prévoit des stades de travail tels que faire connaître aux étudiants l'articulation de chaque son et de ses caractéristiques et travailler tout d'abord sur la prononciation des sons séparés, leurs combinaisons, puis des mots, des groupements de mots et des phrases. Cependant, il convient de noter que cette approche est contraire aux principes de l'apprentissage communicatif d'une langue étrangère. Premièrement, les compétences acquises sont instables car les conditions de leur formation ne correspondent pas à celles de leur fonctionnement en communication. Deuxièmement, cette approche nécessite un long cours d'introduction à la phonétique et ne peut donc pas être appliquée aux établissements d'enseignement supérieur à la faculté des lettres.

Une autre approche est l'imitation (ou l'acoustique), qui repose non pas sur une assimilation consciente des caractéristiques de l'articulation, mais sur la perception de la parole et son imitation. Cependant, l'imitation ne peut pas servir

d’outil d’apprentissage fiable par l’action du filtre de la langue maternelle. Par conséquent, il y a très souvent une imitation erronée. L'avantage de cette approche est cependant que les compétences phonétiques ne sont pas formées de manière isolée, mais dans des modèles de parole.

La troisième approche, qui combine les avantages des deux approches précédentes, est appelée imitation analytique (ou combinée). Il combine rationnellement l’imitation et l’analyse, une description accessible de l'articulation et de l'intonation, une explication des particularités de la prononciation et du sous-système phonétique du langage. La valeur de l'imitation (assimilation implicite) et de l'analyse (assimilation explicite) varie et dépend du degré d'apprentissage: expliquer et analyser est nécessaire dans la mesure où cela peut être utile aux étudiants pour comprendre les caractéristiques du phénomène phonétique et faciliter son assimilation.

La maîtrise de la compétence phonétique n’est pas une fin en soi, cette compétence ne fait que «servir » les compétences linguistiques de parler, écouter et lire. De ce fait, le travail sur la prononciation est étroitement lié à la formation d’autres compétences linguistiques – lexicales et grammaticales – et s’intègre dans les activités de communication étrangère des étudiants. C’est seulement ainsi que nous pouvons créer les conditions nécessaires à la formation de compétences phonétiques identiques et adaptées aux conditions de leur fonctionnement en communication.

Le processus de formation de la compétence phonétique passe des certaines phases: de la présentation du nouveau matériel phonétique au niveau du texte, sa perception et son imitation jusqu’à l’analyse du matériel avec une communication ultérieure en langue étrangère, dans laquelle la compétence phonétique formée est incluse dans toutes sortes de compétences de langage.

Une autre question importante est de savoir par quoi commencer la formation de la prononciation: des sons ou de l'intonation, de la réception ou de la reproduction? Tenant compte des particularités psychophysiologiques de la maîtrise d'une prononciation étrangère, il est nécessaire de commencer par la formation d'une sensibilité différentielle [1] simultanément à des unités des deux niveaux: segmental (phonèmes, alophons et leurs signes) et niveau supra-segmental (mélodies, rythme, accentuation, pauses). Cela garantit le développement parallèle de différents types de l'audition: phonétique (capacité de percevoir correctement les sons) et audition phonémique (capacité d'identifier et de différencier automatiquement et inconsciemment les phonèmes de la parole sur la base de modèles de la mémoire à long terme); intonational (capacité de distinguer

entre les types de communication communicatifs basés sur la différenciation des modèles intonationaux) et l'audition d'intonation (capacité de percevoir correctement la structure intonationale des phrases, d'identifier et de différencier les contours mélodiques, rythmiques, temporelles et d'accent des phrases).

Ainsi, sur la base de la formation des savoir-faires phonétiques et, par conséquent, des compétences phonétiques, il existe une voie allant de la réception à la reproduction avec une formation parallèle des compétences de prononciation et d'intonation. Les scientifiques ont prouvé expérimentalement que les violations du rythme et des mélodies entravent plus la compréhension de la parole que la prononciation incorrecte de sons séparés et de combinaisons de sons.

Література

1. Зимняя И.А. Лингвопсихология речевой деятельности / И.А. Зимняя.− М.: Модэк, 2001. − С.432.

PECULIARITIES OF PHONETIC SKILLS DEVELOPMENT FOR PROSPECTIVE INTERPRETERS

Olena Martynenko
National Transport University, Kyiv
elena.evm@gmail.com

The peculiarities of phonetic skills development for prospective interpreters have been considered. The results of the questionnaire survey conducted among teachers and students at four higher educational establishments are analyzed. The ways of creating effective surrounding for phonetic skills development are offered. The exercises aimed at phonetic skills development for prospective interpreters are presented.

Key words*: phonetic skills, prospective interpreters, listening comprehension, hearing, exercises for phonetic skills development.*

The problem of designating the peculiarities of phonetic skills development for prospective interpreters has been essential. There is urgent necessity to manifest the specific characteristics of pronunciation in the English language likewise prosodic aspects of speech and difficulties the prospective interpreters can encounter in their professional activity.

In 2014/2015, with the purpose to define the teachers' and students' attitude to teaching and practising listening comprehension in class, and to specify the distinctive features of phonetic skills development, in particular, the anonymous questionnaire survey was conducted among 50 lecturers and 95 students at four higher educational establishments: Chernivtsi National University, Kyiv National Linguistic University, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", V. N. Karazin Kharkiv National University, Zhytomyr Ivan Franko State University. According to the results of the questionnaire survey, due to the presence of other students in the lecture-room and general typical noise in the auditorium 75% of the students state that they feel uncomfortable while listening to the recordings in English [3, p. 44-45]. Among the other factors affecting the process of recognizing sounds, words, sentences and texts on the whole, are the following: lack of appropriate students' attention to the development of their phonetic skills, occasional phonetic practice, insufficient amount of time allocated by the teachers in class.

In the course of perceiving the audiotext, it is recommended that the students should distinguish between the terms "listening comprehension", which is interpreted as a process of simultaneous listening and comprehending the text [4, p. 93], and "hearing" a message, which is considered as a passive activity of a listener [5, p. 117].

Taking into account that listening comprehension is based on the definite automated speech skills [1], namely, phonetic, lexical and grammar, it should be noted that the development of the abovementioned skills occurs concurrently [2].

Development of phonetic skills comprises the accomplishment of the following tasks: differentiation of various types of intonation and acoustic peculiarities of the English sounds, their combination in words; defining the contextual centre of the phrase by its intonation; intonational distinction between different types of sentences (affirmative, negative, interrogative); difference between kinds of pronunciation and manners of speaking; difference between variants of the English language and meaning of the utterances of the British, American and Canadian speakers; defining types of articulation and accents, voice timbres, voices different by age; understanding the audiomessage at various tempo, phonation, ambient noise; segmentation of separate words, word combinations, sentences [3, p. 57-58].

Videoconferences, video lectures and virtual classes, covering a large number of students and setting up integrated environment, are the effective methods of fulfilling the abovementioned phonetic tasks; they are aimed at creating unique listening surrounding. Phonetic skills can easily be developed by introducing video lectures recorded and completed by multimedia applications offline. Video lectures prepared by native speakers are especially valuable. Online video lectures provide live communication in real time; they can be saved in Google Drive, for example, and shared with any number of the students.

In addition, some special exercises in Moodle are required to do for prospective interpreters to develop phonetic skills.

Exercise 1. Listen to some of the key words from the interview. Make a list of the phrases you've just heard and send it to your teacher using "Online answer".

Exercise 2. To develop your memory skills, and with the aim to create acoustic images in your imagination, listen to the set of words and phrases, then repeat them as quickly as possible without changing the order. You have two attempts. Type in your answer in "Online answer" [3].

Exercise 3. Listen to the false friends of the translator (e.g. examine, crest, electric, tort, velvet, magazine). Note all of them down as soon as the last word is pronounced. Translate the noted words into Ukrainian. Type in your answer in "Online answer".

For prospective interpreters, regular practice in listening to the texts of different genres, analysis of the native speakers' speech, interaction with the English speaking environment lead to successful understanding of the peculiarities of phonetic skills

development and, consequently, to the solution of the problems caused by the peculiarities.

References

1. Азимов, Э. Г. и Щукин, А. Н. (2009). Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва, Российская Федерация: ИКАР.
2. Бігич, О. Б. (2012). Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. Іноземні мови, 2, 19-30.
3. Мартиненко О.Є. (2018), “Методика формування англомовної компетентності майбутніх перекладачів в аудіюванні в умовах заочної форми навчання”, дис. канд. наук, Київ.
4. Миньяр-Белоручев, Р. К. (1999). Как стать переводчиком? Москва, Российская Федерация: "Готика".
5. Underwood, M. (1990). Teaching Listening. London, UK / New York, NY: Longman.

ФОНЕТИЧНІ ТРУДНОЩІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Сотников А.В.
Київський національний лінгвістичний університет
avsotnykov@ukr.net

The paper is dedicated to the main phonetic difficulties the lectures face while teaching foreign students English as a second foreign language. The main challenges related to the mother tongue interference are mentioned. There are also examples provided to illustrate the mentioned difficulties as well as the ways of their overcoming.

Key words: *vowels, consonants, length, sentence and logical stress, terminal tones.*

Україна традиційно є популярною серед іноземних студентів, які прагнуть отримати якісну освіту. Викладання англійської мови студентам-іноземцям передбачає розв’язання низки труднощів, серед яких фонетичні виступають одними з основних. Це видається цілком логічним, оскільки два види мовленнєвої діяльності, а саме аудіювання та говоріння, залежать від рівня сформованості фонетичної компетенції. Досвід роботи зі студентами-іноземцями свідчить, що адаптація вимови до вимог орфоепічної норми виявляється складним завданням. З огляду на специфіку викладання англійської мови як другої іноземної, оволодіння фонетичними навичками не є пріоритетним завданням, оскільки фонетика не виноситься окремим аспектом, на відміну від першої (основної) іноземної мови. Слід зазначити, що викладанню фонетики іноземної мови та формуванню фонетичної компетенції студентів взагалі приділяється незначна увага. Опанування рідної для них мови розпочинається з моменту народження, і за даними спеціалістів, у віці двох років дитина засвоює основні орфоепічні норми рідної мови [1; 2; 3]. З огляду на те, що англійська мова є іноземною, орфоепічні норми рідної мови накладаються на відповідні норми другої мови.

Наприклад, розрізнення тривалості голосних /iː/, /ɪ/ та /ɔː/, /ɒ/ є складним завданням для студентів з Китаю і Туреччини. Такою самою проблемою здається розрізнення англійських дифтонгів [4]. З огляду на те, що фонематичні помилки призводять до спотворення смислу повідомлення, такі проблеми ускладнюють як розуміння тексту на слух студентами, так і розуміння мовлення самих студентів. З одного боку, контекст допомагає відновити смисл вихідного повідомлення, наприклад, *I live in a big house. This is my horse* розуміються відповідно контекстові фрази, хоча китайські

студенти вимовляють слова ***house*** та ***horse*** однаково як /hɔːs/. Окремою проблемою постають приголосні. Наприклад, фрикативні приголосні /v ð z/ та африката /dʒ/ є складними для китайських і турецьких студентів. З одного боку, вони намагаються замінити фонеми /v/ та /z/ російськими відповідними фонемами. З іншого боку, вони досить часто розділяють африкату /dʒ/ на дві окремі фонеми /d/ та /ʒ/. Це дає можливість правильно вимовити цю фонему, і практично не призводить до викривлення смислу повідомлення завдяки комбінаторній властивості англійських африкат та контексту. Відсутній у турецькій мові звук /ð/ замінюється альвеолярною приголосною /t/, що інколи може призвести до часткової втрати смислу повідомлення, наприклад, у висловленнях на кшталт *I’d like the book* /aɪd laɪk ðə bʊk/, де турецькі студенти вимовляють /tə/ замість /ðə/. Крім того, розрізнення фонем /l/ та /r/ становить проблему для студентів з Китаю і Японії, особливо для японців, оскільки в японській мові цей звук відсутній. Одним із шляхів подолання цієї проблеми виявляється поєднання імітаційного та аналітико-імітаційного підходів. Імітаційний підхід передбачає повторюване відтворення еталону фонеми, а аналітико-імітаційний залучає пояснення особливості артикуляції та, за можливості, залучення максимально наближених фонем рідної для студентів мови. Крім того, використання скоромовок та фонетичних курсів “Sound Right” і “Sheep or Ship” дозволяє певною мірою наблизити вимову студентів до прийнятного для розуміння висловлень рівня.

Серед інших проблем можна назвати використання фразового й логічного наголосів, відсутність редукції голосних у ненаголошених складах, що призводить до проблем з актуальним членуванням повідомлення та неправильним розташуванням інформаційного фокусу. Цю складність можна пояснити ритмічною організацією рідних мов студентів (китайської, японської та турецької відповідно). Інтерференція рідної мови виявляється значною, і тому одним із шляхів подолання цієї проблеми є ознайомлення студентів з правилами фразового та логічного наголосів в англійській мові, і залучення прикладів, коли неправильно використаний наголос призводить до часткового спотворення смислу повідомлення. Інтонаційне оформлення повідомлень іноземними студентами свідчить також про значний вплив рідної мови. Щодо термінальних тонів, студенти переважним чином здатні оволодіти простими спадними й висхідними тонами, а складні тони

практично відсутні в їхньому мовленні (виняток становлять китайські студенти, які можуть пристосувати тони рідної мови).

З огляду на важливість фонетичної компетенції для справжнього опанування іноземної мови, необхідно повернутися до аспектного викладання фонетики. Залучення сучасних фонетичних мультимедійних курсів та використання традиційних методів навчання вимови надають можливість розв'язати більшість фонетичних проблем у мовленні іноземних студентів упродовж перших років навчання. Однак, убачається доцільною необхідність розробки комплексної методики навчання іноземних студентів максимально адаптованій до вимог орфоепічної норми англійської вимови.

Література

1. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность. – М.: Красанд, 2010. – 2016 с.
2. Филичева Т. Б. Особенности формирования речи у детей дошкольного возраста: монография. – М., 2000. – 314 с.,
3. Эльконин Д. Б. Развитие устной и письменной речи учащихся. – М.: ИНТОР, 1998. – 112 с.
4. Gerald Kelly. How to Teach Pronunciation. Pearson Education Limited, 2000. – 154 pp.

INEQUALITIES IN ACCESS TO HEALTHCARE IN ENGLAND: EDUCATING STUDENTS

Amanda Drye
Faculty of Health, Social Care and Education, Anglia Ruskin University, Cambridge, United Kingdom
amanda.drye@anglia.ac.uk

"Health equalities are the preventable, unfair and unjust differences in health status between groups, populations or individuals that arise from the unequal distribution of social, environmental and economic conditions within societies, which determine the risk of people getting ill, their ability to prevent sickness, or opportunities to take action and access treatment when ill health occurs" (Public Health England, 2019).

This paper considers the ongoing health inequalities in England specifically those coming from a socio-economically deprived family background. A key government report first identified relative poverty and the resulting inequalities in health care four decades ago (DHSS, 1980). It is surprising that a developed country such as England still experiences, as subsequent reports have evidenced, the increasing trend of division between access to healthcare services for the affluent and the socio-economically deprived populations in England (Marmot, 2010). Socio-economically deprived individuals and communities' access health services less frequently and less easily than affluent individuals and communities. Although 'The Black report' (DHSS, 1980) and a second report 'The Health Divide' (Whitehead, 1988) made clear the gap in healthcare existed it seems that a variety of policies implemented since the publication of these reports have been unsuccessful in reducing this gap. Poor health is frequently more prevalent in those from socio-economically deprived backgrounds and life expectancy is shorter. This paper reviews some of the prominent health policies and initiatives and offers some explanations underpinning the limited success, impermanence or complete failure of some of these 'projects'.

It is argued that there is a lack of involvement and discussion with the individuals and communities affected by poor access to health services to inform what is needed to help them access health services effectively. Pilot projects are not effectively market tested with the targeted population prior to implementation. These projects often cease-even when successful, after a short period of time. Part of this problem may be that policy makers, professional politicians with limited

experience of the diversity found within the English population. Integration of diversity should be brought into education at all stages to initiate a cultural change in the understanding of socio-economic deprivation alongside other elements of inequality found within England.

The National Health Service (NHS) plan for the next 10 years (NHS, 2019) proposes to make the health service fit for purpose by making more services available in the community setting creating Integrated Care Teams. This is intended to reduce the pressures on Emergency Departments and General Practice. The challenge now lies in finding appropriate personnel to staff this initiative as with the current extreme professional staff shortages, it is clear there are insufficient staff to provide the scope of services required at present. The NHS is an organisation that provides a world leading range of medical treatments and healthcare however accessing these requires waiting for longer than ever before. The 10 year plan (NHS, 2019) will need careful monitoring if it is to truly improve equal access to services and the resulting reduction of inequalities in health care.

Reference

DHSS.1980. *Inequalities in Health*: *Report of a Research Working Group* chaired by Sir Douglas Black, DHSS.

Marmot M. 2010. *Fair Society Healthy Lives; Strategic Review of Health Equalities post-2010.* The Marmot Review.

National Health Service. 2019. *The NHS long term plan.* https://www.kingsfund.org.uk/topics/nhs-long-term-plan

Public Health England. 2019. *Reducing health inequalities resources.* NHS England.

Wheway R. 2018. *The failure of anti-obesity programmes in schools*. BMJ 2018; 360:k507

Whitehead M. 1988. *The Black Report* and *The Health Divide:* Inequalities in Health. London: Pelican.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Abdennour, Mohammed – Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Ghardaia University, Algeria.

Barna, Claudio – Dr., Department of International Studies, University of Milan, Italy.

Drye, Amanda – MA Ethics, Politics and Public Policy, BSc (Hons), BA (Hons) Specialist Public Health, Post Graduate Certificate in Higher Education, Senior Lecturer, Faculty of Health, Social Care and Education, Anglia Ruskin University, Cambridge, United Kingdom.

Drye, Duncan – BA (Hons) History and English, Post Graduate Diploma in Teaching, English Teacher, Bury St. Edmunds, United Kingdom.

Jaroslavienė, Jurgita – Doctor of Humanities, Senior Researcher, Head of Research Centre of the Standard Language, Institute of the Lithuanian Language, Vilnius, Lithuania.

Vitale, Alessandro – Ph.D., Assistant Professor, Faculty of Political, Economic and Social Sciences, University of Milan, Italy.

Urbanavičienė, Jolita – Doctor of Humanities, Senior Researcher at the Research Center of the Standard Language, Institute of the Lithuanian Language, Vilnius, Lithuania.

Алексієвець Оксана Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і фіно-угорської філології імені проф. Г.Г. Почепцова Київського національного лінгвістичного університету.

Андрущенко Ірина Олександрівна – старший викладач кафедри англійської філології і філософії мови імені професора О. М. Мороховського Київського національного лінгвістичного університету.

Анікєєва Тетяна Володимирівна – магістр філологічних наук, викладач кафедри фонетики англійської мови Мінського державного лінгвістичного університету, Республіка Білорусь.

Борбенчук Ірина Миколаївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Бурка Наталія Анатоліївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови та перекладу факультету сходознавства Київського національного лінгвістичного університету.

Буць Жанна Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу французької мови

Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Валігура Ольга Романівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри східної філології Київського національного лінгвістичного університету.

Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпропетровського університету внутрішніх справ.

Гонта Ігор Анатолійович – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов хіміко-фізичних факультетів Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Гридюшко Ольга Олегівна – асистент кафедри іноземних мов №2 Національного університету «Одеська юридична академія».

Гуменюк Інна Леонідівна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри практики англійської мови Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Дегтярьова Євгенія Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу французької мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Долматова Катерина Дмитрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фонетики англійської мови Мінського державного лінгвістичного університету, Республіка Білорусь.

Євдокимова Інна Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Єфімова Олена Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри фонетики англійської мови Мінського державного лінгвістичного університету, Республіка Білорусь.

Жигжитова Людмила Миколаївна – викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Ільченко Ольга Михайлівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України.

Калита Алла Андріївна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри теорії, практики та перекладу французької мови

Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Карневська Олена Борисівна – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри фонетики англійської мови Мінського державного лінгвістичного університету, Республіка Білорусь.

Ковальська Наталія Вікторівна – старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Козуб Любов Степанівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ.

Колісник Марина Павлівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови гуманітарного спрямування №3 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Корнєва Зоя Михайлівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Космацька Наталя Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу французької мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Кривенець Ірина В'ячеславівна – здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Кузьменко Тетяна Миколаївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри німецької філології та перекладу і прикладної лінгвістики Київського національного лінгвістичного університету.

Куликова Вікторія Григорівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії, практики та перекладу французької мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Куценко Микола Анатолійович – заступник завідувача кафедри іноземних мов Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, м. Київ.

Мартиненко Олена Євгенівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу Національного транспортного університету, м. Київ.

Марченко Валентина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Медвєдєва Наталія Георгіївна – магістр філологічних наук, викладач кафедри фонетики англійської мови Мінського державного лінгвістичного університету, Республіка Білорусь.

Ніживінська Ольга Володимирівна – старший викладач кафедри фонетики англійської мови Мінського державного лінгвістичного університету, Республіка Білорусь.

Панова Інна Іванівна – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри фонетики англійської мови Мінського державного лінгвістичного університету, Республіка Білорусь.

Полюк Ірина Станіславівна – доцент, завідувач кафедри теорії, практики та перекладу французької мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Присяжнюк Надія Михайлівна – старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Рускевич Людмила В'ячеславівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фонетики англійської мови Мінського державного лінгвістичного університету, Республіка Білорусь.

Савчук Валерій Іванович – викладач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди".

Сердюк Ірина Валеріївна – старший викладач кафедри філології, перекладу та мовної комунікації Національної академії Національної гвардії України, м. Харків.

Снєгірьова Єлизавета Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України.

Сокирська Ольга Сергіївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Сотников Андрій В’ячеславович – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету.

Тараненко Лариса Іванівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Шелковнікова Зінаїда Борисівна – старший викладач кафедри іноземних мов Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України.

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОНЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Збірник матеріалів
III Круглого столу з міжнародною участю
(19 квітня 2019 р.)

(Українською, французькою, англійською та російською мовами)

За редакцією авторів
Крмпютерне верстання авторське

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ДК №5354 від 25.05.2017 р.
просп. Перемоги, 37, м. Київ, 03056

Темплан 2019, поз. 3-3-003

Підп. До друку 11.04.2019. Формат 60x84 1/16. Папір офс. Гарнітура Times.
Спосіб друку – ризографічний. Ум. друк. арк. 10,0. Обл.-вид. арк. 16,63. Наклад 60 пр.
Зам. № 19-039

Видавництво «Політехніка» КПІ ім. Ігоря Сікорського
вул. Політехнічна, 14, корп. 15
м. Київ, 03056. Тел. (044) 204-81-78